

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE’NİN AB’YE ÜYELİĞİ SÜRECİNDE
TÜRK ULUSAL AJANSI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Hasan ÜNSAL**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Hikmet KAVRUK**

Ankara-2007

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne;

Hasan ÜNSAL tarafından hazırlanan “**Türkiye’nin AB’ye Üyeliği Sürecinde Türk Ulusal Ajansı**” adlı bu çalışma 11.10.2007 tarihinde yapılan savunma sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından Kamu Yönetimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....

Prof. Dr. Vahit DOĞAN

Üye.....

Doç. Dr. Hikmet KAVRUK (Danışman)

Üye.....

Doç. Dr. Çınar ÖZEN

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	v
TABLolar DİZİNİ	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE ULUSAL AJANS

1.1. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE ULUSAL AJANSLARIN KURULUŞU VE GENEL YAPISI.....	5
1.1.1. Ulusal Ajansların Kuruluşu ve Görevleri.....	6
1.1.1.1. Kuruluşu	7
1.1.1.2. Görevleri.....	8
1.1.2. Ulusal Ajansların Genel Yapısı	11
1.2. AB EĞİTİM PROGRAMLARI VE ULUSAL AJANSLARLA İLİŞKİSİ	12
1.2.1. Avrupa Birliği Eğitim Programları'nın Gelişimi.....	13
1.2.2. Ulusal Ajansların Yürüttüğü AB Eğitim Programları	21
1.2.2.1. Genel Eğitim (Socrates)	23
1.2.2.1.1. Erasmus.....	26
1.2.2.1.2. Comenius.....	28
1.2.2.1.3. Grundtvig, Minerva.....	29
1.2.2.1.4. Lingua ve Diğer Programlar	30
1.2.2.2. Meslekî Eğitim (Leonardo da Vinci).....	32
1.2.2.3. Gençlik Programı (Youth).....	36
1.2.2.4. Diğer Eğitim Programları	37
1.2.2.5. Yeni Nesil AB Programları.....	38

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NE ÜYE VE ADAY ÜLKELERDEN ÖRNEK İNCELEMELER

2.1. BAZI AB ÜLKELERİNDE ULUSAL AJANSLARIN YAPISI VE FAALİYETLERİ	43
2.1.1. Macaristan Ulusal Ajansı	44
2.1.1.1. Kuruluşu	45
2.1.1.2. Bütçesi ve Faaliyetleri	49
2.1.1.3. Karşılaştığı Sorunlar	51
2.1.2. Portekiz Ulusal Ajansı	52
2.1.2.1. Kuruluşu	52
2.1.2.2. Personeli ve Örgütsel yapısı	54
2.1.2.3. Bütçesi ve Faaliyetleri	56
2.1.2.4. Karşılaştığı Sorunlar	56
2.1.3. İngiltere Ulusal Ajansı	57
2.1.3.1. Kuruluşu	58
2.1.3.2. Personeli ve Örgütsel Yapısı	61
2.1.3.3. Bütçesi ve Faaliyetleri	62
2.2. AB ÜYELİĞİNE ADAY ÜLKELER BAKIMINDAN ROMANYA ÖRNEĞİ ..	65
2.2.1. Romanya Ulusal Ajansı	65
2.2.1.1. Kuruluşu	66
2.2.1.2. Personeli ve Örgütsel Yapısı	67
2.2.1.3. Bütçesi ve Faaliyetleri	69
2.2.1.4. Karşılaştığı Sorunlar	70

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ULUSAL AJANS

3.1. TÜRK ULUSAL AJANSI'NIN YAPISI	73
3.1.1. Türkiye'nin AB Eğitim ve Gençlik Programları'na Katılım Süreci	73

3.1.2. Türk Ulusal Ajansı'nın (AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi) Kuruluşu ve Gelişimi	78
3.1.3. Ulusal Ajans'ın Görevleri	82
3.1.3.1. Projelerle İlgili Görevleri	83
3.1.3.2. İdari Görevleri	84
3.1.4. Mali Yapısı	85
3.1.4.1. Bütçesi	85
3.1.4.2. Bütçenin Hazırlanması	90
3.1.4.3. Bütçe ve Finansman Koordinatörlüğü	91
3.1.4.4. Gelirleri ve Harcamaları	92
3.1.5. Personeli ve Örgütsel Yapısı	93
3.1.5.1. Personeli	93
3.1.5.2. Örgütsel Yapısı	95
3.1.5.2.1. Başkan	98
3.1.5.2.2. Genel Koordinatörlük	98
3.1.5.2.3. Program Koordinatörlüğü	99
3.1.5.2.4. Destek Birimleri Koordinatörlükleri	99
3.1.6. Yönlendirme ve İzleme Komitesi	100
3.1.6.1. Oluşumu ve Görevleri	100
3.1.6.2. Toplantıları	101
3.1.7. Danışma Kurulu	102
3.1.7.1. Oluşumu ve Görevleri	102
3.1.7.2. Toplantıları	103
3.2. KURULUŞ NEDENLERİ VE TÜRK KAMU YÖNETİMİ İÇERİSİNDEKİ YERİ	103
3.2.1. Ulusal Ajans'ın Kuruluş Nedenleri	105
3.2.2. Ulusal Ajans'ın Kamu Yönetimindeki Yeri	106
3.2.2.1. Gördüğü Hizmetler Bakımından Ulusal Ajans	109
3.2.2.2. Hizmet Yerinden Yönetim Kuruluşları Bakımından Ulusal Ajans	110
3.2.2.3. Diğer Kurum ve Kuruluşlarla İlişkileri	112

3.3. ULUSAL AJANS'IN HUKUKİ DAYANAKLARI VE KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR	113
3.3.1. Ulusal Ajans'ın Hukuki Dayanakları	113
3.3.2. Karşılaştığı Sorunlar	116
3.3.2.1. Ulusal Ajans'ın Hukuki Sorunları	117
3.3.2.2. Ulusal Ajans'ın İdari Nitelikteki Sorunları	118
3.4. AB İLERLEME RAPORLARINDA ULUSAL AJANS'A BAKIŞ	120
3.4.1. 2001 Yılı İlerleme Raporu	120
3.4.2. 2002 Yılı İlerleme Raporu	121
3.4.3. 2003 Yılı İlerleme Raporu	121
3.4.4. 2004 Yılı İlerleme Raporu	122
3.4.5. 2005 Yılı İlerleme Raporu	122
3.5. ULUSAL AJANS'IN BUGÜNE KADAR YAPTIĞI FAALİYETLER	123
3.6. TÜRK ULUSAL AJANSI'NIN DİĞER ULUSAL AJANSLARLA KARŞILAŞTIRILMASI.....	127
SONUÇ	130
KAYNAKÇA	142
ÖZET	149
ABSTRACT	151

KISALTMALAR

a.g.e.	: adı geçen eser
a.g.m.	: adı geçen makale
a.g.r.	: adı geçen rapor
a.g.t.	: adı geçen tez
AB	: Avrupa Birliği
ABEGPMB	: Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı
ABGS	: Avrupa Birliği Genel Sekreterliği
AEERGE	: Avrupa ğrencileri Genel Forumu
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AKT	: Avrupa Kömür ve elik Topluluğu
ar-ge	: Araştırma-Geliştirme
AT	: Avrupa Topluluğu
ATO	: Ankara Ticaret Odası
Bkz	: Bakınız
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı Msteşarliğı
EC	: European Council (Avrupa Konseyi)
ECTS	: European Credit Transfer System (Avrupa Kredi Transfer Sistemi)
EEA	: European Economic Area (Avrupa Ekonomik Alanı)
EFTA	: European Free Trade Association (Avrupa Serbest Ticaret Birliği)

ERASMUS	: European Community Action Scheme for the Mobility of University Students (Avrupa Topluluğu Üniversite Öğrencileri Hareketlilik Eylem Planı)
GKRY	: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
İKV	: İktisadi kalkınma Vakfı
KAYA	: Kamu Yönetimi Araştırması
KDV	: Katma Değer Vergisi
KOBİ	: Küçük ve Orta Boy İşletmeler
KPDS	: Kamu Personel Yabancı Dil Tespit Sınavı
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
MEDA	: Avrupa Akdeniz Ülkeleri İşbirliği
NARIC	: Network of National Academic Recognition Information Centers (Ulusal Akademik Tanıma Enformasyon Merkezi)
R.G.	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
SOCRATES	: European Community Action Programme in the Field Of Education (Avrupa Topluluğu Eğitim Alanında Eylem Programı)
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TODAİE	: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü
TPF	: Tempus Public Foundation (Tempus Kamu Vakfı)
TURKAB	: Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri Derneği
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
UA	: Ulusal Ajans

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1	: Türkiye'nin AB Eğitim ve Gençlik Programları için 2004/2005/2006 yıllarında AB Bütçesine Ödeyeceği Mali Katkı Payları	80
Tablo 2	: Ülke ve Komisyon Merkezli Projeler	83
Tablo 3	: Türkiye'de Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth.....	115
Tablo 4	: Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth Programları Yıllara Göre Yararlanıcı Değişimi	117

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1	: Macaristan Ulusal Ajansı Örgüt Şeması.....	45
Şekil 2	: Portekiz Ulusal Ajansı Örgüt Şeması	51
Şekil 3	: İngiltere Socrates-Erasmus Konseyi/Erasmus Ofisi Örgüt Yapısı	57
Şekil 4	: Romanya Ulusal Ajansı Örgüt Şeması	63
Şekil 5	: Ulusal Ajans Bütçesinin Oluşumu	82
Şekil 6	: Ulusal Ajansın Yapısı	89
Şekil 7	: Türk Ulusal Ajansı Örgüt Şeması	90
Şekil 8	: Ulusal Ajans 2004-2013 Yararlanıcı Projeksiyonu	116

GİRİŞ

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkileri 47 yıllık bir geçmişe sahiptir. 1957 yılında Roma Antlaşması ile kurulan Avrupa Ekonomik Topluluğu'na, Türkiye'nin 1959 yılında tam üye olmak için başvurusuyla başlayan ilişkiler, 12 Eylül 1963 tarihinde imzalanıp 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe giren ve AET ile Türkiye arasında ortaklık ilişkisinin kurulmasını sağlayan Ankara Anlaşması'na dayanmaktadır.

Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki inişli çıkışlı süreçlerden sonra 10-11 Aralık 1999 tarihlerinde Helsinki'de gerçekleştirilen AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde, Türkiye'nin, diğer aday ülkelerle eşit şartlarda aday ülke ilan edilmiştir.

24 Mart 2001 tarihinde Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi'nde yayımlanan ilk Katılım Ortaklığı Belgesi'ne paralel olarak, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği tarafından nihai hale getirilen Ulusal Program, 19 Mart 2001 tarihinde Bakanlar Kurulunda kabul edilerek 24 Mart 2001 tarih ve 24352 sayılı mükerrer resmi gazetede yayımlanmıştır.

Türkiye tarafından hazırlanan ulusal program ile Türkiye'nin önümüzdeki beş yıllık dönemde önceliklerinin ve hedeflerinin tespit edildiği VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yer alan ana ilkeler ve hedefler birbiriyle uyum içerisinde ve birbirini tamamlayıcı niteliktedir¹.

Aralık 1999'daki Helsinki Avrupa Konseyi toplantısından sonra, Avrupa Konseyi 17 Aralık 2004 tarihinde, Türkiye'nin Koppenag kriterlerini yerine getirdiğine karar vererek, 3 Ekim 2005 itibarıyla Türkiye ile katılım

¹ Murat Gürkan GÜLCAN: AB ve Eğitim Süreci, (Ankara: Anı Yayıncılık, 2005),5

müzakerelerine başlama kararı almıştır². Bugün ise AB ile müzakereler başlamış ve tarama süreci devam etmektedir.

Türkiye'nin, AB ile bütünleşmenin en önemli araçlarından olan, AB Eğitim ve Gençlik Programları'na katılmasıyla ilgili olarak programlara katılım öncesinde uygulanacak hazırlık tedbirlerine ilişkin anlaşmalar Türkiye ve AB Komisyonu tarafından imzalanarak 27 Aralık 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye'nin topluluk programlarına katılımını öngören Çerçeve Anlaşma, 21 Haziran 2002 tarihinde TBMM tarafından onaylanarak uygulamaya konulmuştur. Topluluk programları içinde yer alan Socrates (Genel Eğitim), Leonardo da Vinci (Mesleki Eğitim) ve Youth (Gençlik) Programlarına katılma çalışmalarına öncelikle Ocak 2002'de Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) bünyesinde kurulan, Ağustos 2003'de yürürlüğe giren bir kanunla Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'ndan bağımsız bir merkez haline gelen, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Ulusal Ajans), tarafından başlanmıştır.

Ulusal Ajans; AB eğitim ve gençlik programlarının ülke içinde tanıtılması, koordinasyonu ve yürütülmesi görevini yerine getiren bir kuruluştur. Ulusal Ajans, aynı zamanda; bu programlardan faydalanacak projelerin yurtiçinde değerlendirilerek seçilmesi, AB Komisyonu tarafından yapılacak projelerin müracaatlarının derlenmesi ve ön değerlendirmelerinin yapılması görevini de yürütmektedir.

Ulusal Ajans, gerek personeli, gerek çalışma şekli ve gerekse kurumsal yapısı bakımından Türk kamu yönetiminde yeni bir kurumsal anlayışı da beraberinde getirmektedir. Kurumun, Türk bürokrasi yapısına göre en uygun organizasyon şeklinin nasıl olması gerektiğinin tartışılması, bu ve buna benzer AB kaynaklı yeni kurumların Türk İdare yapısı içerisinde nasıl

² Nanette NEUWAHL, Haluk KABAALIOĞLU: European Union and Turkey: Reflection on the Prospects for Membership, (İstanbul: TOBB, TUNAECS, Printing House, Ocak 2006), 250

örgütlenmesi gerektiği, hangi grup kamu kurumları arasında yer alması gerektiği konusunda bir fikir verecek; diğer bazı AB üyesi ülkelerdeki benzer yapıların incelenmesi de kıyaslama yapılması açısından fayda sağlayacaktır.

AB eğitim ve gençlik programlarının ülke çapında düzenli olarak tanıtımının yapılması, mümkün olduğu kadar geniş bir tabana yayılmasının sağlanması Ulusal Ajans'ın faaliyetlerinin etkinliğiyle mümkün olacaktır. Bu bağlamda; Ulusal Ajans'ın etkinliğinin maksimum düzeyde çıkarılması için, karşılaştığı idari, mali hukuksal sorunları irdelemek, kurumun işleyişinin ve yapısının gözden geçirilmesinde yararlı olacaktır. Öte yandan, ülkemizde Ulusal Ajans'ın kuruluş ve gelişimini incelemek, bürokraside karşılaştığı sorunları tespit ederek çözümler önermek, bir bütün olarak Türk kamu yönetiminin AB'ye uyumuna da katkı yapacaktır.

Bu çalışmada, ulusal ajansların kuruluşu, gelişimi ve görevleri incelendikten sonra, AB üyesi ülkelere Macaristan, Portekiz ve İngiltere Ulusal Ajansları ile 2006 yılı itibarıyla aday ülke konumundaki Romanya Ulusal Ajansı hakkında bilgiler verilecek ve ülkemizde 2002 yılında kurulan Türk Ulusal Ajansı çeşitli yönlerden irdelenerek bazı ulusal ajanslarla kıyaslaması yapılacaktır. AB'ye üyelik sürecinde yeni bir kuruluş olarak karşımıza çıkan Ulusal Ajans'ın, Türk kamu yönetimi içerisindeki yeri değerlendirilecek ve karşılaştığı sorunlar analiz edilerek sonuç bölümünde çözüm önerileri geliştirilecektir.

Eğitim ve gençlik programları, yabancı kaynaklarda genelde "Avrupa Topluluğu" ifadesiyle birlikte kullanılmaktadır. Oysa Türkçe kaynaklarda bu ifade yerine yine aynı programlar kastedilerek "Avrupa Birliği" ifadesi yer almaktadır. Ayrıca Ulusal Ajans olarak Türkiye'de kurulan birimin isminde de programlara atfen "Avrupa Birliği" ifadesi yer almaktadır. Tezimizde de karışıklığa sebep olmamak için Türkçe kaynaklarda olduğu gibi, Avrupa Birliği ifadesinin eğitim ve gençlik programlarıyla birlikte kullanılması uygun görülmüştür.

Bu çalışmada, başta Ulusal Ajans olmak üzere AB ile ilgili kurum ve kuruluşlarla karşılıklı görüşme, Avrupa Konseyi Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü yetkilileri, diğer ülke ulusal ajans yetkilileri ile yapılan e-mail yoluyla yazışma ve bilimsel veri tabanlı literatürde kaynak tarama metodu kullanılmıştır.

Kaynak taramasında; internetten ve bilimsel veri tabanlı programlardan da yararlanmak suretiyle, Ulusal Ajans, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Avrupa Komisyonu, Devlet Planlama Teşkilatı, Dışışleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, EARGED, Başbakanlık, TOBB, ATO, ATAUM, Dış Ticaret Müsteşarlığı, İTO, İKV, TURKAB vb. yayınları ile bu kurumların verilerinden ve Ulusal Ajans mevzuatından geniş ölçüde yararlanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE ULUSAL AJANS

1.1. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE ULUSAL AJANSLARIN KURULUŞU VE GENEL YAPISI

Eğitim ve kültür konusu yakın zamana kadar her ülkenin, hatta bazı Avrupa ülkelerinde her eyaletin ve topluluğun değerlerine sadık kalarak geliştirdiği bir alan olarak görülürken, son yıllarda Avrupa Birliği'nin siyasal birliğe doğru gelişmesine paralel olarak ortak değerlerden söz edildiği görülmektedir. Avrupa Birliği organlarında “ortak yaşam alanı Avrupa”, “tek bir Avrupa için eğitim” veya “Avrupa yurttaşlığı” gibi sloganlar son yıllarda daha çok duyulmakta ve belgelere de yansımaktadır. Sözü edilen bu kavramlar için AB Komisyonu'nun sorumluluğunda ulusal ajanslar aracılığıyla Socrates, Leonardo da Vinci, Youth gibi adlar altında birçok AB eğitim programı yürütülmektedir.

Bu eğitim ve gençlik programlarının yardımıyla gerçekleştirilmek istenen ortak bir AB eğitim politikasının temel amacı üye ülke vatandaşları arasında karşılıklı anlayışı teşvik etmek, eğitime Avrupa damgasını vurmak, öğrenci ve öğretmenleri eğitmek, araştırma, teknoloji ve yükseköğretim konularını ön plana çıkarmaktır¹.

Ulusal Ajanslar, yukarıda sözü edilen bu Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarından yararlanan ülkelerde, Avrupa Birliği kuralları ve Komisyon ile imzalanan anlaşma hükümleri doğrultusunda, ulusal düzeyde

¹ Cihan DURA ve Hayriye ATİK: Avrupa Birliği, Gümrük Birliği ve Türkiye (Ankara: Nobel Yayıncılık,2000), 187

yetkili makamlar tarafından tesis edilmiş kuruluşlardır². Bu kuruluşlar, merkezi Belçika-Brüksel’de bulunan Avrupa Birliği Eğitim Komisyonu’na karşı sorumludurlar. Programları ülke genelinde tanıtmakta olup bu programlarla ilgili potansiyel proje uygulayıcılarını, dönem dönem düzenlenen bölge seminerleri ile teşvik edip yönlendirmektedirler.

Ulusal Ajanslar, katılımcı ülkelerin AB eğitim ve gençlik programlarından yararlanmalarını sağlamak üzere ülke içinde kurdukları ve ilgili taraflar ile işbirliği içinde programlardan yararlanma faaliyetlerini organize eden uygulama birimleridir³. Bu kurumlar, AB eğitim ve gençlik programlarını, üye ülkeler, aday ülkeler ve Avrupa Komisyonu ile işbirliği yaparak gerçekleştirmek amacıyla üye ve aday ülkelerde kurulmuşlardır.⁴

Avrupa Komisyonu, mevcut eğitim programlarından daha fazla faaliyetin ulusal ajanslar tarafından yönetilmesi gerektiği kanısındadır. Ulusal ajansların avantajları, halkın öncelikli ihtiyaç ve genel durumlarını anlayabilmeleridir.

1.1.1. Ulusal Ajansların Kuruluşu ve Görevleri

Programlara katılan ülkelerin yetkilileri, program faaliyetlerinin ulusal düzeyde yönetimini kolaylaştırmak üzere ülke içinde ulusal ajanslar kurmuşlardır. Ulusal Ajanslar programların uygulanmasında çok önemli bir rol oynamaktadır.

² Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı R.G.

³ <http://www.ankara.edu.tr/sonEcts/abegitimects.doc> (19.04.2004).

⁴ Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı :AB Sözlüğü, (Ankara: DPT Yayını, 2004),45.

1.1.1.1. Kuruluğu

Ulusal Ajansların kuruluğu AB Eğitim Programları olan Socrates ve Leonardo da Vinci programlarının ortaya çıkışıyla aynı tarihlere rastlamaktadır. Çünkü bu programların başlangıcıyla birlikte Ulusal Ajansların da kurulması ngrlmştr. Bu ngr çerçevesinde ya ülke içerisinde mevcut bulunan ve eğitim faaliyetleriyle ilgili olan kuruluşlar Ulusal Ajans faaliyetlerini yerine getirecek yapılara dönüştürülmüş ya da programlara sonradan dahil olan lkelerde de bu programların ülke düzeyinde yürütülmesini üstlenmek üzere Ulusal Ajansların kurulması yoluna gidilmiştir. Bu bağlamda ilk olarak “Socrates” programının kabul edildiği, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 819/95/EC sayılı 14 Mart 1995 (OJ L 87 of 20.4.1995) tarihli kararıyla, programdan faydalanacak ye ve aday lkelerde, eğitim programlarının başlatılabilmesi için, Ulusal Ajans olarak adlandırılan idari ve mali özerkliğe sahip birimlerin/teşkilatların/yapıların kurulması ngrlmştr.

ye lkelerde kurulmuş olan ulusal ajanslarla olan koordinasyonu sağlamaktan Avrupa Komisyonu sorumludur. AB yesi olmayan ancak özel anlaşmalarla bazı programlardan yararlanan Akdeniz lkelerinde koordinatörler, Ulusal Ajansların yerini almıştır. Ulusal Ajanslar, Komisyon'a programın idaresinde özellikle program ile ilgili bilginin duyurulması konusunda, programın bütününe ilişkin önerilerde bulunma ve bazı faaliyetlerin doğrudan yönetimi konusunda yardımcı olmaktadır. Programın ulusal düzeyde uygulanması ve teşvik edilmesi ulusal ajansların birincil görevidir. Bu ajansların, programlar, ilişkili konular ve kurumlar hakkında deneyim sahibi olmaları nedeniyle Avrupa Komisyonu ile projeleri ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde desteklemek ve gençler arasında bağlantıyı sağlamakta anahtar rolleri de vardır. Ayrıca, diğer lkelerdeki potansiyel proje

ortaklıklarına da ilgili projeleri ileterek iki tarafı bir araya getirmek gibi bir fonksiyonu da üstlenmişlerdir⁵.

AB eğitim programlarının yürütüldüğü ülkelerde, Ulusal Ajansların işleyişi ile ilgili bütçe, denetim, istihdam gibi konularda temel kararlar almak üzere “Yönlendirme ve Denetleme Kurulu” veya benzeri isimler altında bazı kurullar oluşturulmuştur. Bu kurullar, programlara katılıma ve programların ülke içinde geliştirilmesi konusunda temel politikalar oluşturarak kararlar almaktadırlar. Ayrıca, AB Komisyonu ile ulusal ajansı bağlayan idari, mali ve yasal konularda gerekli ilişkilerin yürütülmesini sağlamaktadırlar.

1.1.1.2. Görevleri

AB Eğitim ve Gençlik Programları’nın ülke içinde tanıtılması, koordinasyonu, yürütülmesi ve programlardan faydalandırılacak projelerin yurtiçinde değerlendirilmesi, seçimi AB Komisyonu tarafından yapılacak projelerin müracaatlarının derlenmesi ve ön değerlendirmelerinin yapılması işlemlerini yürüten ulusal ajanslar, programlara taraf ülkelerde uygulayıcı ve koordinatör birim olarak yer almaktadırlar⁶.

Ulusal Ajansların, Programlara ilişkin gelişmelerden yararlanıcıları haberdar etmek, uygun proje ortakları bulmak için destek sağlamak, danışmanlık faaliyetinde bulunmak gibi belirli sorumlulukları vardır. Bu sorumluluklar kapsamında Ulusal Ajanslar; AB Eğitim ve Gençlik Programları’nı bulundukları ülke içinde duyurur, tanıtımını yapar ve ilgili tüm taraflara bilgi sağlarlar. Kuruluş bu görevini gerçekleştirmek üzere programlarla ilgili bilgileri duyuruları basın-yayın organları aracılığı veya diğer yollarla kamuoyuna ve tüm ilgililere iletir. Programlarla ilgili müracaat

⁵ Filiz ÇETİN, “Avrupa Birliği Gençlik Eğitim programları”, Milli Eğitim Dergisi, Sayı 155-156, Milli Eğitim Basımevi, 14

⁶ <http://www.ua.gov.tr/mevzuat.htm>, (10.02.2006)

işlemlerini destekler, organize eder ve kayıt altına alır. Bu işlemlerin yapılabilmesi için yeterli sayıda ve nitelikte personeli istihdam eder.

Avrupa Komisyonu, ulusal ajansların işlevini şöyle açıklamıştır⁷: “Söz konusu programlarla ilgili muhtelif ulusal bakanlıklar ve diğer organlar arasında gereken koordinasyonu sağlarlar, bu hususta Komisyon için irtibat noktası olarak hizmet ederler ve bu programların kapsadığı ademi-merkeziyetçi faaliyetleri yönetirler.”

Programlara katılan ülkelerde, program faaliyetleri çerçevesinde katılımcılar tarafından çeşitli konularda (genel eğitim, mesleki eğitim, gençlik, yetişkin eğitimi, okul eğitimi vs.) projeler hazırlanmaktadır. Bu projeler esas olarak, Komisyon Merkezli ve Ülke Merkezli olmak üzere iki çeşittir;

-Komisyon Merkezli Projeler (Brüksel'e sunulan Projeler):

Programla ilgili projenin koordinatörleri önerilerini Komisyona sunar ve bir örneğini ülkesinin Ulusal Ajansı'na verir. Komisyon değerlendirmesini yapar ve Ulusal Ajans'ın da görüşünü alarak kararını verip finansal destek miktarını belirler.

-Ülke Merkezli Projeler (Ulusal Ajansa sunulan Projeler) :

Bu projelerin uygulanabilmesi ve finansal destek için başvurular ulusal ajanslara yapılır. Programlardan yararlanan ülkeler Ulusal Ajans yardımıyla seçim işlemini yürütürler. Ulusal Ajanslar, başarılı olan proje sahipleriyle sözleşme imzalamak, seçilen adaylara finansal yardım yapmak ve onlardan raporlar almakla yükümlüdürler.

Ulusal Ajanslar, AB eğitim programları ile ilgili olarak hazırlanan söz konusu ülke merkezli projeler için seçim kriterlerini tespit eder ve gerekli görüldüğünde projelerin seçimini yapar. İlgili proje/ön proje teklifleri konusunda değerlendirme ve görüş oluştururlar.

⁷ Avrupa Komisyonu: Müktesebatın Uygulanması İçin Gereken Ana İdari Yapılar Genel Bakış - Bilgilendirme Amacına Yönelik Çalışma Belgesi, (Brüksel, 2001), 40

Projelerin seçimi aşamasında Ulusal Karar Organı'na ve AB Komisyonu'na bilgi desteği sağlarlar. Program desteğinin dağıtımı, finansal sonuçların izlenmesi ve programların işlevlerine ilişkin veri sağlama faaliyetlerinden sorumludurlar. Seçilen projelerin idari, mali ve yasal işlemleri kurum tarafından yürütülür. Söz konusu kurumlar, tüm bu projelere ilişkin bilgileri derler, raporlar ve ilgili makamlara sunarlar. Öte yandan proje harcamalarını denetler, izler ve ayrılan fonların etkin yönetimini sağlarlar. Proje sonuçlarının ve özellikle iyi uygulamaların ülke içinde ve dışında yayımına katkı yaparlar.

Bu yükümlülükleri yerine getirmede, ulusal ajansların rolü son derece önemlidir. Ulusal Ajansların üstlenmesi gereken sorumluluklar, projelerle ilgili teklif çağrılarının hazırlanıp duyurulmasından, projelerin kontratlarını hazırlama, ödemelerini yapma, değerlendirme, izleme, programı tanıtmaya ve Komisyonla bilgi alışverişinde bulunmaya kadar geniş bir alanı kapsamaktadır. Ulusal Ajansların hangi biçimde kurulacağı, haklarının ve yükümlülüklerinin neler olacağı, finansman koşulları ve etkinliklerinin izlenmesi konuları, Avrupa Komisyonu ile ulusal otoriteler arasında yapılacak anlaşmalarda dile getirilmektedir.

Ulusal Ajanslar, programlara katılımların sağlanması ve elde edilen verilerin yayımı konusunda, broşür basılması, bilgi ağları oluşturulması, bilgilendirmeye ve tanıtmaya yönelik seminer ve toplantıların düzenlenmesi gibi faaliyetlerde bulunurlar.

Programın uygulanabilmesi için Avrupa Komisyonu ve Ulusal Ajans arasında bir çerçeve kontrat oluşturulur ve bu kontrat çerçevesinde Ulusal Ajans'ın programın uygulamasına ilişkin olarak temel görevleri belirlenir⁸.

Çerçeve kontrata dayanarak Avrupa Komisyonu ve Ulusal Ajanslar arasında belirli dönemlerde yenilenmek üzere finansman anlaşmaları

⁸ Tayyip DUMAN: Avrupa Birliği Eğitim Programları "Leonardo da Vinci Programı" Millî Eğitim Dergisi, Sayı:150, Millî Eğitim Basımevi, 77-78.

imzalanmaktadır. Ulusal Ajansların görevlerinden herhangi birini, bir başka kurum ya da kuruluşa devredebilmesi ancak Avrupa Komisyonu'nun onay vermesi durumunda söz konusu olmaktadır.

1.1.2. Ulusal Ajansların Genel Yapısı

AB eğitim programlarına katılan ülkelerde ulusal ajanslar yapısal olarak farklı özelliklere sahiptirler. Mesela Macaristan, Romanya, Yunanistan gibi ülkelerde programların sorumluluğu tek bir ajans tarafından üstlenilmekte iken İrlanda, İngiltere ve Belçika gibi ülkelerde birden fazla ajans programları paylaşmış durumdadır.

Bugün (31) Avrupa ülkesinde, AB Eğitim ve Gençlik Programları'nın tanıtılması, proje önerilerinin hazırlanması konusunda başvuru sahiplerine ve uygulama konusunda katılımcılara rehberlik edilmesi, projelerin kabul edilip değerlendirilmesi, projelerin izlenip raporların değerlendirilmesi ve benzeri faaliyetlerin takip edilmesi amacıyla kurulmuşlardır. Meslekî nitelik ve tecrübelerin paylaşılması ve yeni uygulamaların yaygınlaştırılması için bu kurumlar zaruret arz etmektedir.

Ulusal Ajans işlevini yerine getiren söz konusu bu birimler, bazı ülkelerde özel sektör tarafından; bazılarında vakıflar ya da üniversiteler tarafından; bazılarında ise Çalışma Bakanlığı veya başka bir bakanlık tarafından oluşturulmuşlardır. Bu nedenle, AB ülkelerinin geneli için ortak bir uygulamadan söz edilememektedir⁹. Ulusal Ajanslar, eğitim programlarının genel değerlendirmesine, gelişimine ve farklı programlar arasında işbirliğinin artırılmasına katkıda bulunurlar. Bu kuruluşlar, AB Komisyonu, Ulusal Yetkililer, diğer ülke ulusal ajansları, yararlanıcılar ve ilgili taraflarla uygulama alanında koordinasyon ve işbirliği sağlarlar.

⁹ 540 Sayılı Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısına İlişkin Komisyon Raporu, s.2.

Ulusal Ajans'ın faaliyetlerinin etkinliği, kurumsal yapısının dinamizmi ve optimal örgütlenmesiyle yakından ilgilidir. Kimi ölkelerde merkezi örgütlenmeler faaliyetlerin yürütölmesinde ve koordinasyonun sağlanmasında faydalı olurken, kimi ölkelerde de merkezi olmayan örgütlenme biçimleri kurumun başarısını etkileyen temel faktördür.

Eğitim ve gençlik programlarının özel kuruluşlar (şirketle, dernekler, vakıflar v.b.) aracılığıyla yürütölmediği, kamu idaresinin bir parçası, ya da resmi kuruluşlar kanalıyla yürütölöğü ölkelerde, bu kuruluşlar kamu yönetiminin birer parçası durumundadırlar. Öte yandan bütçeleri ve denetimleri itibariyle de supranasyonel bir örgütlenme örneğini teşkil etmektedirler. Nitekim ulusal ajanslar, egemen üye veya aday ölkelerin merkezi idarelerinin bünyesinde bulunmasına rağmen program bütçeleri Avrupa Komisyonu'nun onayından geçmektedir. Yine zaman zaman da, ölkede içinde denetime tabi olduğu gibi, Komisyon'un da denetimine tabidirler.

Ulusal Ajanslar, Avrupa Komisyonu'na karşı sorumlu oldukları için, faaliyetlerini yürütürken, komisyonun belirlediği kurallar çerçevesinde hareket ederler. Avrupa Konseyi ve Bakanlar Komitesi'nin eğitim ve gençlik programları ile ilgili aldığı kararları, mevcut bulundukları ölkelerde uygulamakla görevlidirler. Bunları uygularken de zaman zaman iç mevzuattan kaynaklanan uyuşmazlıklarla, sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu sorunlar üye veya aday ölkelerdeki karar mercilerinin yaptıkları mevzuat uyum çalışmaları gibi çeşitli düzenlemelerle giderilmeye çalışılmaktadır.

1.2. AB EğİTİM PROGRAMLARI VE ULUSAL AJANSLARLA İLİŞKİSİ

Avrupa entegrasyonu sürecinde olan ölkelere sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel katkıda bulunmak amacıyla Avrupa Birliği Programları adı altında, değişik alanlarda programlar geliştirilmiştir.

1.2.1. Avrupa Birliği Eğitim Programları'nın Gelişimi

Avrupa Topluluğu (AT) programları, Avrupa Birliği'ne üye ÷lkelerin, eğitim ve gençlik, enerji, evre, bilim ve teknoloji, adalet ve içişleri, n÷kleer enerji, ayrımcılığın önlenmesi, kadın-erkek eşitliği gibi çeşitli alanlardaki politika ve uygulamalarının birbirlerine yakınlaştırılması amacıyla oluşturulmuş işbirliği araçlarıdır. Programlardan 40 tanesi, ÷yelerin yanısıra aday ÷kelere de açılmış durumdadır. Daha sonra işlerlik kazanacak olan AB programlarından 5 tanesi de aday ÷kelere açık olacaktır. Bu programlar kapsamında öncelikli alanlarda yürüt÷len temel faaliyetlerle ilgili olarak, belirlenen amaç ve koşullara uygun şekilde hazırlanan uluslararası projelere mali destek sağlanmaktadır.

AB programlarının başlangıcı 1970'li yıllara dayanmaktadır. AB'nin 1970'li yıllara kadar eğitim konusunda herhangi bir projesi bulunmamaktadır. Eğitimle ilgili ilk rapor 1973 yılında hazırlanan "Avrupa Topluluğuunda Yüksek Öğretim Muhtırası" adlı rapordur. İkincisi ise yine aynı yılda yayınlanan "Avrupa Topluluğuunda Açık Uzaktan Eğitim" bildirisidir. 1980'li yılların ortalarından itibaren eğitimin farklı alanlarında hizmet veren programlar yürürl÷đe girmiştir. Avrupa Birliği'nde eğitimle ilgili hazırlanan raporlardan bir tanesi de komisyon kararı olan "Beyaz B÷lten"dir. 1995 yılında hazırlanmıştır. "Öğrenen topluma doğru: Öğrenme ve Öğretme" başlığını taşıyan bu b÷ltende, yaşam boyu öğrenme konusunda birliğin amaçları ve yapılması gerekenler belirlenmiştir ¹⁰.

Günümüzde bilimsel ve teknolojik gelişme, ÷lkelerin ekonomik büyüme ve güçlenmelerinde en önemli etken haline gelmiştir. Bilimsel ve teknolojik alandaki ilerlemelerin temelinde de eğitim yatmaktadır. Bu nedenle eğitim politikaları AB için büyük bir önem taşımaktadır.

¹⁰ S.İlhan SEZGİN: Avrupa Birliğinin Eğitim, Öğrenme ve Gençlik Politikaları, Türkiye-AB İlişkileri Sempozyumu, (Ankara:Ankara Ofset, 2001) 329.

Eğitim politikalarının temelini, topluluğu kuran anlaşmalar belirlemiştir. **Avrupa Kömür Çelik Topluluğu Anlaşması**'nda -AKÇT- (Paris'te 18 Nisan 1951'de imzalanmış ve 23 Temmuz 1952'de yürürlüğe girmiştir) 56.'ncı madde işçilerin mesleki kapasitelerinin artırılmasını kararlaştırmıştır. **Roma Anlaşması**'nın (25 Mart 1957) 41. maddesi Ortak Tarım Politikası hakkında mesleki eğitim ve araştırma alanında yapılan faaliyetleri, ikinci bölüm 57. maddenin yer aldığı yerleşim serbestisi bölümündeysen, diploma veya sertifikası kabul edilmiş bir kişi, Topluluk üyesi bir başka ülkede kolaylıkla iş bulma ve kendi işini kurma şansına sahip olacaktır. Yine aynı anlaşmanın 118. ve 128. maddeleri ise işçilerin mesleki eğitimini içermektedir. Roma Anlaşması'nda ortak mesleki eğitim politikasının oluşturulmasına yönelik maddeler olmasına rağmen eğitim konusunu açarak ifade eden herhangi bir madde yoktur. Ancak topluluk oluşturduğu yönerge, karar ve tavsiye kararlarıyla bu konudaki çalışmalarını derinleştirmiştir. **Euratom Anlaşması** ise (Md.9/2) üniversiteler konusunda bir kurumun kurulmasını öngörmektedir.

Eğitim, Avrupa Birliği içinde ulusal politikaların ağırlıkta olduğu bir alandır. Birliğin eğitim politikası diğer politikalara göre daha az kapsamlıdır¹¹. AB eğitim politikasının temel amacı; üye ülkeler arasında işbirliğini ve dayanışmayı sağlamak amacıyla, üye ülke yurttaşları arasındaki karşılıklı anlayışı özendirmek ve Avrupalılık bilincini aşlamak, bu süreçte öğrenci ve öğretmenleri eğitmek ve tüm ar-ge alanlarına etkin katılımlarını sağlamak şeklinde özetlenebilir.

AB, üye ülkeleri bağlayıcı ortak bir eğitim politikası oluşturmamakla birlikte, eğitim politikalarının uyumlaştırılmasını Avrupa'nın geleceği açısından kaçınılmaz görmektedir. AB, tüm toplumsal alanlarda olduğu gibi, eğitim alanında da üye ülkelere belirli bir modeli uygulama zorunluluğu getirmemektedir. Her üye ülke, kendi sosyo-ekonomik yapısına uygun sistemi uygulamakta serbesttir. Eğitim alanında AB'nin temel yaklaşımı, üye ülkelerin

¹¹ Senem AYDIN ve Can KÖSTEPEN: AB Tam Üyeliğinin Türkiye Vatandaşlarına Sağlayacağı Faydalar, (İstanbul:İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, No.173, Eylül 2005), 28

eğitim sistemlerinin belirlenen genel ilkelerle çalışmayacak biçimde düzenlenmesidir. Yöntem, içerik ve yapı bakımından “tek tip” eğitim yerine, üye ülkelerin kendi ulusal özelliklerine göre biçimlenen eğitim politikalarının bulunması tercih edilmektedir.

Avrupa Topluluğu’nun eğitim bakanları 6 Haziran 1974 yılında bir araya gelerek, öncelikli işbirliği alanlarını belirleyip bir komisyon kurmuşlardır. Üye ülkeler 9 Şubat 1976 tarihinde eğitim konusuyla ilgili bir eylem programı kabul etmişlerdir. Eylem programı şu alanları kapsamaktadır:

- Yabancı dil eğitimi, çok dilliliğin özendirilmesi ve dil eğitiminin şeffaflaştırılması,
- Eğitim sistemleri arasında yakın bir işbirliğinin geliştirilmesi,
- Üye ülkeler ile Topluluğa üye olmayan ülkelerin vatandaşları ve çocuklarının eğitimlerinin sağlanması,
- Yüksek eğitimde iş birliği yapılması,
- Dokümantasyon ve istatistik konularında yardımlaşmaya gidilmesi,
- Her türlü eğitime eşit ve serbest girişin sağlanması.

İlerleyen süreçte yine aynı yıl, o zamanki adı ile Avrupa Topluluğu’nu oluşturan 9 ülkenin Eğitim Bakanları, ülkeler arası “Bilgi Ağları”nın oluşturulması kararını vermişlerdir. Böylece, deneyimlerin paylaşımı yoluyla, ortak eğitim politikalarının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Avrupa Topluluğu üyeleri arasında eğitim, öğrenim ve meslek edindirme sistemleri arasında uzun dönemde etkileşimli bir eşgüdüm sağlanması hedeflenmiştir. Bu düşüncenin ürünü olarak, Bilgi Ağları Programı olan “**EURYDICE**” 1980 yılında hayata geçirilmiştir¹².

EURYDICE ağı, üye ülkelerde yerleşmiş bulunan ya da onlarla yakın işbirliği içinde çalışan tüm birimleri kapsamaktadır. 1 Ocak 1994’ten itibaren (5) EFTA/EEA ülkesi eğitim bilgi ağı içinde yer almıştır. Bugün ise, AB eğitim

¹² E.Leyla ÜSTEL: Öğretmenler için AB Klavuzu, (Ankara: AB-Türkiye işbirliği Derneği-TURKAB-Yayını,2005),55.

programlarından faydalanan bütün üye ve aday ülkeler sistem içerisinde yer almaktadır. EURYDICE, bilgiyi soru-cevap şeklinde toplar ve veri tabanı yaratır. Bu da eğitimden sorumlu kişilere, üye ülkelerin eğitim sistemleri hakkında güncel veri sağlar.

Bilgi ağlarının yanı sıra, 1980'li yıllarda **COMETT, ERASMUS, PETRA, LINGUA, FORCE, TEMPUS** gibi programların gündeme gelmesi, eğitimde işbirliği sınırlarını genişletmiş ve öğrenci değişiminin de önem kazanmasını sağlamıştır¹³. Komisyon'un 24 Temmuz 1986 tarihli kararıyla uygulamaya konulan COMETT, ileri teknoloji eğitiminin desteklenmesi ve insan kaynaklarının geliştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla düzenlenmiştir. Öte yandan, gelişmiş mesleki eğitime duyulan ihtiyaç, 1990 yılında FORCE programının uygulanmasına yol açmıştır. FORCE programı hakkındaki Konsey kararı 19 Mayıs 1990 tarihinde alınmış ve 1 Ocak 1991 tarihinde 4 yıllık bir süre için uygulanmaya konulmuştur.

1976 ve 1986 yılları arasında, farklı üye ülkelerin üniversiteleri arasında doğrudan ilişkileri ve akademik personel ile öğrencilerin karşılıklı değişimi yoluyla işbirliğini güçlendirmeyi amaçlayan "ortak çalışma programları" için mali destek sağlanmıştır. Bu on yıl süresince üniversiteler arasındaki işbirliği sayesinde kazanılan tecrübe, ERASMUS programına temel oluşturmuştur.

AB ülkelerindeki yüksek öğretim programlarında süre, içerik ve derecedeki farklılıklar Avrupa yüksek öğretim alanının oluşturulabilmesi için gerekli minimum standartların oluşturulmasını ve yüksek öğretim programlarının bu belirlenen standartları yerine getirebilecek nitelikte

¹³ <http://publications.eu.int> (13.04.2006)

olmasını gerektirmektedir¹⁴. Bu standartların oluşmasına ERASMUS programının büyük katkısı vardır.

1994 yılında diplomaların ve akademik unvanların tanınmasına ilişkin ulusal bilgi merkezi olan **NARIC** kurulmuş, 1989 yılında ERASMUS programının bir parçası olarak 6 yıllık bir dönem için uygulamaya konulmuştur. NARIC, Avrupa Topluluğu **Elektronik Kredi Transfer Sistemi (ECTS)**'nin faaliyetleri ile yardımlaşma içindedir.

ECTS sisteminin prensipleri 1989'dan sonra AT ve EFTA ülkelerinden seçilen 145 üniversite ve kolejlerin üzerinde (5) ana konuda uygulanan pilot projelerde test edilmiştir. Erasmus programı altında başlatılan ve şu anda Socrates tasarımı ile devam eden ECTS sistemi, akademik tanınmanın önemli araçlarından biridir¹⁵.

Üniversite öğrenimi için Avrupa'da serbest dolaşım programı olan **TEMPUS**, serbest dolaşım ve işbirliği programları aracılığı ile Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerinin üniversite öğretim sistemlerini geliştirilmesine ve yeniden yapılanmasına yardım etmektedir. Eğitim konseyinin 7 Mayıs 1990 tarihli kararıyla uygulamaya konulan program, 29 Nisan 1993'te ikinci bir 4 yıllık dönem eklenerek uzatılmıştır. 1 Ocak 1994'ten itibaren **TACIS** başlığı altında anılan program, işbirliği için ekonomik reform ve iyileştirme önlemlerini kapsamaktadır. Program Erasmus, Lingua ve Comett esas alınarak hazırlanmıştır.

EUROTECNET, Topluluk düzeyinde teknolojik değişikliklerin bir sonucu olarak mesleki eğitim alanındaki gelişmelere yönelik faaliyet programıdır. Programın başlangıcı 1983'e dayanmakta olup, Konsey 1980'ler için bir mesleki eğitim programı kurmuş ve 3 yıllık bir hazırlık dönemi

¹⁴ Berna ARSLAN:“Avrupa Birliği Yüksek Öğretim Alanı Ve Yüksek Öğretimde Kalite Çerçevesinin Belirlenmesi” Milli Eğitim Dergisi, Milli Eğitim Basımevi , Ankara 2005, sayı 167.

¹⁵ <http://www.ankara.edu.tr> (25.04.2006)

geçirmiştir. 1990'dan beri ise, teknolojik değişikliklerin nitelikler ve mesleki eğitim metodu üzerindeki etkilerine yönelik bir program haline gelmiştir.

"EUROTECNET", "COMETT" ve "FORCE" programları; ekonomik büyümeye temel teşkil eden bir politika olarak tüm Avrupa Birliği bünyesinde mesleki eğitimin öneminin gösterilmesi ve uluslararası işbirliğinin temel esaslarının tespit edilmesi açısından son derece başarılı ve belirgin sonuçlar elde etmişlerdir.

Topluluk, gençlere başarılı bir gelecek sağlayabilmek amacıyla, onlara yönelik iki değişim programını uygulamaya koymuştur. "**Genç İşçi Değişim Programı**" ve Konseyin 16 Haziran 1988 tarihli kararına dayanan "**Avrupa için Gençlik Programı**". Bu programlar, topluluk içinde, yaşayan ve yaşları 15-25 arasında olan ortaöğretim-mesleki eğitimdeki başarılı gençlerin karşılıklı değişimini sağlamak ve Avrupalılık ruhunu geliştirebilmek amaçlarını taşımaktadır¹⁶.

Avrupa Komisyonu'nun; tüm Topluluk bünyesinde kalite ve yeterlilik kriterlerinin artırılmasına yönelik belirli sayıda uygulamaya koyduğu COMETT, PETRA, FORCE ve EUROTECNET programları 1994'ün sonlarında tamamlanmış olup, 01.01.1995 tarihinden itibaren bunların yerine 1995-1999 dönemi için yeni nesil profesyonel eğitim programlarının uygulanmasına olanak tanıyan "**Leonardo da Vinci**" programı uygulamaya konmuştur. Bu programa, 1995-1996 dönemi için, 620 milyon ECU' luk bir bütçe ayrılmıştır. Program COMETT, PETRA, FORCE ve EUROTECNET programlarının başarılı bir devamı şeklindedir.

Topluluk için eğitim alanında faaliyetlerin yasal temeli 17 Nisan 1957'de imzalanan ve Avrupa Topluluğu'nu kuran Roma Antlaşması'dır. Bu anlaşmayla Avrupa Birliği ortak bir eğitim politikası benimsemiştir. 7 Şubat 1992 tarihinde imzalanan Maastricht Antlaşması'nın 126. ve 127. maddeleri

¹⁶ Berna ARSLAN:a.g.m,46

eğitime ayrılmıştır. Bu maddeler daha sonra, 2 Ekim 1997 tarihinde imzalanan ve AB kurucu antlaşmalarını bütünleştiren Amsterdam Antlaşması'nın 149. ve 150. maddelerinde ifadesini bulmuştur¹⁷. Özellikle işsizliğin çözümünde, iş gücü kapsamının ve niteliğinin geliştirilmesinde eğitime ağırlık verilmesi öngörülmüştür. Avrupa Birliği Antlaşması ile Topluluğun ortak politika ve müdahale alanına, eğitim bir bütün olarak girmiştir.

Amsterdam Anlaşmanın 149. maddesine göre, Topluluk, üye ülkelerin kültür ve dil farklılıkları ile eğitim sistemlerinin organizasyonu ve öğretimlerinin kapsamı konusundaki sorumluluklarını göz önüne alarak, üye ülkeler arasında işbirliğinin teşvik edilmesi ve gerekirse çalışmalarının tamamlanması ve desteklenmesi yoluyla eğitim kalitesinin geliştirilmesine katkıda bulunacaktır. Topluluğa özel bir meslekî eğitim politikası oluşturan 150. maddeye göre ise, Topluluk, üye ülkelerin kendi meslekî eğitimlerinin kapsam ve organizasyonlarındaki sorumluluklarını göz önüne alarak, üye ülkelerin çalışmalarını tamamlayıcı ve destekleyici bir meslekî eğitim politikası uygulayacaktır. Eğitim, “mesleki eğitim ve gençlik” başlığı altında toplanan bu yeni müdahale alanında Topluluğun, yukarıda da bahsedilen çeşitli programlar aracılığı ile mesleki eğitime yönelik faaliyetlerine yeni bir yasal kimlik kazandırılmıştır.

Yaklaşık çeyrek yüzyıllık deneyimlerin değerlendirilmesi sonucunda, bütün yaş ve yetenek gruplarını kapsamak üzere geliştirilen **Socrates** Programı, daha sonra, **Leonardo da Vinci** (Mesleki Eğitim) ve **Youth** (Gençlik) programları ile zenginleştirilmiştir.

Avrupa Birliği'nin eğitim alanındaki programlarından Socrates'in ilk safhası 1994 yılında planlanmış ve eğitim alanında Avrupa'nın ilk çerçeve programı olarak, Erasmus ve Lingua gibi önceki sektörel programların, çok

¹⁷ Cenk BOLAYIR: Amsterdam Antlaşması, (İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, No:162, Haziran 2000),49-50

tarafli okul ortakliklari ve pilot projelerin deneyimi üzerine inşa edilerek Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 819/95/EC sayılı 14 Mart 1995 (OJ L 87 of 20.4.1995) tarihli kararıyla 1995'te yürürlüğe girmiştir. Bu alanda ilk çerçeve program olarak Socrates, eğitimin Avrupa boyutunu geliştirmek üzere geniş bir amaçlar yelpazesini içermektedir.

Topluluk eylem programlarından Leonardo da Vinci programı ise, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 29 Kasım 1994 (OJ L 340 of 29.11.1994) tarihli kararı gereğince kurulmuştur. AB mesleki eğitim politikasının koordine edilmesi amacıyla oluşturulan programın birinci sahası 1 Ocak 1995 - 31 Aralık 1999 dönemini kapsayacak şekilde 5 yıllık olarak öngörülmüştür¹⁸.

Socrates programlarının II. aşamasının yasal temeli, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 253/2000/EC sayılı 24 Ocak 2000 tarihli kararına dayanmaktadır¹⁹.

Avrupa Komisyonu Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen bu programlar; Avrupa Vatandaşlığı bilincinin yerleştirilmesi, eğitim ve öğretimin kalitesinin artırılmasına yönelik işbirliği yapılması, ırkçılık, ayrımcılık ve yabancı düşmanlığının önlenmesi, tesis edilmiş olan barışın sürekliliğinin sağlanması amacıyla planlanmıştır. Avrupa Komisyonu programları yürütürken, Gençlik Teknik Yardım Ofisi'nden teknik destek almaktadır. Teknik Yardım Ofisi aynı zamanda tavsiye verme ve bilgilendirme etkinliklerinde bulunma sorumluluğunu üstlenmiştir²⁰. Ayrıca, Avrupa Komisyonu, bütçe idaresini, programın önceliklerinin ve hedeflerinin belirlenmesini sürekli bir şekilde takip etmekle yükümlüdür.

¹⁸ European Comission: Community Social Policy Current Status, (Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities, 1996), 83

¹⁹ [http:// www.europa.eu.int/comm/education](http://www.europa.eu.int/comm/education) (10.03.2006)

²⁰ <http://www.deltur.cec.eu.int/guncel/ga190.hta1l>, (11.03.2006)

Avrupa Birliği hareketi, eğitim ve kültür alanında işbirliğini, üye ülkelerin kuruluşları arasında özellikle AB eğitim programları aracılığıyla (Socrates, Leonardo da Vinci, Youth) bilgi değişimini ve ağların kurulmasını, içermektedir. Bu hareket kapsamında aday ülkelerin AB eğitim programlarına katılması üyelik müzakerelerine olumlu etkide bulunmaktadır. Birliğin gerçek anlamda genişlemesi de aslında bu alanda olmaktadır²¹.

1.2.2. Ulusal Ajansların Yürüttüğü AB Eğitim Programları

“Topluluk Programları” diye adlandırılan faaliyetler, AB'ye üye ülkelerin, eğitim ve gençlik, enerji, işçileri başta olmak üzere toplam 8 ana programını ifade eden bu alanlarda politika ve uygulamaların birbirlerine yakınlaştırılması amacıyla oluşturulmuş işbirliği araçlarıdır²².

Bu Topluluk Programları'ndan olan eğitim ve gençlik programları, Avrupa Komisyonu tarafından yürütülen ve katılımcı ülkeler arasında eğitim ve gençlik alanında işbirliğini geliştirmeyi amaçlayan programları ifade etmektedir²³.

Avrupa Birliği bu eğitim ve gençlik programlarını 1995 yılında bir Avrupa kimliği oluşturmak, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak ve eğitimi yaşam boyu sürdürebilmek amacıyla başlatmıştır.

7 Şubat 1992'de imzalanan Maastricht Antlaşması'nın 126. ve 127. maddelerine göre eğitim ve öğretim alanlarında Avrupa Birliği'nin rolü²⁴;

²¹ Le Magazine, Education and Culture in Europe, Issue 19, Official Publications of European Communities, 2003, p. 6, [http://publications.eu.int\(13.04.2006\)](http://publications.eu.int(13.04.2006))

²² <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/htm> (19.04.2006).

²³ Ali RENÇBER: Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları: Genel Eğitim Programı Çerçevesinde Yüksek Öğretim Alanında AB Programı (Erasmus), (Ankara:Devlet Bütçe Uzmanlığı Araştırma Raporu,Nisan 2005), 6

²⁴ İrfan KAYA ÜLGER: Avrupa Birliği Ansiklopedisi, (Ankara: TURKAB Yayını, 2003),54.

- Üye ülkeler arasındaki işbirliğini sağlayarak ve gerekirse üye ülkelerin faaliyetlerini destekleyerek, eğitimin kalitesinin artmasına katkıda bulunmak (Madde 126),
- Üye ülkelerin faaliyetlerini destekleyen bir mesleki eğitim politikası uygulamaktır (Madde 127).

Avrupa işbirliğinin temel amacı Avrupa Konseyi'nin Lizbon'daki toplantısına kadar eğitim ve öğretimde Socrates ve Leonardo da Vinci programlarını uygulamak idi. Lizbon Toplantısı, Avrupa'da eğitim-öğretim politikalarında tartışma platformunun oluşmasını sağlamıştır²⁵. 17-18 Mart 2000 tarihinde kararlaştırılan Lizbon Deklarasyonu'na göre eğitim, öğretim ve gençlik politikaları, hareketlilik, uyum sağlama kapasitesi, vatandaşların istihdamı için anahtar bir öğeyi oluşturmaktadır.

AB eğitim programlarının genel amacı; üye ülkeler arasında iş birliğini geliştirmek, eğitimde kaliteyi artırmak ve Avrupa'nın gelecekteki yöneticileri olacak gençlerin Avrupa boyutuyla yetiştirilmelerini sağlamaktır. Bunun yanında, Avrupa vatandaşlarının birbirlerini daha yakından tanımalarıyla farklı kültür, dil ve anlayışlar arasında karşılıklı etkileşimi geliştirerek dil, din, ırk ve cinsiyet ayırımı yapmadan bir Avrupa bilinci benimsetmek, karşılıklı olarak başarılı uygulamaları ve deneyimleri paylaşmak da diğer amaçlar arasındadır.

Bu programlar, üye ve aday ülkeler ile antlaşmalarına taraftar diğer ülkelerin bütçelerinden katkı yapıp, kabiliyetlerine göre yararlandıkları, eğitimlerini geliştirip hedeflenen standart seviyeye ulaştırmaya yönelik eğitim ile ilgili yardım programlarıdır²⁶.

²⁵ Commission Of The European Communities, Commission Staff Working Paper Progress Towards The Lisbon Objectives In Education And Training, (Brussels, Report 2005), p.24

²⁶ Melik YAYAN: "AB Eğitim Programları ve Türkiye'nin Yararlanma Kabiliyeti", Milli Eğitim Dergisi, (Ankara: Milli Eğitim Yayınevi, Sayı 158, 2003),35

Avrupa Birliği'nin üye ve aday ülkelerde eğitimde işbirliğini geliştirmek amacıyla uygulamaya koyduğu, Ulusal Ajanslar tarafından koordinasyonu sağlanan, proje niteliğinde üç temel programı vardır. Bunlar; genel eğitim alanındaki **Socrates**, mesleki eğitim alanındaki **Leonardo da Vinci** ve gençlik alanındaki **Youth** programlarıdır. Bu programlarla AB ülkeleri arasında eğitimde ortak hedeflere ulaşmak için bir başlangıç yapılmıştır.

1.2.2.1. Genel Eğitim (Socrates)

Socrates (Genel Eğitim) Programı, Avrupa Birliği'nin "eğitimde işbirliği" amaçlı faaliyet programıdır. Socrates'in ilk safhası 1994 yılında planlanmıştır. Eğitim alanında Avrupa'nın ilk çerçeve programı olarak, Erasmus ve Lingua gibi önceki sektörel programları ile çok taraflı okul ortaklıkları ve pilot projelerin deneyimi üzerine inşa edilerek 1995'te yürürlüğe girmiştir.

Socrates Programı, Avrupa Birliği Antlaşması'nın 149. ve 150. maddelerini temel almaktadır. 149. Madde, Birliğin üye devletlerle işbirliği içerisinde yürütülecek bir dizi etkinlik yoluyla eğitimde kalitenin geliştirilmesine katkıda bulunmasını öngörmektedir. Antlaşma ayrıca Birliğin tüm vatandaşları için yaşam boyu öğrenme ilkesinin desteklenmesi taahhüdünü de taşımaktadır²⁷.

Avrupa eylem programı Socrates, Avrupa Parlamentosu ve Bakanlar Konseyi'nin 14 Mart 1995 tarih 819/95/EC sayılı kararına istinaden 1995-1999 yılları arasında işlemek üzere kurulmuştur²⁸. Bu kararın kendisi, Avrupa Birliği'nin kuruluş antlaşmasının (Roma Antlaşması) 126 ve 127 inci maddelerini temel almaktadır.

²⁷ AB Eğitim ve Gençlik programları Merkezi Başkanlığı: Socrates Eğitim Alanında Topluluk Faaliyet Programı (2000-2006) Başvuru Rehberi, (Ankara: Ulusal Ajans, AT Resmi Yayın Ofisi, 2000),12

²⁸ The European Parliament And Of The Council: Establishing The Community Action Programme Socrates, Article-1, Decision No 819/95/Ec, (Brussels, 14 March 1995),2

Programın ikinci aşaması 1 Ocak 2000 ile 31 Aralık 2006 arasındaki dönemi kapsamaktadır. Socrates Programı'nın bu ikinci aşaması olan 7 yıllık süre için (2000-2006) 1.85 milyar Avro bütçe ayrılmıştır²⁹.

(2000-2006) dönemini kapsayan Socrates II hakkındaki karar, Avrupa Parlamentosu ile Bakanlar Konseyi arasında 4.12.1999 tarihli genel kurulunda kabul edilmiştir³⁰. Başka bir deyişle programların ikinci evresini oluşturan Socrates II'nin yasal temeli Avrupa Parlamentosu ve Bakanlar Konseyi'nin 24 Ocak 2000 tarih 253/95/EC sayılı kararına ve yine Avrupa Birliği'nin kuruluş antlaşmasının 126. ve 127. maddelerine dayanmaktadır.

Sözü edilen bu ikinci evre, ilk aşamanın 1995-1999 deneyimlerini ve başarılı yönlerini temel almaktadır. Program kapsamındaki birçok faaliyetin geliştirilmesi ile birbirleriyle olan ilişkilerini artırarak birçok yeniliği ortaya koymaktadır.

Socrates programlarıyla ilgili olarak, Avrupa Konseyi'nin Mart 2000'de Lizbon'da aldığı kararlarda, bilgiye dayalı ekonomi ve topluma başarılı bir geçişe yaşam boyu öğrenmenin eşlik etmesi gerektiğine işaret edilmektedir.

Bu programının genel sorumluluğu Avrupa Komisyonu'na aittir. Komisyona bu görevinde üye devletlerin temsilcilerinden oluşan Socrates Program Komitesi yardımcı olur. Programın işleyiş yönetimi Komisyon tarafından ulusal yetkililerle yakın işbirliği içerisinde Ulusal Ajansların ve Topluluk düzeyinde bir Teknik Yardım Bürosu'nun yardımlarıyla yürütülür.

Programın amaçları ³¹:

- Bütün seviyelerde eğitimde yakınlaşma ve iş birliğini sağlamak;

²⁹ European Comission: Guide to Programmes and Actions (Belgium: Official Publications Communities,2004), 10

³⁰ Tuncer DEMİR: İzmir Dokuz Eylül Üniversitesince Organize Edilen Avrupa Birliği'nin Socrates-Erasmus Eğitim Programı Konulu Seminer Hakkında Raporu, (İzmir, 2002),26

³¹ Melik YAYAN: a.g.m.,36

- Avrupa Birliği dillerinin bilgisini (özellikle de sınırlı konuşulup öğretilen dillerin) nitelik ve nicelik boyutlarını artırmak;
- Eğitim alanında özellikle eğitim kurumları arası, açık ve uzaktan eğitim, eğitim-öğretim dönemleri, bilgi ve deneyim değişimi ile diploma denkliği gibi konularda iş birliğini sağlamak;
- Eğitim uygulamaları ve materyallerinde yeniliklerin geliştirilmesini sağlamak, eğitim alanlarında ortak politikalar geliştirmek ve yaygınlaştırmaktır.

Socrates Programı, ayrıca alışkanlık ve değişimleri, iş birliği projelerini ve eğitim sektörlerinin çeşitli ağlarını da kapsamaktadır.

Programdan 27 AB üyesi ülke³² ve EFTA ülkeleri ile AB üyeliğine aday iki ülke (Hırvatistan ve Türkiye) yararlanmaktadır³³.

Socrates programı, eğitimin her tip ve seviyesinden yararlananların hemen hemen bütününe kapsamaktadır. Bunlar; okul öğrencileri (ilk ve orta öğretim) ve diğer öğrenciler (yüksek öğrenim ve açık, uzaktan öğrenim görenler), eğitim personeli, eğitim kurumları, ulusal, bölgesel ve yerel eğitim sistem ve politikalarından sorumlu kişi ve kurumlar, eğitim birlik ve dernekleri gibi sivil organizasyonlar (öğrenci, öğretmen, veli dernekleri), araştırma merkezleridir.

Socrates Programı'nın iki temel faaliyet türü vardır:

1) Komisyon merkezli faaliyetler; başvuru, seçme ve sözleşme işlemleri Komisyon tarafından yürütülür.

³² Fransa, Almanya, İtalya, Belçika, Hollanda, Lüksemburg, Büyük Krallık (İngiltere, İskoçya, Galler, Kuzey İrlanda), Danimarka, Yunanistan, İspanya, Portekiz, Finlandiya, Avusturya, Polonya, Macaristan, Litvanya, Letonya, Estonya, Slovakya, Çek Cumhuriyeti, Slovenya, Malta, Kıbrıs Rum Kesimi, İzlanda, İrlanda, Bulgaristan, Romanya.

³³ European Communities: Guide to Programmes and Actions, Education And Culture, (Belgium ,2004), page 9

2) Ülke merkezli (Ulusal Ajans) faaliyetler; başvuru, seçme ve sözleşme işlemleri katılan ülkenin ulusal yetkilileri tarafından ve Ulusal Ajansların yardımlarıyla yürütülür.

Socrates programı değişik düzeylerde sekiz eğitim programını içermektedir. Bunlardan **Comenius**, orta öğretimi; **Erasmus**, yüksek öğretimi; **Grundtvig**, yetişkinlere yönelik eğitimi; **Lingua**, dil eğitimini; **Minerva**, uzaktan eğitim/açık öğretimi, bilgi ve iletişim teknolojilerini, gözlem ve yenilikler eğitim sistemlerini; ortak girişimler ortaklık programlarını; koruyucu önlemler diğer etkinlikleri kapsamaktadır ³⁴.

Bu programlar çerçevesinde öğrencilerin yanısıra öğretmenler ve akademisyenler, değişim programlarından yararlanarak AB ülkelerinde görev alma imkânına sahiptirler.

1.2.2.1.1. Erasmus

“Erasmus” (Yükseköğretim) programı adını filozof, teolog ve hümanist Desiderius Erasmus’tan almaktadır (1465-1536). Erasmus uzun vadede Avrupa’nın gelişmesini amaçlamaktadır. Buna da yüksek öğretim ve yaşam boyu eğitim ile ulaşılabileceğini savunmaktadır.

“Erasmus” adı, programın resmi adına karşılık gelen şu ifadenin de kısaltmasıdır: “European Community Action Scheme for the Mobility of University Students”³⁵. Erasmus, üniversiteler arası iş birliği programlarını kapsayan, birçok üniversite öğrencisi ve öğretim elemanının karşılıklı değişimini ve programlardan yardım almalarını sağlayan okullar, üniversiteler ve yetişkin öğretim kurumları ile eğitim birliklerine yönelik Avrupa Birliği eğitim programıdır.

³⁴ Nihal BALOĞLU: “Socrates Eğitim Programı Çerçevesinde Erasmus”, Eğitim Araştırmaları Dergisi, Sayı 12, (Ankara, 2003),40

³⁵ Tuncer DEMİR: a.g.r.,26

Erasmus programı, Avrupa Birliği içerisindeki öğrenci değişiminin sınırlarını genişletmek için ilk olarak 1987 yılında uygulanmıştır³⁶. Program 1995 yılında okuldan üniversiteye yaşam boyu eğitimi içeren yeni bir Socrates programı haline gelmiştir³⁷. Erasmus; Avrupa üniversiteler arası iş birliği programları, öğrenci ve üniversite eğitim personeli mobilite (hareket) burs programları, konusal ağ projeleri, yoğun programlar, ortak müfredat programı geliştirme alanlarında faaliyet göstermektedir.

1987'den 2000 yılına kadar 750.000 üniversite öğrencisi program çerçevesinde kendi ülkesinin dışında eğitime katılmış ve 1800 üniversite ya da yüksek öğretim kurumu programda yer almıştır. Avrupa Birliği, Erasmus programı için 2000-2006 yıllarına yönelik 950 milyon Avro'luk bütçe ayırmıştır.

Erasmus programının en temel amacı Avrupa'da yüksek öğretimin kalitesini arttırmak ve Avrupa boyutunu güçlendirmektir³⁸. Temel fonksiyonu da öğrenci değişimidir. Bununla bilgi, kültür, program birliği amaçlanmaktadır. Program, 25 AB üyesi ülke ile EFTA ülkeleri ve 3 AB aday ülkesine açıktır³⁹.

AB, öğrencilerinin %10'unun bir başka Avrupa ülkesinde bir yıl geçirerek yüksek öğretim almasını kendisine hedef koymuştur. Bu program sayesinde bugün bir milyondan fazla öğrenci yurt dışında eğitim yapmıştır⁴⁰.

³⁶ UK Socrates Erasmus: Erasmus for Academic Staff, (Cuntery: The University Cuntery) , p.2

³⁷ <http://www.erasmus.ac.uk/home> [what is erasmus].htm (11.02.2006)

³⁸ <http://www.omu.edu.tr/erasmus.htm> (11.02.2006)

³⁹ Melik YAYAN: a.g.m., 36

⁴⁰ Pascal FONTAINE: 12 Derste Avrupa, (Brüksel: Avrupa Toplulukları Resmi Yayınları Ofisi, 2004), 45

1.2.2.1.2. Comenius

Bu program adını, 17. Yüzyılda yaşamış olan ve “okullar kendini dış dünyaya açmalıdırlar” görüşünü savunan Çek filozof Joan Amos Comenius’tan almıştır⁴¹. Comenius, Avrupa Topluluğu’nun eğitim sahasındaki eylem programı olan Socrates’in “okulla ilişkili” kısmıdır. Programın 1995 yılında başlamasından bu yana onbinlerce proje ve bireysel aktiviteler gerçekleştirilmiştir⁴².

Program sayesinde, ana program olan Socrates’in birinci evresinde (1995-1999) 38.000 öğretmen ve okul müdürü hareketlilik anlaşmalarından faydalanmışlardır. 15.000 okul ise Comenius projelerine katılmıştır.

Comenius (Okul Eğitimi), Avrupa Birliği ülkelerinin okul eğitimini ve bu eğitim içinde dört hedefi kapsamaktadır. Bunlar:

1.Okul eğitiminde kalite, 2. Avrupalılık yapısal boyutunun güçlendirilmesi, 3. Dil öğrenimini teşvik etmek, 4. Farklı kültür bilincini oluşturmaktır. Bu hedeflerle Avrupa vatandaşlığı amaçlanmaktadır.

Comenius’un (3) boyutu vardır. Bunlar;

Comenius-1: Okul iş birliği, okul projeleri, dil projeleri ve okul gelişim projelerini kapsamaktadır. Yükseköğretim seviyesine kadar genel, meslekî, ve teknik eğitim veren her türlü kurum ve kuruluş arasındaki işbirliğini sağlamaktadır⁴³.

⁴¹ AB Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığı: Comenius 1, Okullar İçin El Kitabı, (Ankara: Ulusal Ajans Yayını, 2004),40

⁴² AB Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığı:Comenius Okullarda Yol Gösteriyor, (Ankara: Ulusal Ajans Yayını, 2006),2

⁴³ AB Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığı: Eğitimde Diyalog, Genel Eğitim Programı Haber Bülteni, Comenius Özel Sayısı, (Ankara: Ulusal Ajans Yayını, Sayı 3, Ocak 2005),1

Comenius-2: Okul eğitim personeli, okul personeli eğitim projesi ve bireysel eğitimi kapsamaktadır. Eğitim öğretim kademelerindeki her türlü eğitim ve yönetim personelinin mesleki gelişimine hitap etmektedir.

Comenius-3: Comenius iletişim ağı; “Comenius 1” ve “Comenius 2” ye katılmış veya katılmakta olan kurumlar arasında bilgi ve iletişim ağını oluşturmayı amaçlamaktadır.

Comenius, okul öncesinden orta öğretime, hatta eğitim fakültelerine kadar uzanan bir hedef kitleye yönelik faaliyetlerin yer aldığı bir programdır.

1.2.2.1.3. Grundtvig, Minerva

Eğitim sadece okullarda verilen eğitim ile sınırlı olan bir kavram değildir. Eğitim yaş ve mekâna bağlı olmayan ve insanın tüm yaşamı boyunca devam eden bir süreçtir.

Grundtvig (Yetişkin Eğitimi Programı), yetişkinlerin Avrupalılık boyutunu kapsayan bir programdır. Program adını 18. yüz yılda yaşamış olan Danimarkalı yazar ve din adamı olan Nikolai Frederik Severin Grundtvig'den almaktadır. Bu programla genel, kültürel ve sosyal alanlardaki eğitimle birlikte Leonardo da Vinci programının istihdam ve girişimle ilişkili meslekî ve ekonomik yönünü de içeren eğitim desteklenmektedir. Program, Socrates ve Leonardo da Vinci programlarının “yaşam boyu öğrenme” nin Avrupalılık düzeyindeki katılımcı ülkelerini kapsar ⁴⁴.

Grundtvig programının hedef kitesini 25 yaşın üstündekiler ve 25 yaşından küçük olmasına rağmen çeşitli nedenlerle eğitimini tamamlayamamış olanlar oluşturmaktadır.

⁴⁴ Melik YAYAN: a.g.m.,38

Grundtvig'in dört temel çalışma alanı vardır. Bunlar; 1) Avrupa iş birliği projeleri, 2)Öğrenim ortaklığı, 3)Yetişkin eğitim personelinin eğitiminde hareketlilik, 4) Grundtvig iletişim ağlarıdır.

Minerva (Açık ve Uzaktan Öğrenim ve Eğitimde Bilişim Teknolojileri), programı, süre, kapsam, içerik, nitelik, öğrenim kaynaklarına veya eğitim sistemlerine ulaşmada daha esnek bir öğrenim süreci sunmak amacı taşır. Öğretmen eğitimi dahil bütün teknik ve en yeni medya vasıta ve kaynaklarının kullanımı ile yakından ilgilidir.

1.2.2.1.4. Lingua ve Diğer Programlar

Lingua (Dil Eğitim ve Öğreniminin Teşvik Edilmesi) programının amacı; tüm resmi birlik dillerinin öğretilmesini ve öğrenilmesini kapsamaktadır. Programın temel amacı, bu dillerin eğitim ve öğretimini teşvik etmek bu dillerin hayatta kullanımlarının sağlanmasına yardımcı olmaktır.

Programın bir diğer amacı da programlara üye ve aday olan ülkelerde yabancı dillerin öğrenilmesini teşvik etmekle birlikte, dil öğretim araç-gereç ve materyallerinin sürekli geliştirilmesini sağlamaktır. Ana hedefi her Avrupalı'nın ana dili yanı sıra iki yabancı dil öğrenebilmesini sağlamaktır⁴⁵.

Lingua projeleri Avrupa Komisyonu merkezlidir. Bu bağlamda bu projelere mali destek aktarımı yapılıp yapılmamasının nihai kararı Avrupa Komisyonu tarafından verilmektedir⁴⁶.

⁴⁵ AB Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığı: AB Eğitim ve Gençlik Programları,(Ankara: Ulusal Ajans Yayını, 2005),6

⁴⁶ AB Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığı: Eğitimde Diyalog, Socrates Bülteni,(Ankara: Ulusal Ajans Yayını, Sayı 7, Aralık 2005),8

Program dahilinde iki tür proje Avrupa Birliği Komisyonu'nca desteklenmektedir. Bunlar, Lingua-1 (Dil öğrenimini teşvik) ve Lingua-2 (Dil araç ve materyallerinin geliştirilmesi)'dir.⁴⁷

Program sayesinde Socrates'in birinci evresinde 45.600 dil öğretmeni ve 1.900 dil asistanı hareketlilik anlaşmalarından faydalanmış, 40.000 öğrenci ise yabancı dil öğretimi programları kapsamında değişim projelerinde yer almıştır.

Diğer programlar ise;

- **Observation and Innovation (Gözlem ve Yenilik):** Programın amacı, diğer ülkelerin eğitim sistemlerini izlemek ve farklı çalışmalar yapabilmek için değişik yaklaşımları da göz önüne almaktır. Program çerçevesinde şu projeler yürütülmektedir:

- **Arion:**Amacı, çalışma ziyaretleri ile karar organları ve eğitim uzmanları arasında genel, meslekî ve teknik eğitim alanlarında katılımcı ülkeler arasındaki bilgi ve deneyim değişimini kolaylaştırmaktır.

Arion çalışma ziyaretleri ile ilgili olarak, Avrupa Konseyi, Mart 2002'de Barcelona'da, 2010 yılına kadar "Eğitim ve Öğretimin Gelecekteki Somut Hedefleri" konulu detaylı bir çalışma programı düzenlemiştir⁴⁸.

- **Eurydice:**1976 yılında, o zamanki adı ile Avrupa Topluluğu'nu oluşturan 9 ülkenin eğitim Bakanlarının verdiği kararla oluşturulan, ülkeler arası, "Bilgi Ağları" programı olan Eurydice 1980 yılında hayata geçirilmiştir⁴⁹.

Bilgi ağı Avrupa Komisyonu tarafından kurulmuş bir Avrupa biriminden ve Socrates programına katılan ülkelerin kurduğu ulusal birimlerden oluşur.

⁴⁷ Melik YAYAN: a.g.m.,38

⁴⁸ European Commission: Arion Study Visits For Education Specialists, Catalogue, (Bruxelles 2004-2005),3

⁴⁹ Mustafa BAYRAKÇI: "AB ve Türk Eğitim Politikalarında Bilgi ve İletişim Teknolojileri ve Mevcut Uygulamalar", Milli Eğitim Dergisi, (Ankara,2005),Sayı 167

- **Naric:**Avrupa Komisyonu tarafından koordine edilen Naric ağı, katılan ülkelerin belirlediği, kuruluşlara ve vatandaşlara eğitsel konularda bilgi vermekle sorumludur⁵⁰ .

- **Jointactions (Ortak Faaliyetler):** Meslekî ve teknik eğitim, genel eğitim, gençlik politikaları ve araştırma gibi tüm alanların etkileşim içerisinde olduğu bir bilim dalıdır. Bu yüzden “Socrates Programı” tüm diğer program ve etkinliklerle sıkı ilişki içerisinde.

- **Accompanying Measures (İlişkilendirme Ölçütleri):** Bu program, socrates programının alt programlarından Comenius, Erasmus, Lingua, Minerva ve Grundtvig faaliyetleri arasında etkin bir rol oynar.

Socrates programlarının sadece I. safhasında 496.000 yükseköğrenim öğrencisi başka bir ülkede kursa katılmış ve burs almış, 60.000’den fazla öğretmen ve asistan değişim programından yararlanmış, yaklaşık 110.000 genç ortak projelere katılarak yabancı dillerini geliştirmiş, 30.000 kişi çoğu yabancı dil öğretmeni olmak üzere eğitim kurslarına katılmış, 1.500 üniversite kurumsal anlaşmalarla faaliyetlerini geliştirmiş, 8.800 okul arasında 2.800 ortaklık kurulmuş, 650’den fazla çok uluslu proje yürütülmüştür⁵¹ .

1.2.2.2. Meslekî Eğitim (Leonardo da Vinci)

Leonardo da Vinci (1452-1519) yılları arasında yaşamış ressam, mimar, müzisyen, heykeltıraş, bilim adamı, mühendis ve aynı zamanda bir şehir plancısıdır. Bu programa Leonardo da Vinci adının seçilmesinin nedeni onun sözü edilen alanlarda yaptığı önemli çalışmalardan kaynaklanmaktadır.

⁵⁰ Socrates Eğitim Alanında Topluluk Faaliyet Programı (2000-2006) Başvuru Rehberi, 132

⁵¹ Birol ÖZÖNCEL: Maastricht Antlaşmasından Sonra AB’de Uygulanan Mesleki Eğitim Politikaları, Yüksek Lisans Tezi (İstanbul: İstanbul Üniversitesi,2001),120

Avrupa Birliği'nin genişleme sürecine girmesiyle beraber eğitim ve kültür alanında yeni açılımlar yakalamak gerekliliği ortaya çıkmıştır. Özellikle mesleki eğitim alanında Avrupa düzeyinde gerçek bir uluslararası işbirliği sonucu oluşturulacak bilgi ve deneyim havuzuyla mesleki eğitim alanında farklı yaklaşımlar tespit edilebilmektedir⁵².

Leonardo da Vinci (Mesleki ve Teknik Eğitim), Avrupa Birliği meslekî eğitim politikasının işlevselliği, desteklenmesi ve üye ülkeler tarafından alınan ortak kararın uygulanabilirliğine ilişkin bir hareket programıdır.

1970'li ve 1980'li yıllarda Avrupa'da uygulanan FORCE (sürekli eğitim), PETRA (temel eğitim), COMETT (üniversite-iş dünyası işbirliği), LİNGUA (dil öğrenimi) ve EUROTECNET (teknolojik yeniliklerle ilişkili niteliklerin yükseltilmesi) programlarını, daha fazla tutarlılık sağlanması amacıyla bünyesinde birleştiren Leonardo da Vinci Programının temel amacı; meslekî eğitimle ilgili farklı kuruluşları içeren uluslar arası ortaklıkların projelerini destekleyerek, üye ülkelerin bu alandaki politika ve yenilikçi eylemlerini geliştirmelerine yardımcı olmaktır⁵³.

Leonardo da Vinci programı, Avrupa Parlamentosu ve Konsey'in 29 Kasım 1994 (OJ L 340 of 29.11.1994) tarihli kararı gereğince kurulmuştur. Programın, 2000-2006 yılları arası dönemi kapsayan II. evresinin yasal dayanağını ise, Avrupa Parlamentosu ve Bakanlar Konseyi'nin 26 Nisan 1999 tarih ve JO L 146 sayılı kararı ve Avrupa Birliği Anlaşması'nın 150. maddesi oluşturmaktadır.

Programın amacı kaliteyi artırmak, yeniliği teşvik etmek ve meslekî eğitim sistemleri ve uygulamalarının Avrupa boyutunu desteklemek için milletler arası iş birliğini kullanmaktır. Leonardo da Vinci, özel olarak üç merkezî amaç ortaya koymaktadır. Bunlar; 1) Meslekî bütünleşmeyi

⁵² AB Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığı: Altın Bilezik, AB Mesleki Eğitim Programı (Leonardo da Vinci), (Ankara: Ulusal Ajans) Yayını, Aralık 2005),4

⁵³ Tayip DUMAN: a.g.m.,77

kolaylaştırmak, 2) Eğitimin kalitesini iyileştirmek 3) Eğitime ulaşmayı sağlamak, ayrıca yenilikte eğitimin katkısına destek vermektir.

Leonardo da Vinci programı aşağıdaki konuları hedeflemektedir⁵⁴ :

- Özellikle genç insanların beceri ve yeterliklerini meslekî eğitimin tüm seviyelerinde güçlendirmek (Meslekî bütünleşmenin kolaylaştırılması ve çalışmanın teşvik edilmesine ilişkin bir görüş ile iş bağlantılı eğitim ve çıraklık ile bu elde edilebilir);
- Sürekli meslekî eğitimin kalitesini ve yaşam boyu beceri ile yeterlikleri iyileştirmek (Bu sırada teknolojik ve örgütsel değişimin uyumlu olması da göz ardı edilmemelidir);
- Yenilik sürecine meslekî eğitimin katkısını güçlendirmek ve teşvik etmek, rekabet ve girişimciliği daha üst seviyelere çıkarmak ve yeni iş fırsatları yaratmak;
- Üniversiteler ve iş sektörü de dahil olmak üzere meslekî eğitim kurumları arasındaki iş birliğini güçlendirmek.

Programda toplam olarak 31 ülke yer almaktadır. 25 Avrupa Birliği üye ülkesi, üç tane Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) ülkesi, Doğu Avrupa'nın üç AB aday ülkesi programda yer almaktadırlar⁵⁵.

Program çok geniş bir kitleye hitap etmektedir. Herhangi bir kimse programdan burs alabilir. Fakat projelere ilişkin fon kaynağı istekleri bireysel olarak kabul görmeyebilir. Leonardo da Vinci eğitim alanında faaliyet gösteren tüm kamu ve özel sektör kurumlarına, meslekî eğitim kurumlarına ve uluslararası alanda ortak çalışan gruplara açıktır. Başka bir deyişle Leonardo da Vinci programının hedef kitlesi; mesleki eğitim kuruluşları, kobiler, yerel idareler, kamu kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarıdır.

⁵⁴ Melik YAYAN: a.g.m.,39

⁵⁵ AB Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığı: Altın Bilezik, AB Mesleki Eğitim Programı (Leonardo da Vinci), (Ankara: Ulusal Ajans) Yayını, Aralık 2005),3

Program beş çeşit etkinliğe denk gelen beş tür toplumsal ölçüyü ortaya koymaktadır⁵⁶ :

1. *Hareketlilik* (Değişkenlik),
2. *Pilot Projeler*.
3. *Dil Becerileri*,
4. *Uluslararası İletişim Ağları* (network)
5. *Referans Materyali*,

Değişkenlik projelerinin maksimum süresi iki yıldır. Yukarıdaki etkinliklere ilişkin tüm projeler en fazla üç yıl süreyle devam etmektedir.

Birinci aşaması (1995-1999) yılları arası dönemi kapsayan Leonardo da Vinci faaliyet programının, (1 Ocak 2000-31 Aralık 2006) yılları arası dönemi kapsayan ikinci aşaması; meslek eğitimi alanında 1980'lerden bu yana süregelen topluluk faaliyetinin devamı niteliğindedir⁵⁷.

Programın birinci evresi olan (1995-1999) yılları arasında 10.000 'den fazla projeyle ve 77.000 kişinin aktif katılımıyla, 727 milyon Avro'luk bir bütçe kullanılmıştır. Ayrıca 125.000 kişi (öğrenci, yetişkin, çalışan vb.), 11.000 stajyer değişim programlarından yararlanmıştır⁵⁸.

Leonardo da Vinci programı ve ilgili ölçütler Komisyon tarafından uygulamaya konmaktadır. Katılımcı ülkelerdeki ulusal kurumlar bu işle yükümlüdürler. Görevleri potansiyel destekçilere bilgi ve yardım etmektir. Programın yönetiminin önemli bir kısmı, üye ülkelerde ve diğer katılımcılardadır. Leonardo da Vinci'nin ikinci aşamasında, kaynakların %75'inin ulusal düzeyde elde edilebileceği tahmin edilmektedir.

⁵⁶ Melik YAYAN: a.g.m.,35

⁵⁷ Avrupa Komisyonu: Socrates, Eğitim Alanında Topluluk Faaliyet Programı(2000-2006), Başvuru Rehberi: a.g.e.,156

⁵⁸ Guide to Programmes and Actions: a.g.e.,38

1.2.2.3. Gençlik Programı (Youth)

Avrupa Birliği, gençlere başarılı bir gelecek sağlayabilmek amacıyla, ilk olarak, onlara yönelik iki değişim programını uygulamaya koymuştur. Bunlar; "Genç İşçi Değişim Programı" ve Konseyin 16 Haziran 1988 tarihli kararına dayanan "Avrupa için Gençlik Programı"dır. Bu programlardan sonra bugünkü halini alan "Gençlik Topluluk Eylem Programı", Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyinin 13 Nisan 2000 tarih ve 1031/2000/AK sayılı Kararı ile kurulmuştur. Programın yasal dayanağını ise Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin 149. maddesi oluşturmaktadır. Program, "Avrupa için Gençlik" ve "Avrupa Gönüllü Hizmeti" gibi yukarıda da bahsedilen bazı programlar dahilinde yer almış olan etkinlikleri içermektedir⁵⁹.

Program, yalnızca projelerine mali destek sağlamak yoluyla değil, aynı zamanda Avrupa çapında ya da daha geniş bir çerçevede ortaklıklar kurulması için bilgi, eğitim ve fırsatlar sağlayarak, gençlerin ve gençlik çalışanlarının çıkarları için düzenlenmiştir.

Youth (Gençlik) programı, gençlik ile ilgili konularda iş birliğini teşvik etme üzerine özel olarak yoğunlaşmaktadır. Normal eğitim ve öğretim sistemleri üzerine çalışırken, tüm genç insanları hedef almaktadır. Programın amacı; genç insanların Avrupa'yı keşfetmeleri için önlerindeki uygun seçenekleri artırmak, etkin ve sorumlu vatandaşlar olarak yapılandırılmasında rol almalarını sağlamaktır.

Gençlik programı, gençleri Avrupa'nın inşası sürecine katmakta ve bunu yaparken de dayanışma duygularını güçlendirmelerine ve topluma aktif katılımlarıyla öncü ve girişimci bir ruh edinmelerine yardımcı olmaktadır⁶⁰.

⁵⁹ <http://www.ua.gov.tr/youth/giris.htm> (15.03.2006)

⁶⁰ Socrates, Eğitim Alanında Topluluk Faaliyet Programı:a.g.e., 156

Programda toplam olarak 31 ülke yer almaktadır. 25 Avrupa Birliği üye ülkesi, üç tane EFTA ülkesi ve Doğu Avrupa'nın üç AB aday ülkesi programa dahildir. Ayrıca bu programın alt birimlerinden olan; "Youth for Europe", "European Voluntary Service", "Youth Initiatives", "Joint Actions" ve bunun gibi etkinliklere, üye olmayan ülkeler de destek sağlamaktadır⁶¹.

Gençlik programı AB üye ülke ve programda yer alan diğer ülkelerde yaşayan 15-25 arası yaş grubunu hedeflemektedir. Gençlik programlarından "European Voluntary Service (Gönüllü Avrupalılık Hizmeti)" 18-25 yaş arasındaki genç insanlara açıktır. Bunun yanında programın hedef kitlesi; gençlik çalışanları, gençlik kuruluşları, gençlik liderleri, sivil toplum kuruluşları (STK) ve yerel idarelerdir.

520 milyon Avro mali kaynağa sahip programın süresi (2000-2006) yedi yıldır⁶². "Youth" programı kapsamında 2000-2001 yılları arasında, Avrupa Gönüllülük Servisi ve aktiviteleri aracılığıyla 230.000 genç değişim projelerinden faydalanmıştır.

AB'nin eğitimle ilgili diğer projelerinde de yaşam boyu öğrenmeyle ilgili amaçlar ve uygulamalar bulunmaktadır. AB'de hazırlanan strateji ve projeler tüm üye ülkelerle ortak yürütülmekte ve ortak finansman sağlanmaktadır⁶³.

1.2.2.4. Diğer Eğitim Programları

Avrupa Birliği bünyesinde yukarıda sayılan üç temel program ve bunlardan Socrates programının sekiz alt programından başka, şu programlar kapsamında da çalışmalar yapılmaktadır:

⁶¹ Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu: Avrupa Birliği'nin Türkiye'de Desteklediği Programlar 2004-2005, Ankara: Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu ,2005),80

⁶² Guide to Programmes and Actions:a.g.e., 41

⁶³ Muhittin ŞİMŞEK: "AB'ye hazırlık aşamasında, Mesleki Eğitimde Politika ve Stratejiler", (Ankara: AB Sürecinde Eğitim Dergisi,Eğitim.com Yayını,Sayı 4,Aralık 2005),12

Tempus: Bu program 1990'da oluşturulmuş olup yüksek öğretimde iş birliğine dayalı bir geçiş programıdır. Tempus programı, partner Doğu Avrupa, Akdeniz ve Balkan ülkelerinde yüksek öğretimin modernleşmesini desteklemektedir⁶⁴.

Culture-2000: Programın amacı, Avrupalı insanlar arasında ortak bir kültür mirası, kültürel ve sanatsal farklılık ile oluşturulan ortak bir kültürel alan geliştirilmesine yardımcı olmaktır. Programın bütçesi 2000-2004 birinci beş yıllık periyot için 167 milyon Avro'nun üzerindedir.

Media-Plus: Amacı, Avrupa'da sinematoğraf, audio-visual ve multi-medya endüstrisinin büyümesine paralel bir çevre yaratırken, yapısal eksiklikleri en aza indirmektir. 2001-2005 yılları arası program bütçesi 400 milyon Avro'dur⁶⁵.

AB eğitim programlarından faydalanan tüm üye ve aday ülkelerde, programların I. dönemini kapsayan 1995–1999 yılları arasında toplam 1,9 milyar Avro hibe miktarıyla yaklaşık 1 milyon kişi yararlanmıştır. II. Dönemi kapsayan 2000-2006 yılları arasında ise toplam 3,6 milyar Avro hibe miktarıyla yaklaşık 2 milyon kişinin yararlanması öngörülmektedir.

1.2.2.5. Yeni Nesil AB Programları

Avrupa Komisyonu Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü tarafından desteklenen ve yukarıda bahsedilen Socrates eğitim programları 31 Aralık 2006 tarihinde sona ermiş ve bunun yerine eğitim, kültür, gençlik ve görsel-işitsel sektör için düzenlenmiş olan yeni nesil AB programları 01.01.2007 tarihi itibarıyla yürürlüğe konmuştur. 2013 yılı sonuna kadar sürecek yedi yıllık bir dönemi kapsayan yeni nesil eğitim programları; **Hayatboyu**

⁶⁴ European Comission: The EU's education and culture programmes 2000–06 'Want to get involved?' (Bruxelles: General Education and Culture Directorate, 2000), p.2

⁶⁵ Guide to Programmes and Actions: a.g.e, 68

Öğrenme (LLP = Lifelong Learning Programme), Gençlik İş Başında (Youth in Action), MEDIA 2007 ve KÜLTÜR 2007'dir. Bu programlar, önceki programlarda olduğu gibi AB üyesi ülkeler, EFTA ülkeleri (Norveç, İzlanda ve Lihtenştayn) ve aday ülkelerin (Türkiye, Hırvatistan) katılımıyla gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, Batı Balkan ülkeleri ve İsviçre'nin de önümüzdeki yıllarda programlara katılımı öngörülmektedir.

Genel ve mesleki eğitimin yanısıra eğitimle ilgili tüm alt program ve faaliyetleri bütüncül bir yaklaşımla tek bir programda toplayan Hayatboyu Öğrenme Programı (LLP), yeni kuralları, basitleştirmeleri ve ülke merkezli faaliyetlerdeki artış nedeniyle özel bir önem taşımaktadır. Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin LLP'yi yasalaştıran 15 Kasım 2006 ve 1720/2006/EC sayılı Kararı, Hayatboyu Öğrenme Programı'nın genel amacını şöyle ifade etmektedir: *"Hayatboyu öğrenme yoluyla Topluluğu ileri bir bilgi toplumu haline getirmek, daha çok ve daha iyi iş imkanı yaratmak, sosyal bütünlüğü geliştirmek; çevrenin gelecek kuşaklar için daha iyi korunmasını sağlamak; özellikle de dünyada bir kalite referansına dönüşmelerini temin etmek amacıyla Topluluk içindeki eğitim ve öğretim sistemleri arasında karşılıklı değişim, işbirliği ve hareketliliği güçlendirmek"*⁶⁶.

Hayatboyu Öğrenme Programı, ilk ve orta öğretimdeki öğrencilerden yetişkinlere, mesleki eğitim stajyerlerinden üniversite öğrencilerine, temel beceri ihtiyacı duyan insanlardan eğitim profesyonellerine kadar herkes için eğitim ve öğretimde gelişme imkanları ve karşılıksız mali katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

⁶⁶ <http://www.ua.gov.tr> (17.10.2007)

Program, hayatın her döneminde sunduğu eğitim imkanlarıyla, bir yandan verimliliğin artmasını sağlarken, bir yandan da aranan niteliklerine sahip kalifiye iş gücünü oluşturmayı temin etmektedir⁶⁷.

Hayat Boyu Öğrenme Programı, eğitim sektörü bazında düşünülmüş olan dört ayrı programdan oluşmaktadır. Bunlar; Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci ve Grundtvig'dir. Bu programlarda, kişilerin hareketliliği, ortaklıklar ve çok taraflı projeler ve araştırmalar desteklenmektedir. Bu programların tümü için teklif edilen bütçe 13,6 milyar Avro'dur⁶⁸.

Gençlik Programı' nın hedefleri, AB'deki gençler arasında aktif vatandaşlığı, dayanışmayı, karşılıklı anlayışı ve aktif katılımı, yerel, ulusal ve Avrupa düzeyinde geliştirmek olarak saptanmıştır. Programdan 13-30 yaşları arasındaki kişiler faydalanmaktadır. Programın aktiviteleri arasında, "Avrupa İçin Gençlik, Avrupa Gönüllü Hizmeti, Dünya Gençliği, Gençlik İçin Çalışanlar ve Sistemler, Politika İşbirliğine Destek" yer almaktadır. Bu program için teklif edilen bütçe 915 milyon Avro'dur.

MEDIA 2007 programı, mevcut medya eğitim programlarını birleştirmeyi, Avrupa görsel-işitsel yapıları desteklemeyi amaçlamaktadır. MEDIA 2007 programı için teklif edilen bütçe 1 milyar Avro'dur⁶⁹.

Öte yandan, Kültür 2000 programının yerini alacak olan **KÜLTÜR 2007** programı ise, AB'nin kültür sektöründe ve sanat dünyasında çalışanların uluslar arası hareketliliğini artırmak ve kültürler arası diyalogu desteklemeyi hedeflemektedir. Bu program için teklif edilen bütçe ise 408 milyon Avro'dur.

⁶⁷ Ali Fuat BİLKAN: "AB'ye Geçiş Sürecinde İstihdamı Geliştirici Bir Model Olarak 'Yaşam Boyu Eğitim'(Life Long Learning)" AB Sürecinde Eğitimde Reform İhtiyacı Sempozyumu Bildiriler Kitabı (Ankara: Eğitim-Bir-Sen Yayını, 2004), 148

⁶⁸ Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu :AB Türkiye Görünüm,(Ankara: Avrupa Komisyonu Türkiye delegasyonu Periyodik Yayını, Sayı 1, Ocak 2006),12

⁶⁹ Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu: a.g.e.,12

Aşağıdaki tablolarda, yeni nesil AB eğitim programlarına ilişkin temel bilgiler yer almaktadır:

HAYATBOYU ÖĞRENME PROGRAMI (LLP)

COMENIUS PROGRAMI	ERASMUS PROGRAMI	LEONARDO DA VINCI PROGRAMI	GRUNDTVIG PROGRAMI
(Okul Eğitimi)	(Yüksek Öğretim)	(Mesleki Eğitim)	(Yetişkin Eğitimi)
Ortak Konulu (Transversal) Program 4 Temel Faaliyet: Politika Geliştirme; Dil Öğrenme; BİT; Örnek Uygulamaların Yaygınlaştırılması			
Jean Monnet Programı 3 Temel Faaliyet: Jean Monnet Eylemi; Avrupa Kurumları; Avrupa Kuruluşları			

GENÇLİK PROGRAMI

Eylem 1 - Avrupa için Gençlik
Eylem 1.1 Gençlik Değişimleri
Eylem 1.2 Gençlik Girişimleri
Eylem 1.3 Gençlik Demokrasi Projeleri
Tematik Ağ Pilot Projeleri
Eylem 2 - Avrupa Gönüllü Hizmeti
Eylem 3 - Dünya Gençliği
Eylem 3.1 Avrupa Birliği Komşu Ülkeleriyle İşbirliği
Eylem 3.2 Diğer Ortak Ülkelerle İşbirliği

Eylem 4 - Gençlik Destek Sistemleri
Eylem 4.1 Gençlik Alanında Avrupa Düzeyinde Aktif Kuruluşlar İçin Destek
Eylem 4.2 Avrupa Gençlik Forumu İçin Destek
Eylem 4.3 Gençlik Çalışanları ve Gençlik Kuruluşları İçin Eğitim ve Ağ Kurma
Eylem 4.4 Yenilik ve Kaliteyi Destekleyen Projeler
Eylem 4.5 Gençler, Gençlik Çalışanları ve Kuruluşları İçin Bilgilendirme Faaliyetleri
Eylem 4.6 Ortaklıklar
Eylem 4.7 Program Yapıları İçin Destek
Eylem 4.8 Programa Artı Değer Katma
Eylem 5 - Gençlik Alanında Avrupa İş Birliği İçin Destek
Eylem 5.1 Gençler ve Gençlik Politikalarından Sorumlu Olanlar İçin Toplantılar
Eylem 5.2 Gençlik Alanıyla İlgili Bilgi ve Anlayışın Artırılmasına Yönelik Destek Faaliyetleri
Eylem 5.3 Uluslararası Kuruluşlarla İşbirliği

Avrupa Birliği'nin 2007-2013 yılları arasındaki dönemi kapsayan, yukarıda sözü edilen yeni nesil eğitim programları için ayırdığı toplam bütçe miktarı 15 milyar 923 milyon Avro'dur. Bu miktar AB'nin eğitim programlarına ne denli önem verdiğinin bir göstergesi durumundadır.

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NE ÜYE VE ADAY ÜLKELERDEN ÖRNEK İNCELEMELER

AB eğitim ve gençlik programlarının yürütülmesinden Avrupa Komisyonu (Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü) sorumludur. Bu programın yürütülmesi için Socrates Komitesi, Ulusal Ajans ve Teknik Yardım Ofisi'nden oluşan bir idari yapı uygulamaya geçirilmiştir.

Katılımcı ülkeler, programın diğer üye ülkelerin uygulamalarıyla uyum içinde yürütülmesi için gerekli önlemlerin alınması yanında, programların ülke düzeyinde eşgüdümünü sağlayacak Ulusal Ajanslar oluşturmuşlardır¹.

AB'ye üye ve aday bazı ülkelerdeki Ulusal Ajansların yada bu fonksiyonu yerine getiren yapıların incelenmesi söz konusu ülkelerdeki Ulusal Ajans yapıları ve uygulamalar hakkında bilgi verecektir. Bu bölümde, istatistikî anlamında daha fazla veriye ulaşılabildiği için Macaristan, Portekiz, İngiltere ve Romanya ulusal ajansları incelenmek üzere belirlenmiştir.

2.1. BAZI AB ÜLKELERİNDE ULUSAL AJANSLARIN YAPISI VE FAALİYETLERİ

AB üyesi ya da aday ülkelerde, eğitim ve gençlik programlarını koordine eden, Ulusal Ajanslar, yapısal olarak farklı özelliklere sahiptirler. Macaristan, Romanya, Yunanistan, İspanya, Portekiz gibi ülkelerde programların sorumluluğu tek bir ajans/kurum tarafından üstlenilmekte iken

¹ Ayşe Çakır İLHAN: Avrupa Birliği ve Eğitim (Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, Yayın No:192, 2003),9

İrlanda, İngiltere ve Belçika gibi ülkelerde birden fazla ajans/kurum programları paylaşmış durumdadırlar. AB Komisyonu, programların genelinde “Bütünleşmiş Yönetim Sistemi” (Integrated Management System) gereği bütün bir programın, mümkünse bütün bağlantılı programların tek bir kurum altında yürütülmesine özen göstermektedir.

2.1.1. Macaristan Ulusal Ajansı

Macaristan'ın AB ile ilk ilişkisi 1988 yılında ilk ticaret ve işbirliği imzalamasıyla başlamıştır. 1991 yılında ise ilk Avrupa Antlaşmaları'nı² imzalamış, Avrupa Konseyi'nin Aralık 1997'de Lüksemburg Zirvesi'nde, genişleme sürecinde sayılan on iki aday ülke³ arasında yer almış, 1994 yılında Avrupa Birliği'ne üyelik başvurusunda bulunmuş ve 31 Mart 1998'de Macaristan'ın AB'ye katılım müzakereleri başlatılmıştır. Bu tarihte Macaristan'ın yanı sıra Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Polonya ve Slovenya ile de müzakereler başlatılmıştır.

Aday ülkelerin AB'nin politikalarını ve çalışma yöntemlerini iyice tanıyabilmeleri için, aday ülkelerin Topluluk Programları'na katılması aktif şekilde izlenmiştir. Bugün, Ekim 1997'deki ve Şubat ve Mart 1998'deki Ortaklık Konseyleri'nin kararlarının yürürlüğe girmesini müteakip, Romanya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Polonya ve Slovakya vatandaşları, öğrenim (Socrates), meslekî eğitim (Leonardo da Vinci) ve gençlik (Avrupa İçin Gençlik) programlarına aktif şekilde katılmaya başlamışlardır.

Avrupa Birliği'nin 2001 Aralık ayında Laeken' de yaptığı zirvede 2004 yılına kadar birliğe üyeliğe hazır olacak ülkeler arasında sayılan Macaristan

² AB ile orta Avrupa'nın on ortak ülkesi arasındaki ilişkinin temel hukuki belgesi olan Avrupa Antlaşmaları ticaretle ilgili konuları, siyasi diyalogu, yasaların yakınlaştırılmasını ve diğer çeşitli işbirliği alanlarını kapsamaktadır.

³ Bulgaristan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Romanya, Slovak Cumhuriyeti ve Slovenya

ile "Katılım Antlaşması" (Treaty of Accession) 16 Nisan 2003'te Selanik'te imzalanmış ve 1 Mayıs 2004 tarihinde üyeliğe kabul edilmiştir. Böylelikle, AB tarihinin en büyük genişleme hamlesi ardından birliğin üye sayısı 25'e yükselmiştir.

1 Mayıs 2004 tarihinde 10 yeni üye ülkenin (Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya, Slovakya, Slovenya, Litvanya, Letonya, Estonya, Malta ve GKRY) AB'ye resmen katılması ile AB tarihinin en kapsamlı genişlemesini tamamlamıştır. Toplam 378 milyon nüfusa sahip olan 15 üyeli AB nüfusu, son genişleme ile birlikte 454 milyona ulaşırken; 10 yeni ülkenin katılımıyla AB'nin resmi dillerinin sayısı da 11'den 20'ye yükselmiştir.

2.1.1.1. Kuruluşu

Ulusal Ajans'ın Macaristan'daki yapılanması bütünsel bir yapıya sahiptir. Macaristan'da ulusal ajans görevini "Tempus Public Foundation (TPF)" isimli kurum bünyesinde kurulmuş olan Socrates Ulusal Ajansı yürütmektedir. Devlet (Eğitim Bakanlığı) tarafından kurulmuş ve finansmanı da kısmen devlet tarafından sağlanan, kâr amacı gütmeyen kuruluş, iç işlerinde ve yönetiminde bütünüyle bağımsızdır. Karar almada bütünüyle bağımsız olmalarına karşın resmi politikayı dikkate almaktadırlar. Kurum, bütün programlar için şemsiye bir örgüt halinde çalışmaktadırlar.

Socrates eğitim programını bir müteveli heyeti koordinasyonu altında yürütmekle yükümlü kamu vakfı olan TPF (Tempus Kamu Vakfı), adından da anlaşılabilceği gibi Macaristan'da Tempus programının yürütülmesi için kurulmuş ve daha sonra bir dizi başka programın da yürütülmesini

üstlenmiştir. İlk kurulma aşamasında prosedürlerin oluşturulması 6 ay kadar bir zaman almıştır⁴.

Socrates'in ülkede ilk uygulanmaya başladığı dönemde TPF yalnızca Erasmus programının yürütülmesinden sorumlu olmuş, Socrates'in diğer bölümleri farklı kurumların sorumluluğuna verilmiştir. Ancak ortak finansal kaynaktan beslenen programların finansal yönetiminin ayrı kurumlar altında ve belirsiz olarak yürütülmesi sorunlara yol açtığı için diğer eylemlerin yürütülmesi de TPF'ye devredilmiştir⁵. Böylece TPF, Ulusal Ajans olarak 1998 yılının Mayıs ayından bu yana çalışmalarını sürdürmektedir.

TPF'nin amaçlarını şöyle sıralanabilir⁶:

- Eğitim, yetiştirme ve insan kaynakları gelişimi alanlarında ilerleme ve modernizasyonunu desteklemek,
- Eğitim alanında Avrupa boyutunu güçlendirmek,
- Uluslararası işbirliği ve hareketliliğe destek vermek,
- Macaristan eğitim ve yetiştirme sistemine ilişkin bilgilendirme çalışmaları yürütmek.

Erasmus programının tersine Ulusal Ajanslara bilgilendirme dışında da önemli ölçüde sorumluluk yükleyen programların bir anda bünyeye alınması eleman açısından sıkıntı yarattıysa da bu sorun geçici bir süre içinde aşılmıştır ve bugün itibarıyla programların yürütülmesi oldukça iyi işlemektedir⁷.

⁴ Alper AKYÜZ ve Bertan ÖĞÜT: Macaristan ve Romanya Socrates Ulusal Ajanslarına Yapılan Ziyaretlere İlişkin Rapor, (İstanbul: AEGEE Eğitim Çalışma Grubu, 1999),1-2

⁵ Alper AKYÜZ ve Bertan ÖĞÜT: a.g.r., 1

⁶ Hungary Ministry of Education: The Evaluation of the First Three Years of the Second Phase of the Socrates Programme In Hungary 2000-2002, (Hungary: Ministry of Education, 2003),11

⁷ Alper AKYÜZ ve Bertan ÖĞÜT: a.g.r.,2

TPF, programların içeriği hakkında yararlanıcı çevreleri ve kamuoyunu bilgilendirme çalışmalarını başarılı olarak yürütmektedir. Bu başarı, yararlanıcı kurum ve kişiler ile kurulan bilgi ağlarına ve hazırda kurulu ağları kullanmalarına bağlıdır. Ağların kurulması ucuz olmamasına karşın oldukça etkili bir çözümdür. Bu bağlamda çalışan personelin dinamizmi ve işi benimsemesi de önemli olmasına karşın iyi bilgi ağlarına sahip olmak kilit önemdedir. Bilginin yayılımı için stratejik planlar ve zamanlama da katılımı artırmakta önemli olmaktadır.

Proje seçiminde Ulusal Ajans'ın yetkisine giren projelerin değerlendirilmesinde AB Komisyonu'nun koyduğu kriterler ulusal önceliklerle birlikte değerlendirilmektedir. Kurum kendi kriterlerini ve kurallarını belirlemekte oldukça serbesttir.

Macaristan'da, Çocuk-Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı olarak "gençlik hizmet ve araştırma merkezi" kimliği ile faaliyet gösteren ve adı geçen bakanlığın gençlik ve çocuk sorunları ile ilgili fonları ve milli programları yürütmek ve geliştirmek üzere 1995 yılında Mobilitas kurulmuştur. Mobilitas, gençlik programı ile ilgili olarak Ulusal Ajans görevini yerine getirmektedir. Toplam 97 personeli bulunan Mobilitas idari yapı olarak 6 ayrı genel müdürlüğe⁸ ayrılmış durumdadır⁹.

Bu yapı ile birlikte Mobilitas'ta "Hungarian Youth Research Institute", "Hungarian Drug Prevention Centre" ve "Hungarian Sport Methodological and Research Institute" adı altında çalışan bilgi birimleri de bulunmaktadır. Mobilitas 2003 yılında 150.000 kişiye ve gençlikle ilgili 13.000 kişiye ulaşmıştır¹⁰.

⁸ General Directorates of International Issues, Regional Services and training (networking), National grants, Youth research, Research on drug prevention methods ve Research on sport methodology

⁹ Eylem 1 İçin İrtibat Kurma Semineri ve İşbaşı Eğitimi Raporu, Visegrad-Budapeşte-Macaristan (14-22 Ekim 2003),2

¹⁰ <http://www.mobilitas.hu> (13.05.2006)

2.1.1.2. Personeli ve Örgütsel yapısı

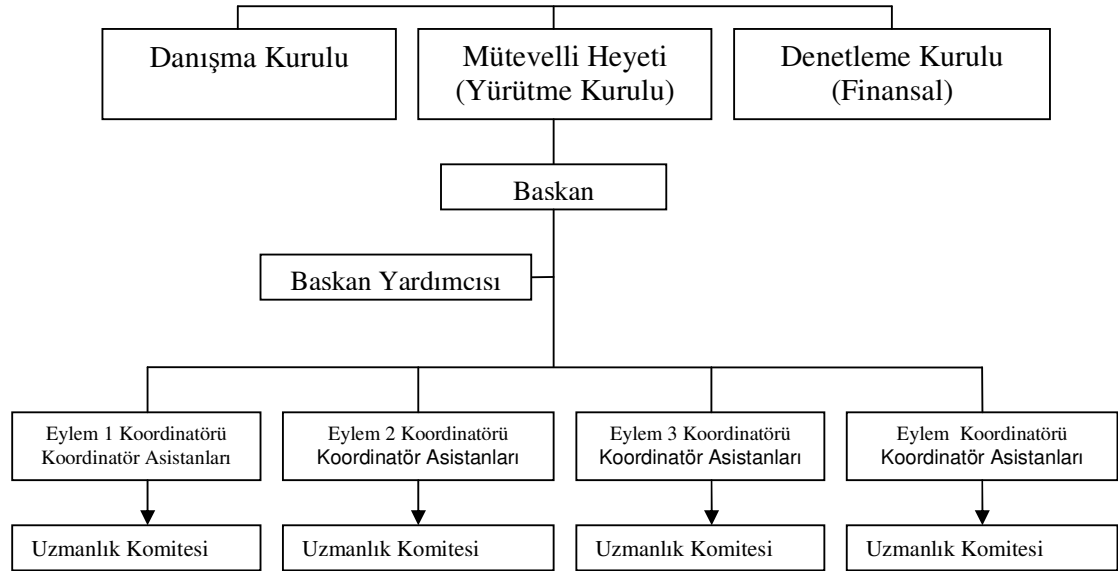
Kurum yöneticileri vakfın kendi karar mekanizmaları altında seçilmektedir. Vakıf altında yürütülen bütün programlar için yaklaşık 20-30 kişi çalışmaktadır. Personel seçiminde göz önüne alınan kriterler, iki Avrupa dili konuşabilme, üniversite derecesi ve açık bir dünya görüşüdür. İşe almada seçimler mülakat yoluyla yapılmaktadır. Çalışanların çoğunu gençler oluşturmaktadır. Çalışanlarla yapılan sözleşmelerin belirli bir süreyi içermemesi sürekliliğin sağlanmasına yardımcı olmuştur. Özelde Socrates programı ise tek bir şemsiye altında yürütülmekte ve her bir eylem için ayrı koordinatörler ve asistanlar bu tek şemsiye altında çalışmaktadırlar. Üst düzey yöneticiler de, uzun süreli sözleşmeler yoluyla istihdam edilmekte ve böylelikle yönetim çizgisinde süreklilik sağlanmaktadır.

Vakfın yapısında yer alan Mütevelli Heyeti (Board of Trustees) kurumun ana karar organıdır ve başkanla birlikte 9 üyeden oluşmaktadır. Mütevelli Heyeti'ne yardımcı olmak üzere kurulan Danışmanlar Komitesi (Consultative Committee) ise konuyla ilgili kişiler arasından Eğitim Bakanı tarafından atanmaktadır. Danışmalar Komitesi'nin karar alma yetkisi yoktur. Denetleme Kurulu ise vakfın finansal denetimini yapmaktadır. Socrates'in de içinde bulunduğu programların her bir eylemi için uzmanlık komiteleri programlarla ilgili kişilerden oluşmaktadır. Socrates özelinde bu komitelerin üyeleri ilgili eylemlere göre öğretim üyeleri, üniversite temsilcileri, eğitim müfettişleri, eğitsel kadro üyeleri, ulusal öğrenci birlik ve sendikalarından en az 2-3 temsilci ve diğer ilgili kişilerden oluşmaktadır¹¹. Uzmanlık komitelerinin karar yetkileri olmamasına karşın ulusal ajansın yetki alanına giren proje seçimlerinde bu komitelerin bazı üyeleri de karar verici olarak bulunmaktadır. Yukarıda adı geçen kurul üyelerinin hiç biri kurul ve komite çalışmaları için ücret almamaktadır.

¹¹ <http://www.tpf.hu> (14.05.2006)

Macaristan Ulusal Socrates Ajansını yürüten Vakfın hem genel, hem Socrates için öngördüğü denetleme ve danışma kurulları oldukça etkin ve verimli olabilecek yapıdadır. Kurumun organizasyon şeması Şekil 1'de görülmektedir.

Şekil 1: Macaristan Socrates Ulusal Ajansı Örgüt Şeması

Kaynak: AEGEE Eğitim Çalışma Grubu Raporu

TPF'nin organizasyon şemasına göre Kurum; Başkan, bir Başkan Yardımcısı, Eylem koordinatörleri, Koordinatör Asistanları ile bu koordinatörlüklere bağlı uzmanlık komitelerinden oluşmaktadır. Başkan, Yürütme Kuruluna karşı sorumlu olup, Denetleme Kurulu ve Danışma Kurulunun da altında yer almaktadır.

2.1.1.2. Bütçesi ve Faaliyetleri

Macaristan'ın Socrates kapsamındaki ulusal katkısı her bir eylem için ayrı ayrı yapılan hesapların toplamı şeklinde belirlenmiştir ve eyleme göre hesaplamalarda GSMH, öğrenci sayısı, öğretmen sayısı, toplam nüfus, ulusal

olanaklar ve AB ülkeleriyle karşılaştırma gibi kriterler kullanılmıştır. Ülke katılımı için kaynaklar yarı yarıya devlet ve PHARE¹² fonlarından sağlanmaktadır. Bütçenin yetersiz kalması durumunda eylemlerin bütünü yerine öncelikli olan bir bölümüne katılımlar da mümkündür.

Youth programının 2004 yılı bütçesi 2.357.371 Avro, 2005 yılı bütçesi ise 2.530.327 Avro'dur. Bu bütçelerle 2004 yılında 456, 2005 yılında ise 479 gençlik projesi gerçekleştirilmiştir¹³.

Macaristan'da yalnızca Socrates/Erasmus programı için 2004 yılında 3.627.481 Avro, 2005 yılında 4.374.320 Avro ve 2006 yılında 5.142.797 Avro'luk bütçe ayrılmıştır. Bu meblağın içinde yoğun dil kursları, organizasyon giderleri, personel ve öğrencilerin giderleri yer almaktadır¹⁴.

2002 yılında TPF'nin koordine ettiği Socrates programlarından Comenius ile 205 okul/kurum, toplam 1.681.999 Avro tutarında proje geliştirmişlerdir.

TPF'nin 2003 yılındaki yoğun çalışmalarından sonra 1829 Erasmus öğrencisi yurtdışına gitme fırsatı bulmuş, 837 Erasmus öğrencisi de Macaristan'a gelmiştir¹⁵. Leonardo da Vinci hareketlilik programları sayesinde yararlanıcı kişi sayısı önceki yıla oranla %24 oranında artarak 944 olmuştur.

2002/2003 eğitim öğretim döneminde 1.736, 2003/2004'te 1.830, 2004/2005 yıllarında ise 2058 öğrenci olmak üzere bugüne kadar toplam 12.424 öğrenci Erasmus Programı'ndan faydalanmıştır. Comenius kapsamında ise 210 okulun hazırladığı proje onaylanmıştır. Leonardo da

¹² 1989 yılında oluşturulan, Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerinin AB'ye katılmalarına yardımcı olma amacını güden katılım öncesi mali yardım aracından biridir. Başlangıçta Polonya ve Macaristan'a yardım amacıyla oluşturulan PHARE programı halihazırda 8'i AB üyesi toplam 10 ülkeyi (Çek Cumhuriyeti, Estonya, Letonya, Litvanya, Macaristan, Polonya, Slovakya, Slovenya, Bulgaristan, Romanya) kapsamaktadır.

¹³ www.erik.langbraten@cec.eu.int/21.08.2006

¹⁴ <http://ec.europa.eu/education/programmes> (09.08.2006)

¹⁵ <http://www.english.tpf.hu/pages/subpage.htm> (11.06.2006)

Vinci programına ilişkin olarak, 2004 yılında 1408, 2005 yılında 1654, 2006 yılı içerisinde şu ana kadar 1870 kişi, programın II. Evresini oluşturan 2000-2006 arası dönemde ise genel olarak toplam 8.619 kişi hareketlilik projeleri sayesinde yer değiştirme imkanı bulmuştur¹⁶.

Yüksek Eğitim Enstitüleri tarafından programlar kapsamında 345 yabancı öğrenci ve öğretmene ev sahipliği yapılmış, 348 Macar öğrenci ve öğretmen de programdan yararlanan diğer ülkelere gitme imkânı bulmuşlardır. TPF'nin faaliyetleri kapsamında 1473 kişi eğitim seminerlerine katılmış olup, halen iki özel eğitim programı kurum tarafından yürütülmektedir. Toplam 3.200 kişinin katıldığı 60 tanıtım toplantısı ve 7 önemli konferans düzenlenmiştir. Macar araştırmacılar için kurum bünyesinde Avrupa Komisyonu tarafından finanse edilen hareketlilik merkezi (mobility center) iletişim ağı oluşturulmuştur¹⁷.

2.1.1.3. Karşılaştığı Sorunlar

AB fonlarının genellikle öngörülen zamana göre oldukça geç ulaşmasından dolayı yararlanıcıların mağdur olması TPF'nin faaliyetlerini yürütürken karşılaştığı başlıca sorundur. Ancak bu durum yalnızca Macaristan'a ya da TPF'ye özgü bir durum değildir. Programların diğer yararlanıcı ülkelerinde de AB fonları genellikle öngörülen zamana göre oldukça geç ele ulaşmaktadır. Bu nedenle yararlanıcıların mağdur olmaması için güvence olacak bir fon miktarının önceden sağlanması gerekmektedir.

Vakfın özerk bir yapıda olması yürüttüğü faaliyetlerin amacına oldukça uygun bir yapı sergilemektedir. Ancak, özellikle finansal ve yönetsel altyapının en baştan tam olarak kurulmamış olması programların uygulanmasında sorunlar çıkmasına yol açmıştır. Programlara katılım

¹⁶ <http://www.europa.int> (09.08.2006)

¹⁷ <http://www.tpf.hu> (14.05.2006)

aşamasında, AB Komisyonu Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü'nün, Macaristan'da AB eğitim programlarının koordinasyonu sağlayan TPF'ye karşı ilgisiz tavrı da bu etkinliklerin gerçekleştirilmesi aşamasında yapılan görüşmelerde olumsuz durumların yaşanmasına sebep olmuştur.

2.1.2. Portekiz Ulusal Ajansı

1980'li yıllarda Avrupa Birliği'nin genişleme dalgası, Avrupa'nın güney ekseninde gerçekleşmiş, demokrasiye geçen Portekiz, İspanya ile birlikte tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. İspanya ve Portekiz'in tam üyelik başvurusuna Avrupa Komisyonu'nun olumsuz görüş vermesine karşın Bakanlar Konseyi ekonomik gerekçeleri geri plana iterek siyasi gerekçelerle tam üyelik müzakerelerinin başlamasına yeşil ışık yakmıştır.

İspanya ve Portekiz'le müzakereler çetin geçmiş, müzakerelerin yapısı bu ülkelerle yapılan katılım antlaşmalarına da yansımıştır. Tamamlanan müzakerelerin ardından Portekiz ile AT arasındaki katılım antlaşması 12 Haziran 1985'te Lizbon'da imzalanarak 1 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe girmiştir¹⁸. Böylece Portekiz, 1986 tarihinde AT'nin tam üyesi olmuştur. Topluluk bu tarihte İspanya ve Portekiz'in katılmalarıyla güneye doğru genişlemiştir.

2.1.2.1. Kuruluşu

Portekiz Eğitim Bakanlığı ilk olarak 1991 yılında Avrupa Komisyonu'nun pilot aktivitelerine katılmıştır. Bu katılım ile zorunlu eğitim ve ileri seviye bazında AB ülkeleri ile Portekiz arasında öğrenci transferleri

¹⁸ Ata Tevfik KURGUN: Avrupa Topluluğuna Yeni Katılanlar ve Türkiye, Yüksek Lisans Tezi (İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi, 1993),14

başlamıştır¹⁹. Bu sürece paralel olarak kurulan Portekiz Ulusal Ajansı, Eğitim Bakanlığı bünyesinde çalışmaktadır. Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth programları Ulusal Ajans'ın tabi olduğu belirli prosedürlerle yürütülmektedir. Ulusal Ajans, ofis olarak Eğitim Bakanlığı'na karşı sorumludur. Ancak, kurumun iç işlerine müdahale edilmemektedir.

Ulusal Ajans'ın karar mekanizmalarında uyulması gereken ve işlerlik kazandırılan sabit prosedürler mevcuttur. Ancak yine de, Ajans'ın Eğitim Bakanlığı'na bağlı kurulmuş olmasına rağmen yürüttüğü faaliyetler itibariyle karar almada özgür olduğu görülmektedir.

Portekiz'in AB eğitim programlarına dahil olmasından önce yüksek öğretim ile ilgili çalışmalar, "Higher Education Department" başlığı ile yürütülmekteydi. Diğer eğitim programları ile ilgili eylemler ise Socrates Ajansı altında toplanmıştı. Ancak, Portekiz'in 1986 yılında AB'ye tam üye, 1987 yılında da Topluluk Programları'na tümüyle dahil olmasıyla birlikte bir Erasmus ofisi kurulmuştur. Ayrıca, Eğitim Bakanlığı, Yüksek Öğretim Departmanından ve üniversitelerden üyelerin bulunduğu bir Danışmanlık Komitesi oluşturulmuştur.

1987 yılında Erasmus Ofisi ile birlikte kurulan Danışmanlık Komitesi'nin yerine, devlet üniversitelerinden, devlet yüksek okullarından ve özel sektörden oluşan konseyler kurulmuş bulunmaktadır. Ulusal Ajans, önemli kararlar alırken bu konseylere danışabilmektedir, onlarla işbirliği yapabilmektedir. Fakat bu konseylerin Ulusal Ajans üzerinde herhangi bir yaptırımı söz konusu değildir.

Socrates'in yürürlüğe konulmasıyla beraber 1990 yılında eğitim programlarıyla ilgili tüm eylemler Portekiz Eğitim Bakanlığı bünyesinde yürütülmeye başlanmıştır²⁰. 'Youth for Europe' programı ise, Kültür Bakanlığı

¹⁹ Arzu KİHTİR: Avrupa Birliği'nin Eğitim Politikası, Doktora Tezi (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2003),60

²⁰ <http://www.europa.int> (09.08.2006)

tarafından, valilik ve gençlik organizasyonlarının desteğiyle yürütülmektedir. Eğitim programlarının Eğitim Bakanlığı çatısı altında yürütülmeye başlanmasından sonra, Erasmus bürosundaki sisteme oranla otonomi kaybının olduğu gözlenmiştir. Ancak, bununla beraber Socrates'in genelinde merkezi bir yapı olmasının faydaları da bulunmaktadır. Fakat bütün programların tek elden yönetimi oldukça zordur. Bu zorluk verimliliği de etkilemektedir. Gerek programların gerekse ajansın yapısında esneklik sağlanamamaktadır.

2.1.2.2. Personeli ve Örgütsel yapısı

Ajans koordinatörü ve koordinatör yardımcısı dışında her programda ikişer görevli çalışmaktadır. Böylece Socrates, Leonardo da Vinci, Youth eğitim programları ve bu programların alt programları ile eylemlerinde ikişer kişi görev almış bulunmaktadır. Ajans Koordinatörü ve koordinatör yardımcısı ile birlikte görev yapan toplam (24) kişinin tümü Eğitim Bakanlığı personelidir. Fakat üniversitelerdeki "Uluslararası İlişkiler Ofisleri"nin desteğiyle Erasmus çerçevesinde değişime katılmış öğrencilerden, yurt dışından gelen öğrencilerin adapte olabilmelerini sağlamak amacıyla yardım alınmaktadır²¹.

Erasmus Eylemi, Socrates Programı bünyesinde "Yüksek Eğitim Bölümü" adı altındaki bölümde organize edilmektedir. Bu bölümde de diğer tüm bölümlerde olduğu gibi Eğitim Bakanlığı mensubu personeller görev yapmaktadırlar. Ayrıca, yukarıda da söz edildiği gibi, devlet üniversite ve yüksek okulları ile ilgili özel sektör kuruluşları temsilcilerinden oluşan bir danışma konseyi kurulmuştur.

Ulusal Ajans, yürüttüğü faaliyetlerin ülke çapında tanıtımını sağlamak ve bu programların yararlanıcılarına her türlü desteğin sağlanmasına aracılık

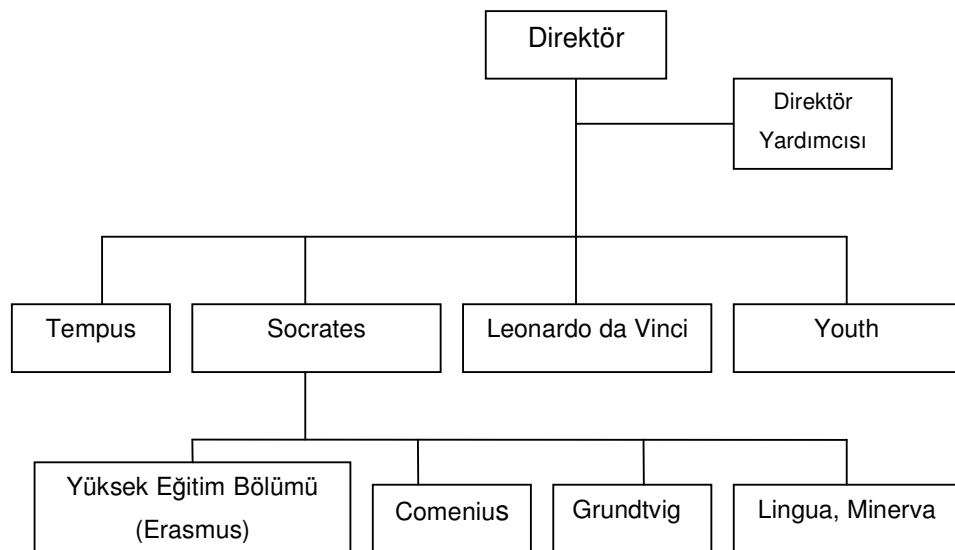
²¹ [http:// www.socleo.pt](http://www.socleo.pt) (24.07.2006)

ederek koordinasyonu gerçekleştirmek amacıyla, ülkedeki üniversitelerde tanıtıma yönelik etkinlikler düzenlemekte ve gazetelere programlarla ilgili reklâmlar vermekte, başvuru tarihlerini herkese duyurmaktadır.

Eğitim Bakanlığı bünyesinde Avrupa kültürünü işlemek imkânsız olmakla beraber, böyle büyük bir oluşumun içinde bulunmak bir takım zorlukları beraberinde getirmektedir. Aslında Ulusal Ajans, Bakanlığa bağlı merkezi bir yapıya sahiptir ve karar almada özgürdür. (Örneğin devlet yardımı almayan okullara öncelik verebilmektedirler. Merkezlerde olmayan okullara da destek vermektedirler. Bu konuda siyasi veya idari her hangi olumsuz müdahale ya da baskı ile karşılaşmamaktadır.) Sadece prosedürler ve bürokrasi yüzünden Ulusal Ajans'ın çalışmalarını ilerletmesi engellenmekte ve yönetim özgürlüğü bulunmamaktadır.

Portekiz Ulusal Ajansı'nın örgüt şeması, şu ana kadar yapılan açıklamalar çerçevesinde aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur. Buna göre programların bir direktörün koordinasyonunda merkezi olarak yürütüldüğü görülmektedir.

Şekil 2: Portekiz Ulusal Ajansı Örgüt Şeması

2.1.2.3. Bütçesi ve Faaliyetleri

Portekiz’de, Youth programı 2004 yılı bütçesi 2.628.422 Avro, 2005 yılı bütçesi ise 2.678.421 Avro, Socrates/Erasmus 2004 yılı bütçesi 4.631.167 Avro, 2005 yılı 5.553.447 Avro, 2006 yılı bütçesi ise 6.344.249 Avro’dur²².

Socrates/Comenius kapsamında 2004 yılında 327 proje, 2005 yılında 143 proje, başarılı olmuştur. 2004/2005 döneminde Grundtvig 1 kapsamında 99 kişi, Grundtvig 2 kapsamında 57 kişi, 2006 yılında şu ana kadar Grundtvig 2 kapsamında 152 kişi katılımcı olarak programlardan faydalanmıştır²³.

Erasmus programı çerçevesinde 2002/2003 eğitim öğretim döneminde 3.172, 2003/2004’te 3.782, 2004/2005 yıllarında ise 3.845 öğrenci olmak üzere bugüne kadar toplam 31.894 öğrenci Erasmus Programından faydalanmıştır. Leonardo da Vinci programı kapsamında ise 2004 yılında 5.159, 2005 yılında 5.728, 2006 yılında bugüne kadar 6.504 kişi olmak üzere 2000-2006 döneminde toplam 24.523 kişi hareketlilik projelerinden faydalanmıştır²⁴.

2.1.2.4. Karşılaştığı Sorunlar

Özgün ve karmaşık yapısına rağmen, Erasmus programının diğer Socrates programları ile aynı çatı altında yürütülmeye çalışılması, Portekiz Ulusal Ajansı’nın uygulamada karşılaştığı en önemli sorundur. Erasmus’un, diğer eylemlerin yürütülüşünden farklı bir yapıyla, farklı bir çatı altında yürütülmesi gerektiği Ulusal Ajans yetkililerince de dile getirilmektedir. Farklı bir çatı altında yürütülecek Erasmus programında faaliyetlerin akademisyen

²² <http://www.ec.europa.eu/education/programmes> (09.08.2006)

²³ <http://www.socleo.pt> (24.07.2006)

²⁴ <http://www.ec.europa.eu/education/programmes> (09.08.2006)

bir kadro tarafından yürütülmesi, yine akademisyenlerle kurulacak bağlantılar tarafından da desteklenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca oluşturulacak Erasmus kadrosunun köklü bir bilgi ve iletişim bilgisine sahip olması gerekmektedir. Her şeyden önemlisi ise bu kadronun Avrupalı bilincinde olması ve programların temelini, amaçlarını kavramış olmasıdır.

Portekiz'de karşılaşılan temel sorun öğretmenlerin çoğunun yabancı dil bilmemesidir. Bazı okullarda hiçbir ekipman bulunmadığı için yapıyı oturtmakta bir hayli zorluklarla karşılaşmıştır. Yerel idarelerle bağlantı kurulup destek sağlanmaya çalışılmaktadır. Programlarla ilgili olarak ve programlar dahilinde okula verilen para yeterli olmamaktadır. Sponsorlar ise uluslararası ortaklıklara henüz sıcak bakmamaktadırlar. Bugün itibariyle 1000'e yakın okul, bölgesel idarelerin tercüme ve kadro konusunda desteğiyle proje yürütmektedir. İleride yine bölgesel idarelerden oluşturulacak uzman gruplarla destek daha da artırılabilir.

2.1.3. İngiltere Ulusal Ajansı

İngiltere, 1959 yılında tamamen ekonomik hedeflere yönelik ve uluslararası yapıda ve bir bakıma AET'yi dengeleme amacını da güden, "Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi'nin (European Free Trade Association-EFTA)" kurulmasına öncülük etmiştir. Ancak, eski sömürgeleriyle özel ilişkileri bulunmakla birlikte, İngiltere'nin ucuz ham madde ve pazar kaybı bakımından geleneksel ekonomik avantajlarının erozyona uğradığı bir dönemde, EFTA'nın kuruluşundan beklenen ekonomik kazanımları yeterince sağlayamamıştır.

Merkezi Cenevre'de bulunan EFTA, 4 Ocak 1960 tarihinde Avusturya, Danimarka, Norveç, Portekiz, İsveç, İsviçre ve İngiltere tarafından imzalanan, Stockholm Konvansiyonu ile kurulmuştur. 1961 yılında ortak üye olan Finlandiya 1986 yılında, İzlanda ise 1970 yılında EFTA üyesi olmuştur.

EFTA'nın günümüzde dört üyesi bulunmaktadır. Bunlar; İsviçre, İzlanda Lihtenştayn ve Norveç'tir.

Avrupa Topluluğu'nun ilk genişlemesi nispeten sorunsuzdur. Benzer yönetim yapılarına ve gelişmişlik düzeylerine sahip ülkelerin AT çatısı altındaki entegrasyonları göreceli olarak daha kolay olmuştur. General de Gaulle yönetimindeki Fransa'nın 1961'de ve 1967'de İngiltere'nin başvurusuna karşın, iki kez veto yetkisini kullandıktan sonra, 1969 yılında gerçekleştirilen ve günümüz Avrupa entegrasyon sürecine önemli ölçüde şekil veren La Haye Zirvesi'nde Topluluklara katılma talebinde bulunan İngiltere ile konuya ilişkin müzakerelerin başlatılması kabul edilmiştir. 30 Haziran 1970 tarihinde, aday ülkeler ile katılım müzakereleri Lüksemburg'da başlamış ve Danimarka, İrlanda ile İngiltere 1 Ocak 1973 tarihinde Avrupa Topluluğu'na katılmıştır²⁵. Bu ilk genişlemeyle birlikte üye devlet sayısını altıdan dokuza yükselmiş; Topluluk sosyal, bölgesel ve çevresel konularda üstlendiği sorumluluklarla yeni bir derinlik kazanmıştır.

2.1.3.1. Kuruluşu

İngiltere'de Socrates programı, yalnızca tek bir Ulusal Ajans altında değil, 12 değişik kurum/kuruluş aracılığıyla yürütülmektedir. Ulusal Ajans işlevi gören bu kurumların bazıları devlete bağlı bazıları ise özel kuruluşlardır. Bunlardan başka yine Erasmus Programı dışındaki bazı AB eğitim programlarını ve diğer eğitim programlarını yürütmekte olan British Council bulunmaktadır. 1934 yılında kurulan British Council dünya genelinde 110 ülkede 220 şehirde yaklaşık 7.500 personeliyle faaliyet gösteren büyük bir dernektir²⁶. Merkezi Londra'da bulunmakta olup Manchester, Edinburg gibi

²⁵ Murat KAVALLALI: Avrupa Birliği'nin Genişleme Süreci, AB'nin Merkezi Doğu Avrupa ve Batı Balkan Ülkeleri ile İlişkileri (Ankara:DPT, 2005) 6-7

²⁶ British Council: Annual Report and Accounts 2004-05 (Manchester:British Council 2005 Design Department), p.3

şehirler ile üniversitelerin bulunduğu diğer şehir merkezlerinde de ofisleri mevcuttur. Eğitimle ilgili genel faaliyetler yanında bu dernek AB eğitim programlarından Grundtvig ve Comenius'un ülke düzeyinde yürütülmesinde faaliyet göstermektedir. AB eğitim programlarından bazıları 1987 yılında Erasmus programının başlamasıyla kurulan Socrates-Erasmus Konseyi (Ulusal Ajans) tarafından yürütülmektedir.²⁷ Bu konsey İngiltere Eğitim Bakanlığı'nın sorumluluğunda Eğitim ve Yeterlilikler Bölümü tarafından organize edilmektedir.

Socrates programını aslen yürütmekte olan Socrates-Erasmus Konseyi'nin üyeleri yılda iki defa toplanıp programın işleyişi ile ilgili kararları almakla yükümlüdür. Toplam 25 kişiden oluşan Konsey üyeleri; CVCP (Committee of Vice Chancellors & Principals) tarafından belirlenen 6 üniversite rektörü ve bu kurumdan gözlemciler ile diğer Ulusal Ajansların temsilcileri ve Eğitim-İş Departmanlığı (Department of Education & Employment) temsilcisinden oluşmaktadır. 12 Ulusal Ajans'tan bazılarının görev dağılımı ise şöyledir; Erasmus programını, Socrates-Erasmus Konseyi; Lingua&Comenius programını, Central Bureau for Educational Visits & Exchanges; Eurydice'i EPIC Europe,NFER; NARIC'i, UK NARIC, ECCTISS 2000 Ltd. kurumları/ kuruluşları/ şirketleri yürütmekte ve organize etmektedir. Görüldüğü gibi NARIC programının yürütülmesi database programı yazılımı ile uğraşan özel bir kuruluşa verilmiştir. Bu da İngiltere'de her kurumun, devlet, vakıf, özel sektör, Ulusal Ajans olabileceği anlamına gelmektedir²⁸.

İngiltere'de Socrates programı, tüm Birleşik Krallığı da kapsayarak İngiltere tarafından yönetilmekteydi. Fakat önümüzdeki yeni dönemde İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda, programı kendi kendilerine yürütmeye talip olmuşlardır. Bu sebeple İngiltere Socrates-Erasmus Ulusal Ajansı da gelecek dönemde yeniden seçilecektir. Bu seçimde İngiltere'nin uyguladığı yöntem

²⁷ info@erasmus.ac.uk (17.05.2006)

²⁸ info@erasmus.ac.uk (17.05.2006)

bir hayli ilginçtir. Şöyle ki; yeni dönemde (Socrates II) Ulusal Ajans olmaya aday olan kurumlar devlet tarafından gazete ilanıyla duyurulan bir ihaleye girmekte ve bu ihale sonucunda programı yürütecek kurum seçilmektedir. Fakat kimse kaç kurumun başvurduğunu veya sonuçların ne zaman belli olacağını bilmemektedir. Devletin ise, gazete ilanında da belirttiği gibi seçilebilirlik için gözettiği kriterler; tecrübe, iş gücü, daha ucuza maliyet (çalışma giderleri kastedilmekte) ve güvenilirliktir. Bu anlamda mesela İrlanda'da eğitim ve gençlik programlarına ilişkin işleri yürütmek üzere farklı birimler Ulusal Ajans görevini üstlenmişlerdir. Erasmus ve Minerva programlarında ilişkin Ulusal Ajans görevini "*Higher Education Authority (HEA)*" üstlenmiştir. Ayrıca farklı bir birim olan *Léargas*, Comenius, Grundtvig ve Lingua'ya ilişkin olarak Ulusal Ajans görevini üstlenmiştir. *Léargas*, Leonardo da Vinci ve Gençlik Programına ilişkin faaliyetleri de yürütmektedir²⁹.

Socrates-Erasmus Konseyi, Avrupa Komisyonu'nun koordine ettiği TEMPUS programını da yürütmektedir. Bunun için konsey bünyesinde bir Tempus Bilgi Ofisi kurulmuştur. Ayrıca, bu konseyden başka programlarla ilgili olarak British Council, büyük çoğunlukla, Socrates programları şemsiyesi altındaki diğer aktivitelerin yürütülmesinde de faaliyet göstermektedir.

Ulusal Ajanslar arasında çok gelişmiş bir bilgi ağı mevcuttur. Bu sayede birbirleriyle olan ilişkilerinde sorun yaşanmamaktadır. Genel olarak İngiltere'de eğitim alanında bilgi ağı çok iyi yerleşmiş durumdadır. Tüm üniversiteler birbirine bir ağ ile bağlıdır.

İngiltere'de Ulusal Ajans görevini yerine getiren 12 değişik kurum/kuruluş/dernek/şirketin ayrı ayrı incelenmesinde veri-kaynaklara ulaşmada karşılaşılan problemlerden dolayı ve incelemeye esas alınan diğer ülkelerdeki kurumlarla özdeşlik göstermesi bakımından İngiltere örneğinde,

29 Higher Education Authority : Higher Education Authority Quality Customer Service Plan, (Ireland, 2004),p.2

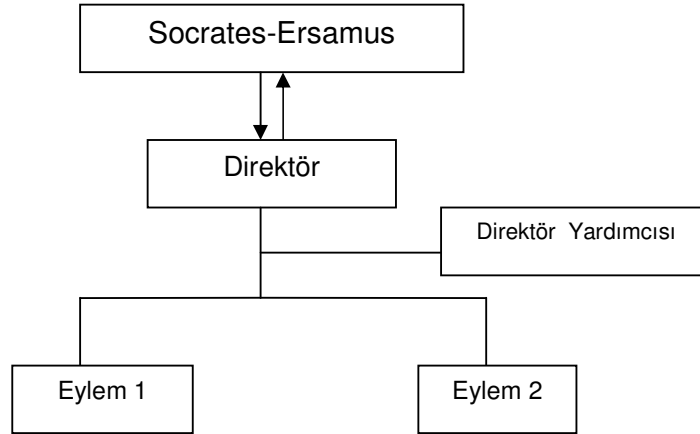
personel, örgütsel yapı ve faaliyetler açısından yalnızca Socrates- Erasmus Konseyi/ Erasmus Ofisi ele alınacaktır.

2.1.3.2. Personeli ve Örgütsel Yapısı

Ulusal Ajans görevini yürüten 12 farklı kurumdan birisi olan Socrates-Erasmus Konseyi/Erasmus Ofisi, devletin bünyesinde olup, Eğitim Bakanlığına bağlı olarak çalışmaktadır. Tüm ofis giderleri ve çalışanların maaşları devlet tarafından karşılanmakta ve çalışanlar üniversite öğretim görevlisinin sahip olduğu özlük haklarına sahip bulunmaktadır. İngiltere’de yerleşmiş bir demokrasi geleneği olduğundan devlete bağlı olmalarına karşın idari işlerde tamamen bağımsızdırlar. Erasmus Ofisi’nde 10 kişi çalışmaktadır. Bu çalışanlar gazete ilanı ve mülakat yoluyla seçilmektedir. Erasmus Ofisi’nde görev yapan bu 10 kişiden ve ofisin faaliyetleri ile yönetiminden sorumlu bir direktör ve direktör yardımcısı bulunmaktadır. Kurumda, mali işlere, bilgilendirme işlerine ve veri toplama-teknoloji işlerine bakan takımlar oluşturulmuştur. Erasmus Ofisi, The University Canterbury dahilinde bulunmaktadır. Ancak üniversite ile hiç bir idari ilişkisi yoktur. Ofis, yalnızca bu üniversiteden kiralanmıştır. Sadece üniversitenin hızlı internet erişimi kullanılmaktadırlar. Bu sayede mevcut alt yapıyla üniversitelere ulaşılabilmekte ve programlardan bütün üniversitelerin yararlanması sağlanmaktadır.

İngiltere Socrates Erasmus Konseyi/Erasmus Ofisinin örgüt şemasını yukarıdaki veriler çerçevesinde aşağıdaki şekilde oluşturmak mümkündür. Buna göre Erasmus Ofisi, Eylem 1 ve Eylem 2 bölümlerinden oluşmaktadır. Bu bölümlerde 10 kişi çalışmakta olup bu personelden sorumlu bir direktör ve bir direktör yardımcısı bulunmaktadır.

Şekil 3: İngiltere Socrates-Erasmus Konseyi/Erasmus Ofisi Örgüt Yapısı.

2.1.3.3. Bütçesi ve Faaliyetleri

İngiltere’de Youth programı 2004 yılı bütçesi 6.441.137 Avro, 2005 yılı bütçesi 6.441.136 Avro’dur. Bu bütçelerle 2004 yılında (995), 2005 yılında ise (914) gençlik projesi gerçekleştirilmiştir³⁰.

2004 yılında Erasmus programı için ayrılan bütçe 16.229.686 Avro, 2005 yılında 20.307.475 Avro ve 2006 yılında ise 23.152.120 Avro olarak belirlenmiştir. Programa 2002/2003’te 156, 2003/2004’te 157, 2004/2005’te ise yine 156 kurum/kuruluş katılmıştır³¹.

Leonardo da Vinci programı için 2003 yılında 9.2 milyon Avro, 2004 yılında 10.9 milyon Avro, 2005 yılında ise 11.3 milyon Avro bütçe ayrılmıştır³².

³⁰ erik.langbraten@cec.eu.int/21.08.2006

³¹ nikki.poupard@mailto:ncp@erasmus.ac.uk/08.08.2006

³² helen.fisher@dfes.gsi.gov.uk /14.08.2006

Erasmus bütçesi genel olarak iki gruba bölünmektedir; Eylem1 ve Eylem2 bütçesinin %30'u hareketliliği desteklemek amacıyla ayrılırken, % 60'ı da öğrenci ödenekleri için ayrılmaktadır. Eylem1'in maddi kaynağı üniversiteler arası işbirliği programları çerçevesinde belirlenmekte ve işbirlikçi kurumlara ödenmektedir. Bu meblağ hiç bir üye ülkede tam olarak belli değildir.

Erasmus'un toplam Socrates bütçesinden aldığı pay %12'dir. Devlet tahsis ettiği toplam katkıyı kendi bütçesinden vermektedir. İngiltere'de birçok öğrenci devletten ve diğer kurum ve kuruluşlardan eğitimlerine maddi destek almaktadır. Buna istinaden Ulusal Ajans, programdan faydalanmak maksadıyla başvuran her öğrenci için, ellerinde var olan ve oldukça geniş kapsamlı olan veri tabanından faydalanmakta ve öğrenciye başka bir yerden maddi destek alması halinde para vermemektedir.

İngiltere'de 200'den fazla kurum Erasmus programı kapsamında yer almaktadır ki, bu kurumları üniversiteler, teknoloji enstitüleri ve yüksek öğretim kolejleri oluşturmaktadır. Kurumların %75 oranında ECTS'yi uyguladığı görülmektedir.

Ulusal Ajanslar, bilginin yayılması için bugüne kadar birçok tanıtım toplantısının yanında çeşitli şehirlerde gerçekleşen eğitim fuarlarında da standlar açarak kendilerini tanıtmaktadırlar. Tanıtım çalışmalarında çeşitli posterler ve ilanlar kullanılmaktadırlar. Tüm bu tanıtım çalışmalarının yanında 1998'de 4 adet ECTS ve 3 adet Kredi Tanınma Semineri düzenlemişlerdir. Aynı zamanda yeni katılımcı ülkeler olan Bulgaristan, Litvanya ve Romanya'nın yaptığı çalışma ziyaretleriyle de bu ülkelerde ulusal ajans kurulma aşamasında yardım etmişlerdir.

Proje değerlendirmelerinde AB'nin koyduğu kriterler doğrultusunda hareket edilmektedir. Kişi seçimlerinde ise, İrlanda örneğinde olduğu gibi İngilizce konuşulan ülke olmanın dezavantajına sahiptirler. Gelen öğrenci sayısında sürekli bir artış varken son yıllarda giden öğrenci sayısında bir

düşüş gözlenmektedir³³. Gelen öğrenci sayısının fazla olmasının en büyük nedeni de bu konuşulan dilin İngilizce olmasıdır. İngiltere de yurt dışına giden öğrencinin azlığından şikayet eden bir ülke konumunda olduğundan kişi seçiminde çok da keskin kurallara sahip değildirler. Fakat tercih edilen ülkenin öğrencilerin çok yığılma yaptığı Almanya, Fransa ve son zamanlarda çok ilgi çeken İspanya olmamasına özen göstermektedirler. Genelde öğrencileri yeni katılımcı ülkelere göndermeye teşvik etmektedirler.

Erasmus Ofisi verilerine göre 2003-2004 öğretim yılında İngiltere genelinde (7.547) üniversite öğrenci Erasmus programı kapsamında yurt dışına eğitim amaçlı gitmiş, (16.618) öğrenci ise İngiltere'ye gelmiş bulunmaktadır. Yine 2003-2004 öğretim yılında İngiltere genelinde toplam (1.300) öğretim elemanı başka bir ülkeye giderken, (1.329) öğretim elemanı İngiltere'ye gelmiştir³⁴.

2004-2005 öğretim yılında ise (7.220) üniversite öğrencisi ve (1.304) öğretim elemanı Erasmus kapsamında İngiltere dışında bulunurken; (16.264) üniversite öğrencisi ve (1.341) öğretim elemanı İngiltere'de bulunmuştur³⁵.

Leonardo da Vinci programı kapsamında 2004 yılında 3.566, 2005 yılında 2.658, 2006 yılında bugüne kadar 3.841 kişi olmak üzere 2000-2006 döneminde toplam 20.745 kişi hareketlilik projelerinden faydalanma imkanı bulmuştur³⁶. Yine 2003 yılında 122, 2004 yılında 112, 2005 yılında ise 135 proje onaylanmıştır³⁷.

³³ sue hopkinson.Info/ info@erasmus.ac.uk/ 17.05.2006

³⁴ [http:// www.erasmus.ac.uk/statistics/index.html](http://www.erasmus.ac.uk/statistics/index.html) (15.07.2006)

³⁵ [http:// www.erasmus.ac.uk/statistics/index.html](http://www.erasmus.ac.uk/statistics/index.html) (15.07.2006)

³⁶ <http://ec.europa.eu/education/programmes> (09.08.2006)

³⁷ helen.fisher@dfes.gsi.gov.uk /14.08.2006

2.2. AB ÜYELİĞİNE ADAY ÜLKELER BAKIMINDAN ROMANYA ÖRNEĞİ

2006 yılında Avrupa Birliği'ne aday konumunda bulunan ve 01.01.2007 tarihinden itibaren AB üyesi olan Romanya'nın Ulusal Ajansı'nın yapısının incelenmesi, aday bir ülkedeki Ulusal Ajans hakkında bilgi vermesi bakımından yararlı olacaktır.

2.2.1. Romanya Ulusal Ajansı

Avrupa Birliği üyeliğinin 2007 yılında gerçekleşmesi beklenen Romanya ile AB arasındaki ilişkiler hızlı bir gelişim göstermiştir. 1 Şubat 1993 tarihinde taraflar arasında bir ortaklık kuran Avrupa Anlaşması imzalanmış ve 1 Şubat 1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bunun ardından Romanya, 22 Haziran 1995 tarihinde AB'ye üyelik başvurusunda bulunmuştur. Şubat 1995'te imzalanan antlaşmalara uygun olarak üyelik hazırlıkları yapılmıştır. Ekim 1999 tarihinde AB Komisyonu tarafından yayınlanan Düzenli İlerleme Raporu'nun ardından, "Katılım Ortaklığı" ve müktesebata uyum için yapılan "Ulusal Program" Romanya parlamentosu tarafından onaylanmıştır³⁸. 10-11 Aralık 1999 tarihinde yapılan Helsinki Zirvesinde Romanya ile katılım müzakerelerinin başlatılması kararlaştırılmış, müzakereler 15 Şubat 2000 tarihinde Dışişleri Bakanları düzeyinde toplanan "Hükümetler arası Konferans" ile başlamıştır.

Aday ülkelerin AB'nin politikalarını ve çalışma yöntemlerini yakından tanıyabilmeleri için, bu ülkelerin Topluluk Programlarına katılması aktif şekilde izlenmiştir. Romanya'nın, 1998-2001 döneminde, her bir Topluluk programına katılımı ile ilgili olarak ayrı ayrı Ortaklık Konseyi Kararı alınmıştır. Bu çerçevede, Ortaklık Konseyinin, 17 Ekim 2001 tarih ve 6/2001 sayılı

³⁸ Derya SUNER ve Özlem YONAR:, "6 Ekim Tarihli Komisyon Raporu'nun 5. Genişleme ve Diğer Aday Ülkeler ile Karşılaştırılması", Turkish Weekly, (01.01.2005),4

Kararıyla “Kültür 2000 Programı”na; 15 Mayıs 2001 tarih ve 5/2001 sayılı Kararıyla “Socrates II ve Gençlik Programları”na; 13 Ekim 2000 tarih ve 4/2000 sayılı Kararıyla “Gençlik Programı”na ve 29 Eylül 2000 tarih ve 3/2000 sayılı Kararıyla “Eğitim ve Staj” programlarına Romanya’nın katılımı sağlanmıştır³⁹.

16-17 Aralık 2004 tarihinde yapılan Brüksel Zirvesi Sonuç Bildirgesi çerçevesinde Romanya ve Bulgaristan, Katılım Antlaşması’nın⁴⁰ onay işlemlerinin tamamlanmasını müteakip 1 Ocak 2007 tarihinden itibaren AB üyesi olmuşlardır. Türkiye ve Hırvatistan ise aday ülke konumunda bulunmaktadır.

2.2.1.1. Kuruluşu

Romanya’da Socrates programı Eğitim Bakanlığı altında yapılmış ve yürütülmektedir. Bu eğitim programı ile ilgili temel karar organı Socrates Ulusal Konseyi’dir. Yılda iki kez toplanması öngörülen Konsey, seçilen, üniversite rektörleri, eğitim kurumlarının yöneticileri, eğitim bakanlığından uluslararası ilişkiler, finansman ve üniversite ile üniversite öncesi eğitimle ilgili yöneticiler ve bağımsız müfettişlerden oluşmaktadır. Konseyin temel fonksiyonu öğrenci ödenekleriyle ilgili Ulusal Eylem Planı’nı hazırlamak ve eğitim programlarıyla ilgili diğer stratejik konuları belirlemektir.

Romanya’daki Ulusal Ajans’ın kuruluş aşamasında ilk hazırlık yılının personel dahil finansmanı AB Komisyonu tarafından sağlanmıştır. İlk yapılanma sonrasında birçok değişiklik yapılmış ve bazı uygulamalar yeniden ele alınmıştır. 1998 yılından bu yana özerk yapıya sahip bir konumdadır.

³⁹ Murat KAVALLI: AB Genişleme Süreci: Avrupa Birliği-Romanya İlişkileri, (Ankara: DPT,2006), 42

⁴⁰ 21 Haziran 2005 tarih ve L 157 sayılı Avrupa Birliği Resmi Gazetesi

2.2.1.2. Personeli ve Örgütsel Yapısı

Socrates eğitim programları ile ilgili temel karar organı olan Socrates Ulusal Konseyi'nin Müdür ve Müdür Yardımcısı (Director and Deputy Director) doğrudan eğitim bakanı tarafından atanmaktadır ve genelde üniversite yöneticileridir. Bunun dışındaki yapılanma finansal ve işlevsel bölümlere ayrılmaktadır. İşlevsel-yürütücü kısım Socrates eylemlerine (Erasmus, Comenius, Lingua vs.) göre istihdam edilen koordinatörler ve bunların altında çalışan asistan ve asistan koordinatörlerden oluşmaktadır. Toplam 24 kişinin çalıştığı ulusal ajans için bu sayı iş yükü fazla olması nedeniyle yetersiz kalmaktadır⁴¹.

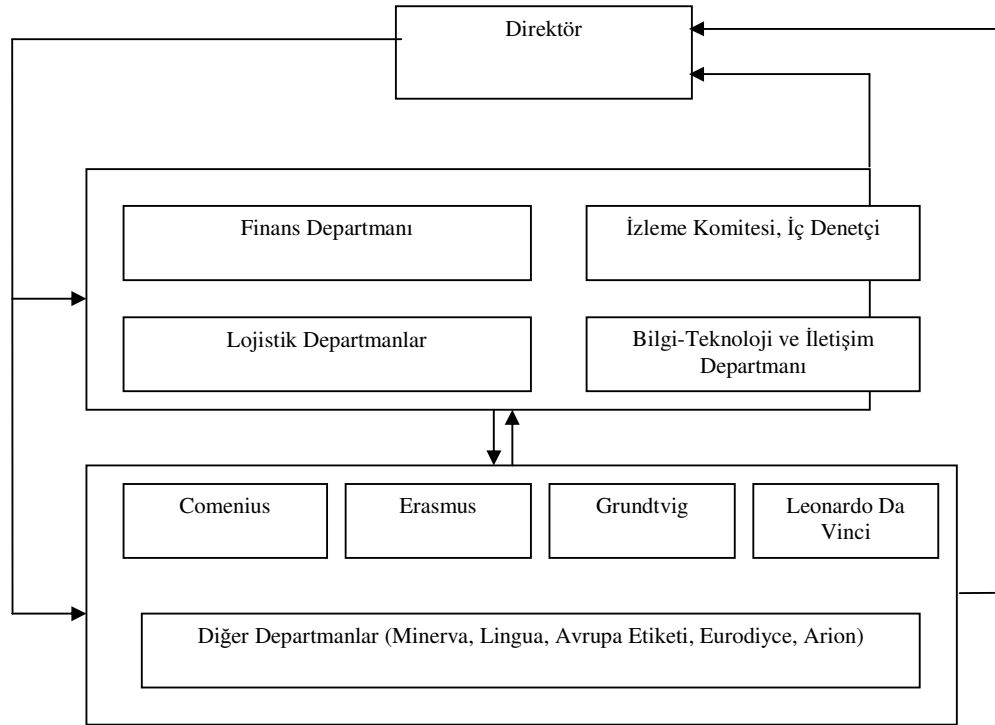
AB eğitim programları her ne kadar eğitim bakanlığı altında yürütülse de Eylül 1998'den bu yana Ulusal Ajans'ın yönetim ve politikalarında bağımsız, bütçede bağımlı olduğu belirtilmiştir. Ancak yöneticileri doğrudan eğitim bakanının ataması bu bağımsızlığın sınırlarını göstermektedir. Socrates Ulusal Konseyi'nin şu andaki kavramsal çerçevesiyle pratik bir yapı oluşturmadığı ifade edilmektedir. Üst düzey yöneticilerin bir araya gelerek böyle bir konseyde tartışması ve etkin karar almalarının olanaklı olmadığı ve özellikle zaman kısıtlamaları nedeniyle tartışmaya yer olmadığı ve toplantıların çok kısa sürdüğü, katılımın da çok düşük olduğu, daha profesyonel ve geniş kapsamlı bir kurulun daha etkin ve verimli kararlar alabileceği dile getirilmektedir. Ulusal Konsey gibi bir üst kurulun varlığı, yalnız Socrates değil, bütün AB programları hakkındaki politikaların belirlenmesi için yararlı olabilecektir.

Socrates için ayrı bir danışma, denetleme ve değerlendirme yapısı bulunmamaktadır. Erasmus programı üniversitelerde çoğunlukla uluslararası ilişkiler ofislerinde yürütülmekte, büyük üniversitelerde bağımsız

⁴¹ Alper AKYÜZ ve Bertan ÖĞÜT: a.g.r.,2

Erasmus ofisleri bulunmaktadır⁴².Ulusal Ajans faaliyetlerini yürüten yapının merkezi olması, Romanya gibi eski doğu bloku etkisinden henüz kurtulmuş ve demokrasiyle yeni tanışmış, bir nevi istismarın kurumlaşmış olduğu bir ülkede daha avantajlı olmuştur.

Şekil 4: Romanya Ulusal Ajansı Örgüt Şeması

Kaynak: www.socrates.ro

Şekil 4'te Romanya Ulusal Ajansı'nın örgütsel yapısı görülmektedir. Buna göre kurumun başında bulunan direktöre bağlı iki küme bulunmaktadır. Bunlardan birinci kümede, finans, lojistik, bilgi-teknoloji gibi departmanların bulunduğu destek birimleri yer almakta; ikinci kümede ise Socrates programlarından, Comenius, Erasmus, Grundtvig, Leonardo da Vinci ve diğer programlarından oluşmaktadır.

⁴² <http://www.socrates.ro> (10.06.2006)

2.2.1.3. Bütçesi ve Faaliyetleri

Romanya'nın, Youth programı 2004 yılı bütçesi 2.266.710 Avro, 2005 yılı bütçesi ise 2.043.916 Avro'dur. Bu bütçelerle 2004 yılında 327, 2005 yılında ise 132 gençlik projesi onaylanmıştır⁴³.

2004 yılı Socrates/Erasmus bütçesi 4.148.433 Avro, aynı programın 2005 yılı bütçesi 4.536.819 Avro, 2006 yılı bütçesi ise 5.062.813 Avro olmakla birlikte, Erasmus programı çerçevesinde 2002/2003 eğitim öğretim döneminde 2.701, 2003/2004'te 3.005, 2004/2005 yıllarında ise 2.962 öğrenci olmak üzere bugüne kadar toplam 15.480 öğrenci faydalanmıştır⁴⁴.

Leonardo da Vinci programına ilişkin olarak, 2004 yılında 1.190, 2005 yılında 1.391, 2006 yılı içerisinde şu ana kadar 1.672 kişi, programın II. evresini oluşturan 2000-2006 arası dönemde ise genel olarak toplam 7.681 kişi hareketlilik projeleri sayesinde yer değiştirme imkanı bulmuştur⁴⁵.

Seçimi ulusal ajansın yetkisine giren projelerdeki kriterler Ulusal Ajans ve Ulusal Konsey tarafından belirlenmektedir. AB Komisyonu ile ilişkiler; Socrates ve Gençlik Teknik Yardım Ofisiyle beraber her bir program için ayrı ayrı yapılan yıllık toplantılarda dile getirilen eleştiriler sonucunda alınan yeni kararlarla sınırlı kalmıştır.

Seçimi ulusal ajansın yetki alanına giren kişi değerlendirmeleri bölgesel yönetim birimlerinde çalışan müfettiş, pedagojik uzman ve gönüllü destekçilerin önerileri üzerine yapılmaktadır. Başvuru değerlendirmeleri bir sayfalık program, en az bir dili konuşabilme, kişisel nitelikler ve programın kendi kriterleri ile yapılmaktadır. Ancak kaliteli adayların bölgesel yönetim birimlerince seçilmemesi olasılığı bulunmaktadır. Bölgesel destekleyicilerin

⁴³ erik.langbraten@cec.eu.int/21.08.2006

⁴⁴ <http://www.ec.europa.eu/education/programmes> (09.08.2006)

⁴⁵ <http://ec.europa.eu/education/programmes> (09.08.2006)

yol açtığı bazı "kayırmacılık" tavırlar nitelikli insanların Ulusal Ajans'a ulaşmalarını engellemiştir⁴⁶.

Erasmus'tan yararlanacak öğrencilerin seçimi ise üniversiteler tarafından yapılmaktadır. Bu seçimde sınav, mülakat ve/veya ders notları esas alınmaktadır. Sosyoekonomik altyapı genellikle göz önüne alınmamaktadır. Sosyal etkinlikler ise ağırlıklı bir kriter olmamakla birlikte bazı özel durumlarda dikkate alınmaktadır.

Romanya'nın AB eğitim programlarıyla ilgili 1999 yılı ulusal katkısı 7.393.000 Avro olmuştur. Bu miktar her eylem için ayrı ayrı yapılan hesapların toplamı şeklinde belirlenmektedir. Ülke katılımı için kaynaklar PHARE programı (%60) ve doğrudan devlet bütçesinden katkı (%40) şeklinde verilmektedir. Eylemler arası fon aktarımına olanak tanınmıştır.

2005 yılı 2.929.000 Avro eğitim programları bütçeli, Romanya'da, Leonardo da Vinci programı kapsamında 2003 yılında 105; 2004 yılında 110; 2005 yılında ise 135 proje kabul görmüştür. 2006 yılında da 133 projenin onaylanacağı tahmin edilmektedir. Program kapsamında yararlanıcı sayısı ise 2003 yılında 913, 2004 yılında 1163, 2005 yılında ise 1529 kişi olmuştur. 2006 yılında da 1672 kişinin programdan yararlanacağı tahmin edilmektedir⁴⁷.

2.2.1.4. Karşılaştığı Sorunlar

Ulusal Ajans'ın ilk kurulma aşamasında eğitim gören personelin daha sonra faaliyetlerin başlayacağı sırada ayrılması nedeniyle süreklilik sorunları yaşanmıştır.

⁴⁶ Alper AKYÜZ ve Bertan ÖĞÜT: a.g.r.,2

⁴⁷ madalina.vicol@leonardo.ro /14.07.2006

Aslen bir yardım programı olan TEMPUS deneyimi, Ulusal Ajans'ın kuruluş aşamasında yardımcı olmuştur. Ancak bir işbirliği programı olan ve ortak finansman gerektiren Socrates hakkında yanlış anlaşılmalara da neden olmuştur. Bu nedenle yoksul ülkelerin eşit koşullar içeren işbirliği programlarına katılımının da yeniden sorgulanması ve değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Romanya'da AB eğitim programları sonucu 10.000 okulun 3.000'i Comenius kapsamında okul ortaklığı için başvurmuş, 50 devlet üniversitesinin 35'i AB Komisyon ile Kurumsal Anlaşma imzalamışlardır. Özel üniversiteler şu anda üniversite olarak tanınmadıklarından başvuramamaktadırlar. Proje ve okul ortaklıklarına başvuru sayısı bakımından başarılı olmalarına karşın tamamlayıcı finansman bulunamaması nedeniyle proje tamamlanamamış ve sonuç raporları eksik kalmıştır⁴⁸.

Socrates kapsamında proje maliyetlerinin %75'i karşılanmaktadır ve bu konuda bilgilendirmenin eksikliği mevcuttur. Aynı şekilde üniversitelerde kredi denkliği konularında sorunlar yaşanmıştır. Bunun nedeni de üniversitelerin kendilerini yeterince bilgilendirmemiş olmasıdır. Ortak müfredat geliştirme projelerinde eksik finansman ya da hareketlilik ödeneklerinde bursların eksik olması da motivasyonu azaltmıştır. Comenius kapsamında verilen desteğin kişilere avantaj getirmemesi ve ücretsiz işgücü gerektirmesi de katılımın azalmasına yol açmaktadır.

Başka bir sorun üniversite eğitimi için Romanya'nın tercih edilmemesi nedeniyle yıllık giden 800 öğrenciye karşın gelen ancak 100 öğrenci olmasıdır. Yaşanan en büyük sorun ise Romanya'nın ulusal katkısını geciktirmiş olması nedeniyle yurtdışında bulunan öğrencilerin 3-4 ay burssuz

⁴⁸ Alper AKYÜZ ve Bertan ÖĞÜT: a.g.r.,2

kalması olmuştur. Öğrencilerin Paris'te bu nedenle gösteri yapmasına kadar varan sorun daha sonraki yıllarda yaşanmamıştır⁴⁹.

Vize sorununun önüne geçilmesi amacıyla Dışişleri Bakanlığı bütün ilgili konsolosluklara bir mesaj göndermiştir. Ulusal Ajans da her aday için bir mektup yazmıştır. Vize konusunda en katı kurallar Belçika ve Danimarka'da uygulanmaktadır.

Romanya'nın Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan 2005 Yılı İzleme Raporu'nda; "Topluluk Programlarına katılım, tatmin edici bulunmuştur. Ancak, Leonardo da Vinci programının Ulusal Ajans tarafından mali yönetiminin ve Eğitim Bakanlığınca izlenmesinin sağlanması için çabaların artırılması ve Youth programının geliştirilmesi gerekmektedir. Romanya'nın gelecekteki programlara katılım kapasitesinin artırılması beklenmektedir." denilmektedir⁵⁰.

⁴⁹ Alper AKYÜZ ve Bertan ÖĞÜT: a.g.r.,2

⁵⁰ European Comission: Romania 2005 Comprehensive Monitoring Report, (Brussels:EC, 2005),p.59

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE ULUSAL AJANS

3.1. TÜRK ULUSAL AJANSI’NIN YAPISI

Türkiye ile Avrupa Toplulukları arasında imzalanan anlaşmalarla elde edilen AB eğitim programlarına katılım işlemlerini yürütmek ve koordine etmek için, programlara katılan diğer Avrupa ülkelerinde de mevcut olduğu gibi, bir “Ulusal Ajans” kurumuna ihtiyaç duyulmuştur. Ulusal Ajans kurulması istenmesinin sebebi bu programların birden çok kuruluşu ilgilendiriyor olmasıdır¹. Bu kuruluşlar arasında MEB, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, dolaylı yollardan TÜBİTAK, YÖK, hatta sivil toplum örgütlerinin bile ilgileri vardır.

3.1.1. Türkiye’nin AB Eğitim ve Gençlik Programları’na Katılım Süreci

Türkiye, dünya ölçeğinde, eğitim, teknoloji kullanımı ve sağlık standartları yönünden ön sıralarda yer alamamaktadır. Türkiye’nin çağdaş dünyayı yakalaması için önüne bir değişim projesi koyması ve bu ufukla kendisini zorlaması gerekmektedir. Bugün, Türkiye’de gelişmeyi tetikleyecek ve değişimin öncüsü olacak proje, “Avrupa Birliği Üyeliği” olarak görülmektedir.

Uzmanlaşma, araştırma-geliştirme, yönetimde şeffaflaşma, eğitimde standartların yükseltilmesi, işleyen serbest pazar ekonomisi, hayat

¹ TÜBİTAK:Türkiye’nin Adaylık Sürecinde AB Araştırma ve Teknoloji Geliştirme Faaliyetlerine Bir Bakış-Teknik Koordinasyon Toplantısı, (Ankara: TÜBİTAK, Mayıs 2000)

standartlarının yükseltilmesi, demokrasinin güvence altına alınması, sivil toplum kuruluşlarının güçlendirilmesi, Türk eğitiminin yeni bir felsefeye kavuşturulması, sürekli öğrenme isteği duyan bireylerin yetiştirilmesinin Avrupa Birliği'nin katkıları ile mümkün olabileceği kanaati vardır².

Avrupa Birliği'nin genişleme perspektifi doğrultusunda Topluluk Programlarının aday ülkelerin katılımına açılarak söz konusu ülkelerin Topluluk politika ve çalışma yöntemlerini tanımaları, Avrupa Birliği üyeleri ile çeşitli işbirlikleri geliştirmeleri amaçlanmıştır. Bu yöndeki ilk adım 1993 Kopenhag Zirvesi'nde Topluluk programlarına AB ile ortaklık anlaşması bulunan Merkez ve Doğu Avrupa Ülkeleri'nin katılımına ilişkin siyasi iradenin ortaya koyulmasıyla atılmıştır. Kopenhag Zirvesi'nin ardından 10 Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkesi ile Güney Kıbrıs'a adaylık statüsünün tanındığı 1997 Lüksemburg Zirvesi'nde, bazı Topluluk program ve ajanslarının söz konusu ülkelerin katılımına açık olduğu ve bu programlara katılımın, durum bazında değerlendirilerek gerçekleşeceği belirtilmiştir. Ayrıca bu Zirve'de Türkiye'nin bazı program ve ajanslara durum bazında değerlendirilmek üzere katılımını öngören "Türkiye için Avrupa Stratejisi"nin oluşturulmasına karar verilmiştir. Öncesinde ise Türkiye, ilk olarak 30 Ekim 1995 tarihinde Lüksemburg'da gerçekleştirilen Türkiye-AB Ortaklık Konseyi toplantısında Ortak Üye statüsüne istinaden programlara katılma yönünde iradesini ortaya koymuş ve başvurusunu yapmıştır. AB tarafından bu katılım desteklenmekle birlikte ikili ilişkilerde farklı bir alanda ortaya çıkan sorunlar nedeniyle Türkiye'nin programlara katılımı gecikmiştir. 25 Şubat 1999 tarihinde yapılan öneri Avrupa Parlamentosu Genel Kurulu tarafından kabul edilmiş ve Aralık 1999'da gerçekleştirilen Helsinki Zirvesi'nde adaylığının teyit edilmesiyle birlikte, ilke olarak aday ülkelere açık tüm AB program ve ajanslarına katılma hakkını elde etmiştir.

² Şener GÖNÜLAÇAR: Türk Eğitim Sisteminin Avrupa Birliği'ne Entegrasyonu, Bitirme Projesi (Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ocak 2005),30

Socrates programının ilk aşamasının 1999 sonunda sona erecek olması nedeniyle Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Socrates II'yi kuran Temel Karar Önerisine böylece Türkiye de eklenmiştir. 25.02.1999 tarihinde Türkiye ile ilgili öneriyle aynı gün Avrupa Parlamentosu Genel Kurulunun onayını alan öneri hakkındaki son karar, 24 Ocak 2000 tarihinde resmen alınarak 03.02.2000 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmış ve yürürlüğe girmiştir³. Böylece, Türkiye, 2000-2006 yıllarını kapsayan Socrates II Eğitim Programlarına Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 68/2000/EC sayılı kararıyla dahil olmuştur.

Türkiye halihazırda, AB'nin çevreden bilim ve teknolojiye, eğitimden sağlığa, enerjiden KOBİ'lere kadar geniş bir yelpazeye yayılan Topluluk programlarından kendi ihtiyaç ve önceliklerini dikkate alarak başvuruda bulunduğu 14 tanesine katılmaktadır⁴.

Topluluk Programlarından, AB Komisyonu - Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğünce yürütülen eğitim ve gençlik programları (Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth) ilk olarak 1995-1999 yıllarını kapsayan beş yıllık bir süre için tasarlanmıştır. Programların uygulama sonuçları başarılı bulunmuş ve bu nedenle programların kapsamı genişletilerek 2000-2006 yıllarında da uygulamanın sürdürülmesine karar verilmiştir⁵. Programların üçüncü aşaması ise 2007-2013 yılları arası dönemi kapsayacaktır⁶. Yukarıda da değinildiği gibi Türkiye'nin, bu programlarına katılımı II. Evreye (Socrates II) rastlamaktadır.

Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 68/2000/EC sayılı kararından sonraki süreçte, Türkiye'nin eğitim ve gençlik programlarına katılımı için bir hazırlık döneminden geçmesi gerekmektedir. 29 Ocak 2002 tarihli Bakanlar

³ Ali RENÇBER: a.g.t.,87

⁴ <http://www.ik.v.org.tr> (12.05.2006)

⁵ S. İlhan SEZGİN: "Avrupa Birliği'nde Eğitim, Öğretim ve Gençlik Politikaları", Türkiye AB İlişkileri, 2001 (Ankara: ATO yayını, 2001),241

⁶ <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/sayi27/atabay.htm> (20.05.2006)

Kurulu Kararıyla belirlenen hazırlık dönemi planı doğrultusunda hazırlık aşamasında, 26 Şubat 2002 tarihinde **Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında İmzalanan Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşması** Brüksel'de imzalanmıştır. Bu anlaşmayı onaylayan 4763 Sayılı Kanun ise 28 Haziran 2002 tarihli ve 24799 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu kanununla ilgili Bakanlar Kurulu Kararı da 1 Eylül 2002 tarih ve 24863 sayılı R.G.'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu karar Türkiye'nin programlara katılımı yönünde önemli bir adım olmuştur. Avrupa Parlamentosu'nun 24 Ocak 2000 tarihinde aldığı Socrates'in ikinci aşamasının kurulumunda yürütülecek çalışmaların finansmanı ve uygulamalarına ilişkin olarak **Hazırlık Tedbirleri ve Pilot Uygulamalara İlişkin Anlaşmalar**, DPT ve Komisyon yetkilileri tarafından imzalanarak 27 Aralık 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Buna göre, programlarla ilgili İlk hazırlık aşamasının bütçesinin %80'nini AB, %20'sini Türkiye karşılamıştır. Üzerinde anlaşılan iş programına göre (Türk Ulusal Ajansı'nın hazırlık dönemi tedbirlerine yönelik çalışma programı) Aralık 2003 tarihine kadar hazırlık tedbirleri ve pilot uygulamalar gerçekleştirilmiştir⁷. Bu katılımıla beraber yaklaşık 50 milyon Avro tutarındaki bir kaynak kullanılabilir duruma gelmiştir.

Çerçeve Anlaşma, ülkemizin Topluluk programlarına katılımına dair genel esasları ortaya koymaktadır. Programlara katılımıla ilgili olarak, başta ödenmesi gereken katkı payı olmak üzere, her bir programa katılımın taşıyacağı özel hüküm ve koşullar ayrıca belirlenmektedir. Bu kapsamda, Çerçeve Anlaşma yürürlüğe girdikten sonra, 18 ay süren yoğun ve başarılı hazırlık dönemi çalışmalarının ardından; AB Komisyonu ile ülkemiz arasında, ülkemizin öncelikli olarak değerlendirdiği ve katılım kararı aldığı programlara katılım koşullarını ve ödenecek katkı payını, özel hükümlerini belirleyen **Mutabakat Zaptı**, 15 Nisan 2004 tarihinde imzalanmıştır. 2004/7223 sayılı, AB ile Türkiye Arasında Türkiye'nin Leonardo da Vinci II, Socrates II ve

⁷ <http://www.itu.edu.tr> (11.02.2006)

Gençlik Programlarına Katılımı Hakkında Mutabakat Zaptını onaylayan karar ise, Bakanlar Kurulu tarafından Mayıs 2004'te kabul edilmiştir⁸.

Mutabakat Zaptının yürürlüğe girmesiyle eğitim alanında AB Eylem Programlarını oluşturan;

- *Eğitim Alanında Socrates Topluluk Eylem Programının ikinci evresini oluşturan 24 Ocak 2000 tarih ve 2000/253/EC sayılı Kararın,*
- *Gençlik Topluluk Eylem Programını oluşturan 13 Nisan 2000 tarih ve 2000/1031/EC sayılı Kararın,*
- *Mesleki Eğitim Alanında Leonardo da Vinci Topluluk Eylem Programını oluşturan 26 Nisan 1999 tarih ve 1999/382/EC sayılı Kararın,*

Türkiye'de uygulanması sağlanmış ve Türkiye'nin AB eğitim programlarına katılımı konusunda gerekli yasal düzenleme tamamlanmış bulunmaktadır. Bu programlara katılım, ülkemizde çeşitli alanlardaki politika ve uygulamaların, Birliğe üye ve aday diğer ülkelerle kurulacak işbirliği vasıtasıyla AB'ye yakınlaştırılmasına imkân sağlamaktadır.

Türkiye, tüm bu süreçler sonucunda; Avrupalılık bilincinin geliştirilmesini, farklı kültürlerin bir arada yaşamasını, kalite çıtasının yükselmesini, dostluk ve barış içinde yaşamının eğitim yolu ile yaygınlaştırılmasını amaçlayan AB eğitim ve gençlik programlarından, ilk olarak 2002 yılının Aralık ayında yararlanmaya başlanmıştır.⁹ Pilot çalışmalar biçiminde başlayan uygulamalardan ve yukarıda sayılan yasal prosedürlerden sonra, 1 Nisan 2004 tarihinden bu yana Topluluğun, Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth, programlarına tam olarak katılmaktadır¹⁰. Başka bir deyişle, Türkiye, AB ülkeleri yanında, EFTA/EEA

⁸ <http://www.ua.gov.tr> (20.04.2006)

⁹ TURKAB: Öğretmenler için AB Klavuzu, , (Ankara: Devlet Kitapları Basımevi, AB Bilinci Serisi 6, 2005),47

¹⁰ National Agency: Studying in Turkey,(Ankara: National Agency, 3rd edition),p.2

üyeleri ülkeler ve aday ülkelerin de içinde bulunduğu toplam (30) ülkenin yararlandığı bu programlara 31. üye olarak entegre olmuştur¹¹.

3.1.2. Türk Ulusal Ajansı'nın (AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi) Kuruluşu ve Gelişimi

Avrupa Topluluğu müktesebatının kabul edilmesi için hazırlanan ve Mart 2001'de Topluluğa sunulan Ulusal Plan'da vurgulandığı gibi eğitim alanında Avrupa Birliği standartlarına ulaşılması hedeflenmektedir. 10-11 Aralık 1999 tarihlerinde Helsinki'de düzenlenen Avrupa Birliği, Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nin sonuçları uyarınca Türkiye'nin aday ülkelere açık bulunan tüm Topluluk programlarına katılımına ilişkin yasal prosedürler tamamlanmış bulunmaktadır.

Ulusal Ajans'ın kurulması ile ilgili olarak görüşmelerde bulunmak üzere Dışişleri Bakanlığı'nın koordinesinde düzenlenen toplantılar sonucunda Ulusal Ajans'ın kuruluşu için Devlet Planlama Teşkilatı tarafından ilgili bakanlık ve kurumların görüşleri alınarak bir kanun tasarısı hazırlanmıştır. Ayrıca, kurulmadan önce, kurulmuş bir Ulusal Ajans'ın kuruluşunu ve işletimini yerinde incelenmek üzere Macaristan'a bir çalışma ziyareti gerçekleştirilmiştir. Böylece yaşanması muhtemel problemler ilk elden öğrenilmiş ve ülkemizde de olabilecek bu ve benzeri problemlere çözüm için tedbirler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Ulusal Ajans'ın kurulmasına ilişkin çalışmalar sonucunda, Türkiye'de de, AB eğitim programlarına katılımı organize etmek üzere AB Eğitim ve Gençlik Programları Dairesi Başkanlığı (Ulusal Ajans), Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) bünyesinde, 15.01.2002 tarih ve 2002/3547 sayılı Bakanlar

¹¹ Socrates, Leonardo Da Vinci ve Gençlik Programlarına halihazırda katılan 31 ülkeyi şöyle sayabiliriz: Belçika, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Almanya, Estonya, Yunanistan, İspanya, Fransa, İrlanda, İtalya, Kıbrıs (Rum Kesimi), Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Malta, Hollanda, Avusturya, Polonya, Portekiz, Slovenya, Slovakya, Finlandiya, İsveç, İngiltere, Lihtenştayn, İzlanda, Norveç, Romanya, Bulgaristan ve Türkiye.

Kurulu Kararının 29.01.2002 tarih ve 24655 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanması ile kurulmuştur. Bu şekliyle Ulusal Ajans, eğitim programlarına katılımla ilgili hazırlık tedbirlerinin uygulamasını 2003 yılı boyunca koordine etmiş, pilot uygulamaları 2003-2004 yılları arasında gerçekleştirmiştir. Ülke çapında koordinasyon görevini üstlenen Daire Başkanlığı, Müsteşara bağlı olarak çalışmakta ve üç genel program koordinatörlüğü (Socrates, Leonardo ve Youth) ile bunların altında yer alan sekiz program koordinatörlüğünden oluşmaktaydı.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Daire Başkanlığı, 2003 yılı içinde yapılan bir yasal düzenleme (4968 sayılı, 540 Sayılı Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun¹²) ile AB standartlarına uyumlu bir şekilde idari ve mali özerkliğe sahip, tüzel kişiliği haiz bir Merkez olarak esnek bir yapıda örgütlenmiştir. Şu an itibariyle de T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı’nın ilgili kuruluşu olarak Türk kamu yönetimi içerisinde yerini almış ve faaliyetini sürdürmektedir.

Türkiye’de Ulusal Ajans’ın kuruluşu aşamasında değişik alternatifler gündeme gelmiştir. Ancak sonuçta, Türkiye’de tüm eğitim ve gençlik programlarının yürütülmesinden sorumlu olacak Ulusal Ajans görevini yürüten Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı TBMM’de yapılan yasal bir düzenlemeyle (4968 sayılı kanun) kurulmuştur¹³.

31.07.2003 tarihinde kabul edilen 4968 sayılı Kanun’la aşağıdaki hükümler getirilmiştir¹⁴:

“Avrupa Birliğinin eğitim ve gençlik programlarını Türkiye’de duyurmak; bu programlara katılım çalışmalarını yürütmek, koordine etmek,

¹² 06.08.2003 tarih ve 25191 sayılı R.G.

¹³ 06.08.2003 tarih 25191 Sayılı R.G.

¹⁴ 540 Sayılı Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 06.08.2003 tarih ve 25191 sayılı R.G.

izlemek ve Avrupa Komisyonuna rapor halinde sunmak; bu programlar hakkında Avrupa Komisyonu ile gerekli görüşmeleri yapmak ve uygulama sözleşmelerini imzalamak amacıyla tüzel kişiliği haiz, idarî ve malî özerkliğe sahip, bu maddede belirtilmeyen durumlarda özel hukuk hükümlerine tâbi, Devlet Planlama Teşkilatı ile ilgili olmak üzere Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı kurulmuştur.

Avrupa Birliği eğitim ve gençlik programlarının uygulanması ile ilgili genel politikaların belirlenmesi, izlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı bünyesinde Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Yönlendirme ve İzleme Komitesi kurulmuştur.” denilmektedir.

Ulusal Ajans görevini yürüten merkez, tüzel kişiliğe haiz, idari ve mali özerkliğe sahip, ilgili kanun maddesinde belirtilmeyen durumlarda özel hukuk hükümlerine tabi, DPT'nin ilgili kuruluşu olarak tesis edilmiştir. Öte yandan bu kanunla kurumda görev yapacak personel de sağlanmış olmaktadır. Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra Ulusal Ajans'ın ikincil mevzuatı tamamlanmıştır. Kurumun ikincil mevzuatı ile ilgili daha geniş açıklamalar ileriki bölümlerde yapılacaktır.

Ulusal Ajans'a ilişkin asıl yasal düzenleme niteliğinde olan 4968 Sayılı Kanunun komisyonlarda görüşülmesi sırasında gündeme gelen konuya ilişkin sorunlar ve yapılan tespitler şunlar olmuştur¹⁵:

- Tasarıdaki düzenleme geç kalmış bir düzenlemedir ve bu nedenle bir an önce yürürlüğe konmalıdır. AB'ye üye ve aday ülkelerde, bu tür faaliyetleri yürüten birimler çok önceden kurulmuştur ve bu ülkelere, AB tarafından, bu birimler aracılığıyla önemli miktarda kaynak aktarılmıştır. Türkiye'nin, 1999'dan beri bu tür bir yapılanmayı gerçekleştirememiş olmasının ve bu kaynakları kullanmıyor olmasının nedenleri sorgulanmalıdır.

¹⁵Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Raporu, Türkiye Büyük Millet Meclisi Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, 23.07.2003, Esas No: 1/650, Karar No: 4.

- Ulusal Ajans görevini yürütecek olan birimin DPT'nin ilgili birimi olması önemli bir tartışma konusu olmuştur. Öncelikle birimin ayrı bir teşkilat olarak yapılandırılmasının etkinlik ve verimlilik açısından yararlı olacağı vurgulanmış, bunun mümkün olmaması halinde de DPT yerine Kültür Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS) önerilmiştir. MEB, hem AB Uyum Komisyonu hem de Plan ve Bütçe Komisyonu tarafından önerilmiştir.
- Ulusal Ajansın kurulma aşamasında istihdam ve ücret politikası ana eleştiri konularından biri olmuştur. Kurulacak bu tarz bir birimin bürokratik bir yapıyı ortaya çıkaracağı ifade edilmiştir.

Yapılan sorun ve tespitlere ilişkin aşağıda yer alan cevaplar verilmiştir¹⁶:

- Komisyonunda ifade edilen görüş ve değerlendirmelerin konunun daha iyi düzenlenmesine katkı sağlayacağı, bu kapsamda Ulusal Ajans'ta görev yapacak personelin özlük haklarının, kamu personelinin özlük hakları dikkate alınarak yeniden düzenlenebileceği belirtilmiştir.
- Yeni bir bürokratik birim oluşturulduğu eleştirisine yönelik olarak birimde görevlendirilecek rehberlerin sürekli olmayacağı ifade edilmiş ve bu kişilerin yılda en fazla 2–3 ay çalıştırılacağı vurgulanmıştır. Ulusal Ajans'ta olağan dönemlerde 80 kişinin çalıştırılmasının hedeflendiği vurgulanmış ancak her ihtimale karşı 100 kişilik bir kadro istendiği vurgulanmıştır.
- Avrupa Komisyonu tarafından Ulusal Ajans'ın yapısı hakkında iyi ve kötü örnekler karşılaştırıldıktan sonra Türkiye'ye öneride bulunulduğu ifade edilmiştir. Avrupa Komisyonu tarafından önerilen bu teşkilatlanma biçiminin, belirli karşılaştırmalara dayanması nedeniyle başarılı olabileceği ifade

¹⁶Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu, Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonu, 25.07.2003, Esas No: 1/650, Karar No: 51.

edilmiştir. Ulusal Ajans'ın, AB'nin çok çeşitli eğitim programlarının ülke içinde koordineli bir şekilde yürütülmesi amacıyla oluşturulduğu belirtilmiştir.

- AB'nin eğitim ve gençlik programlarının eğitim nitelikli olmakla birlikte, proje ve finansman boyutu dikkate alındığında, DPT'nin sahip olduğu görev ve işlevleri ile söz konusu programların, kamu kurumları arasında koordineli bir şekilde yürütülmesini sağlayacağı vurgulanmıştır.

Bugün itibarıyla Ulusal Ajans ülke içinde Milli Eğitim Bakanlığı, YÖK gibi ilgili kuruluşlar yanında özel sektör ve sivil toplum örgütleriyle de yakın işbirliği içinde çalışmasını yürütmektedir.

3.1.3. Ulusal Ajans'ın Görevleri

Ulusal Ajans'ın çalışma usul ve esasları ile diğer hususlar, Başkanlık tarafından hazırlanan, Komitece (Yönlendirme ve İzleme Komitesi) kabul edilen ve DPT'nin bağlı olduğu Bakanın onayıyla yürürlüğe giren yönetmelikle düzenlenmiştir. Bu yönetmelik de ileriki bölümlerde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Ulusal Ajans'ın temel görevi; Avrupa Birliği'nin eğitim ve gençlik programlarını ülke içinde duyurmak, bu programlara katılım çalışmalarını koordine etmek, yürütmek ve izlemek, Komisyona rapor halinde sunmak, program uygulamaları hakkında Komisyon ile gerekli görüşmeleri yapmak ve uygulama sözleşmelerini imzalamaktır.

Ulusal Ajans'ın, görevlerini aşağıda belirtilen ilkeler temelinde ifa edeceği belirtilmiştir¹⁷:

¹⁷ Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı R.G.

“Merkez (Ulusal Ajans Başkanlığı), Türkiye Cumhuriyeti’nin AB Eğitim ve Gençlik Programlarından azami düzeyde faydalanmasını sağlamak üzere Avrupa Birliği’nin eğitim ve gençlik programlarına ilişkin belirlemiş olduğu öncelik ve hedeflerle, Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenmesine İlişkin Ulusal Programla, DPT tarafından hazırlanan Kalkınma Planlarıyla ve Yıllık Programlarla uyumlu, ilgili tüm kurum ve kuruluşlarla koordinasyon içerisinde, verimlilik, açıklık, şeffaflık ve tarafsızlık ilkelerine bağlı olarak faaliyet gösterir.”

540 Sayılı KHK’da değişiklik yapan 4968 sayılı kanunla, idari ve mali özerkliğe sahip esnek yapıda örgütlenmiş bir tüzel kişilik olan Türk Ulusal Ajans’ı, kamu kuruluşları, kamu ve özel eğitim kurumları, özel sektör, sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler, meslek kuruluşları ve gençlik kuruluşları ile yakın işbirliği yapmaktadır.

Kurum, AB eğitim ve gençlik programlarının Türkiye’deki ilgili tüm yararlanıcılara tanıtılması ve bu amaçla gerekli insan gücü, bilgi, fiziki ve hukuki alt yapının oluşturulması ve geliştirilmesini sağlamaktadır. Programlarla ilgili çeşitli alanlarda küçük çaplı pilot uygulamaları gerçekleştirmekte olup, programlara ilişkin belgelerin Türkçe’ye çevrilmesi işleri de Ulusal Ajans’ın diğer görevleri arasında sayılabilir¹⁸.

3.1.3.1. Projelerle İlgili Görevleri

Ulusal Ajans, bünyesinde istihdam ettiği personeli aracılığıyla, programlara katılım şartları, başvuru ve seçilebilirlik ile ilgili konularda bilgi sağlanması, başvuru işlemlerinin desteklenmesi, organize edilmesi ve kayıt altına alınması işlemlerini yürütmektedir. Projelerle ilgili olarak; proje önerilerini hazırlama konusunda başvuru sahiplerine ve finanse edilmek üzere seçilen proje önerilerinin uygulanması konusunda katılımcılara

¹⁸ <http://www.ua.gov.tr> (20.04.2006)

tavsiyede bulunmakla birlikte, gerekli olduğu takdirde katılımcıları eğitmektedir. Proje teklifleri ve diğer başvuruları kabul öncesi değerlendirerek, programlarla ilgili proje seçimi aşamasında ulusal karar organına ve AB Komisyonu'na destek vermektedir¹⁹.

Türkiye'de programlardan yararlanacak kişilerle ve AB Komisyonu ile gerekli sözleşmelerin yapılmasını sağlamakta ve programlardan yararlanma hakkını kazananlara ödemedede bulunmaktadır. Proje sonuçlarının ve özellikle beğeni kazanan iyi uygulamaların ülke içinde ve dışında yayımına katkı sağlamak ise projelerle ilgili bir başka görevidir.

3.1.3.2. İdari Görevleri

Merkez, programlar için ayrılan fonların etkin yönetimini, Başkanlığa (Ulusal Ajans'a) tahsis edilen kaynakların muhasebesi ve izlenmesi için gerekli sistemin kurulmasını ve işletilmesini sağlamaktadır. Tahsis edilen kaynakların kullanımına ilişkin teknik denetimi yaparak, idari, mali ve hukuki işlemlerin yürütülmesi ile ilgili raporları değerlendirmektedir.

Programın genel değerlendirmesine, gelişimine ve farklı programlar arasında işbirliğinin artırılmasına katkıda bulunmakta; AB Komisyonu, diğer ulusal ajanslar ve diğer ülke yararlanıcıları ile ilişkilerin kurulmasını, geliştirilmesini ve koordinasyonunu sağlamaktadır. Programlarla ilgili iş ve işlemlerin yürütülmesinde diğer kurumlarla işbirliği yaparak, Avrupa Komisyonu ile ulusal otoriteler arasında yapılan müzakereler sonucunda onaylanan çalışma planları ve bütçenin uygulanmasıyla programların ülke içinde duyurulması ve tanıtılması işlemlerini yapmaktadır²⁰.

¹⁹ Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı R.G.

²⁰ Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı R.G.

Kurum, programlar kapsamındaki Ulusal Ajans merkezli faaliyetleri; yapılan anlaşmaların sözleşmeye tabi hükümleri, ilgili programların uygulama el kitapları, Avrupa Topluluğu'nun genel bütçesine uygulanacak 25.6.2002 tarihli ve 1605/2002(EC, Euratom) sayılı Konsey Mali Yönetmeliğinin Hibeler-Başlık IV bölümü ile Komisyonun 23.12.2002 tarihli ve 2342/2002(EC, Euratom) sayılı yönetmeliğinde yer alan uygulama için detaylı kurallar çerçevesinde idare etmektedir²¹.

3.1.4. Mali Yapısı

Kurum olarak, Ulusal Ajans'ın bütçesi ve harcama usulleri genel yönetim kapsamındaki kurum-kuruluşların tâbi olduğu hükümlere tâbi değildir. Bu husus mali hükümlere ilişkin olarak düzenlenecek yönetmelik ile belirlenmiştir. Mesela kurum satın alma işlemlerini, Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği arasındaki mali işbirliği çerçevesinde temin edilecek mali yardımların uygulanmasına ilişkin olarak 14 Mayıs 2004 tarihinde imzalanan "Çerçeve Anlaşma"; 25 Haziran 2002 tarih ve 1605/2002 sayılı Finans Yönetmeliği ve 23 Aralık 2002 tarih ve 2342/2002 sayılı Uygulama Yönetmeliğine göre yürütmektedir. 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunun kapsamı dışındadır. Bu yönüyle de Türk idare yapısındaki diğer kamu kurum ve kuruluşlarından ayrılmaktadır. Türk Kamu Yönetimi içerisinde yapı ve işleyişi itibarıyla bir benzeri daha mevcut değildir. Bu nedenle kendine özgü bir yapısı vardır.

3.1.4.1. Bütçesi

AB eğitim ve gençlik programları için Ulusal Ajans'ın kullanacağı kaynağın temininde, sadece AB'nin finansal katkısı değil katılan bütün

²¹ Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı R.G.

Ülkelerin finansal katkısı öngörülmektedir ve aynı zamanda ülkeler arası eşit düzeyde yürüyen bir işbirliği söz konusudur²². Türkiye ile AB arasında imzalanan programlara katılıma ilişkin ereve anlaşmanın ikinci maddesinde Türkiye'nin, katıldığı belli programlara uygun olarak AB bütçesine mali katkıda bulunacağı hüküm altına alınmıştır.

Türkiye'nin Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth Programlarına katılım için ödeyeceği mali katkı payı, 2004 yılı için toplam 18.353.000 Avro, 2005 yılı için toplam 30.943.000 Avro, 2006 yılı için toplam 39.143.000, 2007 yılı için toplam 67.300.000 Avro olarak belirlenmiştir. Söz konusu katkı payların bir kısmı genel bütçeden bir kısmı da Türkiye'ye yönelik katılım öncesi fonlardan karşılanmaktadır. Bütçeden karşılanan kısım ise, DPT bütçesine konulan ödeneklerden sağlanmaktadır. Türkiye'nin ödediği söz konusu katkı paylarına ilişkin program bazında ayrıntılı bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır:

Tablo 1: Türkiye'nin AB Eğitim ve Gençlik Programları için 2004/ 2005/ 2006 yıllarında, AB Bütçesine deyeceği Mali Katkı Payları

2004	Katılım ncesi Fonlardan Karılanacak Miktar ()	Bütçeden Karılanacak Miktar ()	Türkiye'nin Toplam Katkısı ()
Socrates	7.100.746	1.949.254	9.050.000
Leonardo	4.726.508	1.297.492	6.024.000
Youth	2.572.746	706.254	3.279.000
Toplam	14.400.000	3.953.000	18.353.000

²² AEGEE:Eğitim işbirliğinde Avrupa Boyutu Socrates ve Türkiye, Uygulamalar ve neriler, (İstanbul:AEGEE 1999), 23.

2005	Katılım Öncesi Fonlardan Karşılancak Miktar (€)	Bütçeden Karşılancak Miktar (€)	Türkiye'nin Toplam Katkısı (€)
Socrates	8.758.039	4.791.961	13.550.000
Leonardo	8.418.059	4.605.941	13.024.000
Youth	2.823.902	1.545.098	4.369.000
Toplam	20.000.000	10.943.000	30.943.000

2006	Katılım Öncesi Fonlardan Karşılancak Miktar (€)	Bütçeden Karşılancak Miktar (€)	Türkiye'nin Toplam Katkısı (€)
Socrates	12.965.281	7.334.719	20.300.000
Leonardo	8.318.218	4.705.782	13.024.000
Youth	3.716.501	2.102.499	5.819.000
Toplam	25.000.000	14.143.000	39.143.000

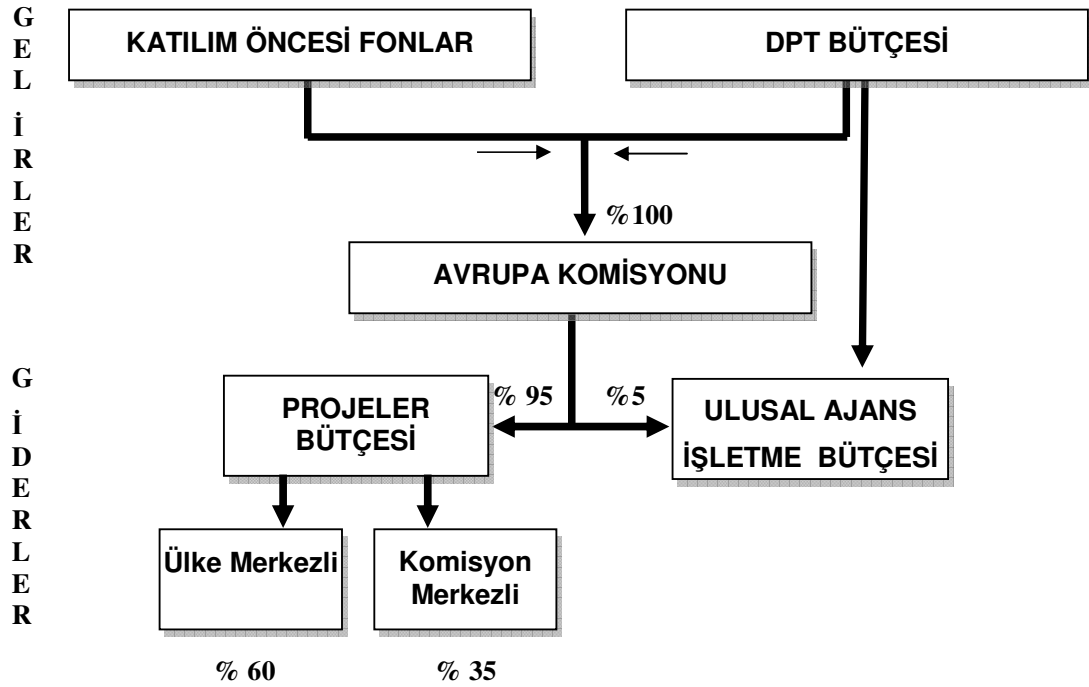
2007	Katılım Öncesi Fonlardan Karşılancak Miktar (€)	Bütçeden Karşılancak Miktar (€)	Türkiye'nin Toplam Katkısı (€)
Hayatboyu Öğrenme (LLP)	37.738.805	20.261.195	58.000.000
Youth	6.045.000	3.255.000	9.300.000
Toplam	43.783.805	23.516.195	67.300.000

Kaynak: www.ua.gov.tr

Programlara katılım payı olarak ödenen miktarların 2004 yılında %78'i katılım öncesi fonlardan, %22'si bütçeden, 2005 yılında %65'i katılım öncesi fonlardan, %35'i bütçeden, 2006 yılında %64'ü katılım öncesi fonlardan, %36'sı ise bütçeden karşılanmış olup, 2007 yılında ise %66'sı katılım öncesi fonlardan, %34'ü bütçeden karşılanacaktır.

Katılım öncesi fonlardan ve bütçeden (DPT) gönderilen tutarların birleştirilmesiyle oluşan programlara katılım payının %95'i projelerin bütçesini, %5'i ise Ulusal Ajansın işletme bütçesini oluşturmaktadır.

Şekil 5: Ulusal Ajans Bütçesinin Oluşumu

Kaynak:Ulusal Ajans

Şekil 5'te, katılım öncesi fonlar ve bütçeden gelen tutarların Ulusal Ajans'ın gelirlerini oluşturan kalemler olduğu görülmektedir. Projeler bütçesini ve işletme bütçesini oluşturan meblağlar da kurumun giderlerini oluşturmaktadır. Avrupa Komisyonu'ndan gelen ve Ulusal Ajans'ın projeler bütçesini oluşturan %95'lik kısmın %60'ı ülke merkezli projelerde, %35'i ise komisyon merkezli projelerde kullanılmaktadır. Komisyon'dan gelen ve Ulusal Ajans'ın işletme bütçesini oluşturan %5'lik kısım kurumun cari harcamalarında kullanılmaktadır.

Kurumun bütçesiyle ilgili bu yüzdelerik dilimlere karşılık gelen miktarlar yıllar itibariyle aşağıdaki tabloda görölmektedir.

Tablo 2: Ülke ve Komisyon Merkezli Projeler

	2004		2005		2006	
	Milyon €	%	Milyon €	%	Milyon €	%
Katılım Ücreti	18,3	100	30,9	100	39,1	100
a)Komisyon Merkezli	3,7	20	10,2	33	13,1	33
b)Ülke Merkezli	13,7	75	19,2	62	24,6	63
c)İşletme Bütçesi	0,9	5	1,5	5	1,4	4

Kaynak: Ulusal Ajans

Katılım paylarında 2005 yılında, 2004 yılına oranla aşırı bir artış göze çarpmaktadır. Bu durum, Türkiye’de AB eğitim programlarına olan ilginin artmasından kaynaklanmaktadır. Programlarla ilgili olarak Ulusal Ajans’ın ülke içinde gerçekleştirdiği başarılı tanıtım faaliyetleri sonucunda proje başvurularında aşırı bir artış meydana gelmiştir. Bu da Türkiye’nin ödeyeceği katılım payını yıllar itibariyle artmasına neden olmuştur.

3.1.4.2. Bütçenin Hazırlanması

Kurumun bütçesi her mali yıl itibariyle Ulusal Ajans Başkanlığınca hazırlanmakta, Yönlendirme ve İzleme Komitesinin kararı ve DPT'nin bağlı olduğu Bakanın onayıyla yürürlüğe girmektedir. Merkezin bütçesi, idari bir kararla oluşturulur²³.

Bütçe, yıllık gelir ve gider tahminlerini gösterir ve bunların gerçekleştirilmesine yetki ve izin verir. Bu anlamda bütçenin diğer kamu kurum ve kuruluşlarındaki fonksiyonlarıyla Ulusal Ajans'taki fonksiyonu arasında bir fark görünmemektedir. Ancak, bütçe Avrupa Birliği Mali Mevzuatı çerçevesinde Avrupa Komisyonu ile imzalanan İşletme Anlaşmalarının bir parçası olan çalışma programları içerisindeki bütçe formatına uygun olarak hazırlanmaktadır. Hazırlanan bu bütçe yukarıda da bahsedildiği gibi sırasıyla Komite, Bakan ve Komisyon tarafından onaylanarak ilgili olduğu takvim yılı başından önce yürürlüğe konmaktadır.

Bütçe, Yönlendirme ve İzleme Komitesi ve DPT'nin bağlı olduğu Bakan onayı alındıktan sonra en geç 25 Ekim itibariyle Komisyonun onayına sunulur. Kesinleşen kurum bütçesi, Başkanlığın bütçe uygulama talimatı ile birlikte birimlere gönderilir²⁴.

İşletme ve ülke merkezli faaliyetlere ilişkin olarak oluşturulan bütçeler ve ödenekler ayrı banka hesaplarında tutulmaktadır. Kurumun gelir ve giderleri diğer kamu kurumlarında olduğu gibi Sayıştay denetimine tâbidir²⁵. Ayrıca, Avrupa Komisyonu denetimine de tabi olup, Hazine Müsteşarlığı Kontrolörleri tarafından da bütçe kaynakları, harcama kalemleri ile ilgili her bir

²³ Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Bütçe ve Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 30.04.2004 tarih ve 25448 sayılı R.G.

²⁴ Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Bütçe ve Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 30.04.2004 tarih ve 25448 sayılı R.G.

²⁵ 4968 Sayılı Kanun, 06.08.2003 tarih 25191 Sayılı R.G, m.1.

Çalışma dönemine ilişkin denetimler yapılmaktadır. Diğer taraftan, Kurum, Avrupa Komisyonunun da denetimine tabi olup bu denetim belirli periyotlarla Komisyon tarafından gerçekleştirilmektedir.

3.1.4.3. Bütçe ve Finansman Koordinatörlüğü

Bütçe ve Finansman Koordinatörlüğü; doğru mali yönetiminin sağlanması amacıyla kurumun Bütçe ve Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği, Komisyon ile Merkez arasında imzalanan anlaşmalardan kaynaklanan sözleşme yükümlülükleri ve ülke merkezli faaliyetlerin yürütülmesine ilişkin Avrupa Birliği mali mevzuatı çerçevesinde bütçe tahsisatını yapmakta ve denetlemektedir.

Koordinatörlük, bütçe tahsisatının kullanımını takip etmek ve detaylı bir denetime elverişli analitik bir muhasebe sistemi kurmakla yükümlüdür. Kurumun bütçesine, yıllık iş planına, gelir-gider kesin hesaplarına, yıllık raporuna ve diğer raporlarına ilişkin işlemleri yapar. Bir nceki mali yıla ait konsolide edilmiş gelir tablolarını, bilançoları ve yıllık faaliyetleri esas alan kapsamlı malî tabloları içeren yıllık raporu hazırlamakta ve ilgili yerlere göndermektedir. Ayrıca, bütün harcama beyanlarının usulüne uygun şekilde düzenlenmesini sağlamakla sorumludur²⁶.

Bütçe ve Finansman Koordinatörlüğü bu yönleriyle genel ve katma bütçeli kurumların bünyesinde yer alan ve mali hizmetleri yerine getirmekle görevli yardımcı birim olan, eski adıyla Bütçe Dairesi Başkanlığı, yeni adıyla Strateji Geliştirme Başkanlığı'nın görevlerine eř değer faaliyetlerde bulunmaktadır.

²⁶ ABEGPM Bütçe ve Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 30.04.2004 tarih ve 25448 sayılı R.G.

3.1.4.4. Gelirleri ve Harcamaları

Kurumun gelirleri her yıl Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı bütçesine genel bütçeden yapılacak katkılardan²⁷, Komisyonun tahsis edeceği mali katkıdan, faiz gelirlerinden, kur farkı gelirlerinden, bağış ve yardımlardan, geri kazanılan gelirlerden ve diğer gelirlerden oluşmaktadır.

Kur farklarından ve faizlerden kaynaklanan gelirler, Avrupa Birliği'nin Mali Mevzuatına göre işleme tabi tutulmakta olup, Merkeze yapılan her türlü bağışlar belgelendirilerek, Avrupa Birliği'nin mevzuatına uygun olarak açık ve net bir şekilde muhasebeleştirilmektedir.

Maliye Bakanlığı katkı payını her yıl Ocak ve Temmuz aylarında iki eşit taksit halinde ilgili hesaplara aktarmaktadır. Bu hesaplara aktarılan malî yardımın kullanılamayan kısmı, Komisyona iade edilmekte, Merkezin gelir, gider ve muhasebe usulleri ile diğer malî konulara ilişkin esas ve usuller, yönetmelikle düzenlenmektedir²⁸.

Bilanço ve gelir tablosunun çıkarılmasından sonra, hesap dönemine ilişkin bütçe ile alınan ödenekleri, yıl içinde alınmış ek ödenekleri ve varsa ödenek iptal ve devirleri, ayrıca yıl içinde yapılan harcamalar ile kullanılmamış ödenek artıklarını, harcama kalemleri itibarıyla gösteren kesin hesap cetveli, Bütçe ve Finansman Koordinatörlüğü tarafından hazırlanmaktadır.

Başkanlık, program kaynaklarının programlarla ilgili işlemlerini, gelir kaynaklarını ve harcamaları yansıtmak için yeterli kayıtları ve hesapları, Komisyonla imzalanan anlaşmalarda öngörülen muhasebe sistemi ve hesap

²⁷ 2004 yılında 44 trilyon TL olan bu miktar 2005 yılında 32 milyon YTL'ye (32 trilyon TL) düşürülerek bütçeye konulmuştur. 2004 yılı harcaması 15 trilyondur. 2006 yılı bütçesinde ise 23 milyon YTL olarak öngörülmüştür. İlk uygulama yılı olması nedeniyle bütçe payının tümünün kullanılması mümkün olmamıştır. Bu pay, DPT bütçesinde cari transfer olarak yer almaktadır.

²⁸ ABEGPM Bütçe ve Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 30.04.2004 tarih ve 25448 sayılı R.G.

planına göre düzenleyerek bilgisayar ortamında tutmaktadır. Mali mevzuatı ile ilgili uygulamalarda, sahtekârlık, yolsuzluk ve usulsüzlükle karşılaşıldığında Türk Ceza Kanununun ilgili hükümleri uygulanmaktadır.

3.1.5. Personeli ve Örgütsel Yapısı

Başkan, genel koordinatörler, program koordinatörlükleri ile destek birimleri koordinatörlüklerinden oluşan Ulusal Ajans'ın, verilen görevlerin yerine getirilmesini sağlamak üzere yeterli sayıda ve ünvanda personel istihdam edilmektedir.

3.1.5.1. Personeli

Ulusal Ajans; Merkez Başkanı, genel koordinatörler, program koordinatörleri, destek hizmetleri koordinatörleri ile yeterli sayıda uzman, mütercim, rehber, denetçi, danışman ve destek hizmetleri personelinde oluşmaktadır.

Ulusal Ajans'ta hizmetler, sözleşmeli personel eliyle yürütölmekte olup, Merkezde, 540 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede değışiklik yapan 4968 sayılı kanunda belirtilen usul ve esaslara göre kamu kurum ve kuruluşları ile Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'nın diğör birimlerinden sözleşmeli personel istihdam edilebilmektedir. Kurumda, yabancı uzmanlar da sözleşmeli olarak istihdam edilebilmektedir. Ayrıca, Merkez, Avrupa Birliği eğitim ve gençlik programlarının tanıtımı amacıyla toplam 70 kişiyi geçmemek üzere geçici süre ile rehberler görevlendirebilir. Ancak, 25 Nisan 2006 tarihi itibarıyla kurumda hiç rehber bulunmamaktadır²⁹.

²⁹ Ulusal Ajans Başkanlığının 25.04.2006 tarih ve 213/1265 sayılı yazısı

Merkezde her ne şekilde olursa olsun, rehberler hariç olmak üzere, istihdam edilecek personel sayısı 100 kişiden fazla olamamaktadır³⁰. Bu hüküm Ulusal Ajans'ta ortaya çıkması muhtemel aşırı istihdamın önüne geçmeyi amaçlamaktadır. Ulusal Ajans bünyesinde halen toplam 82 personel görev yapmaktadır. Bunlardan 21'i Socrates Program Koordinatörlüğü'nde, 19'u Leonardo da Vinci Program Koordinatörlüğü'nde, 10'u Youth Program Koordinatörlüğü'nde, 31'i ise Destek Birimleri Koordinatörlükleri'nde görev yapmaktadırlar.

Merkezde istihdam edilecek personelin 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda belirtilen genel şartlara ek olarak, en az dört yıllık yüksek öğretim kurumlarından mezun olmak ve istihdam edileceği alanla ilgili en az üç yıllık iş tecrübesine sahip olmak şartları aranmaktadır.

Başkanlık; genel koordinatörlük, program koordinatörlüğü, destek hizmetleri koordinatörlüğü, uzmanlık, denetçilik, danışmanlık ile mütercimlik pozisyonlarında istihdam edileceklerin İngilizce veya Fransızca dillerinde yapılan Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavında (KPDS) asgari (B) düzeyinde puan almış olmaları veya İngilizce veya Fransızca dil yeterliliği bakımından buna denkliği, Komitece kabul edilen başka bir belgeye sahip olmaları zorunludur. Merkez Başkanı, Devlet Planlama Teşkilatının bağlı olduğu Bakan tarafından atanmaktadır. Merkez personeli ise, Merkez Başkanının teklifi ve Devlet Planlama Teşkilatının bağlı olduğu Bakanın onayıyla istihdam edilmektedir³¹.

³⁰ 4968 sayılı, 540 Sayılı Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 06.08.2003 tarih ve 25191 sayılı R.G.

³¹ Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Personelinin Seçimine İlişkin Sınav Yönetmeliği, 18.03.2004 tarih ve 25406 sayılı R.G.

3.1.5.2. Örgütsel Yapısı

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, üç genel koordinatörlük (Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth) ile sekiz program koordinatörlüğü şeklinde örgütlenmiş bulunmaktadır. Bu koordinatörlükler ve faaliyet gösterdiği alanlar aşağıda yer almaktadır.

A- Genel Eğitim (Socrates) Programı altında dört program koordinatörlüğü yer almaktadır³²:

- 1) Erasmus (Yüksek Öğretim Programı),
- 2) Comenius (Üniversite Öncesi Örgün Eğitim, Okul Eğitimi),
- 3) Grundtvig, Minerva (Yaygın Eğitim, Yetişkin Eğitimi, Hayat Boyu Eğitim, Eğitimde Bilgi Teknolojileri, Açık - Uzaktan Eğitim),
- 4) Lingua ve Diğer Programlar (Avrupa Dilleri Eğitimi, Ortak Eylemler, Eğitimde Gözlemler ve Yenilikler, Tamamlayıcı Tedbirler)

B- Mesleki Eğitim (Leonardo da Vinci) Programı altında iki program koordinatörlüğü yer almaktadır:

- 5) Değişim ve Dil Öğrenimi,
- 6) Pilot Projeler, Uluslararası Ağlar ve Başvuru Kaynakları,

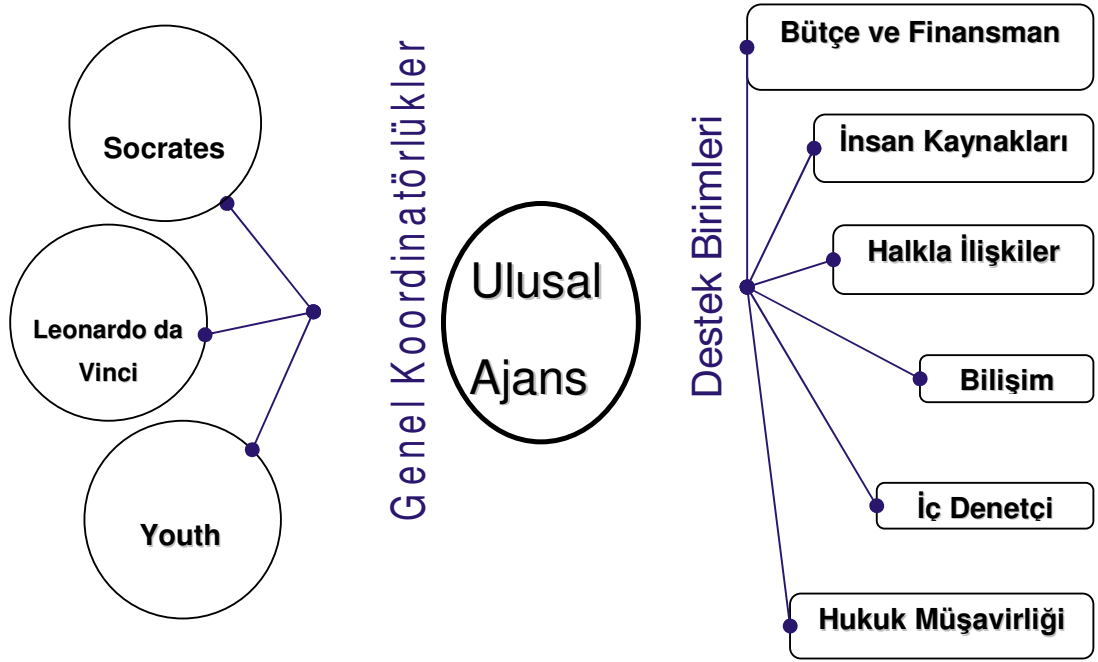
C- Gençlik (Youth) Programı altında iki program koordinatörlüğü yer almaktadır:

- 7) Gençlik Değişimleri ve Avrupa Gönüllü Hizmetleri,
- 8) Gençlik Girişimleri, Ortak Eylemler ve Destek önlemleri.

Ulusal Ajans'ta, Merkez Başkanı, genel koordinatörler ve program koordinatörleri, hukuk müşaviri ile iç denetçi atanmış ve görevlerini yürütmektedirler. Şekil 6, Ulusal Ajans'ın alt birimleri ve program koordinatörlüklerini göstermektedir.

³² <http://www.ua.gov.tr> (13.02.2006)

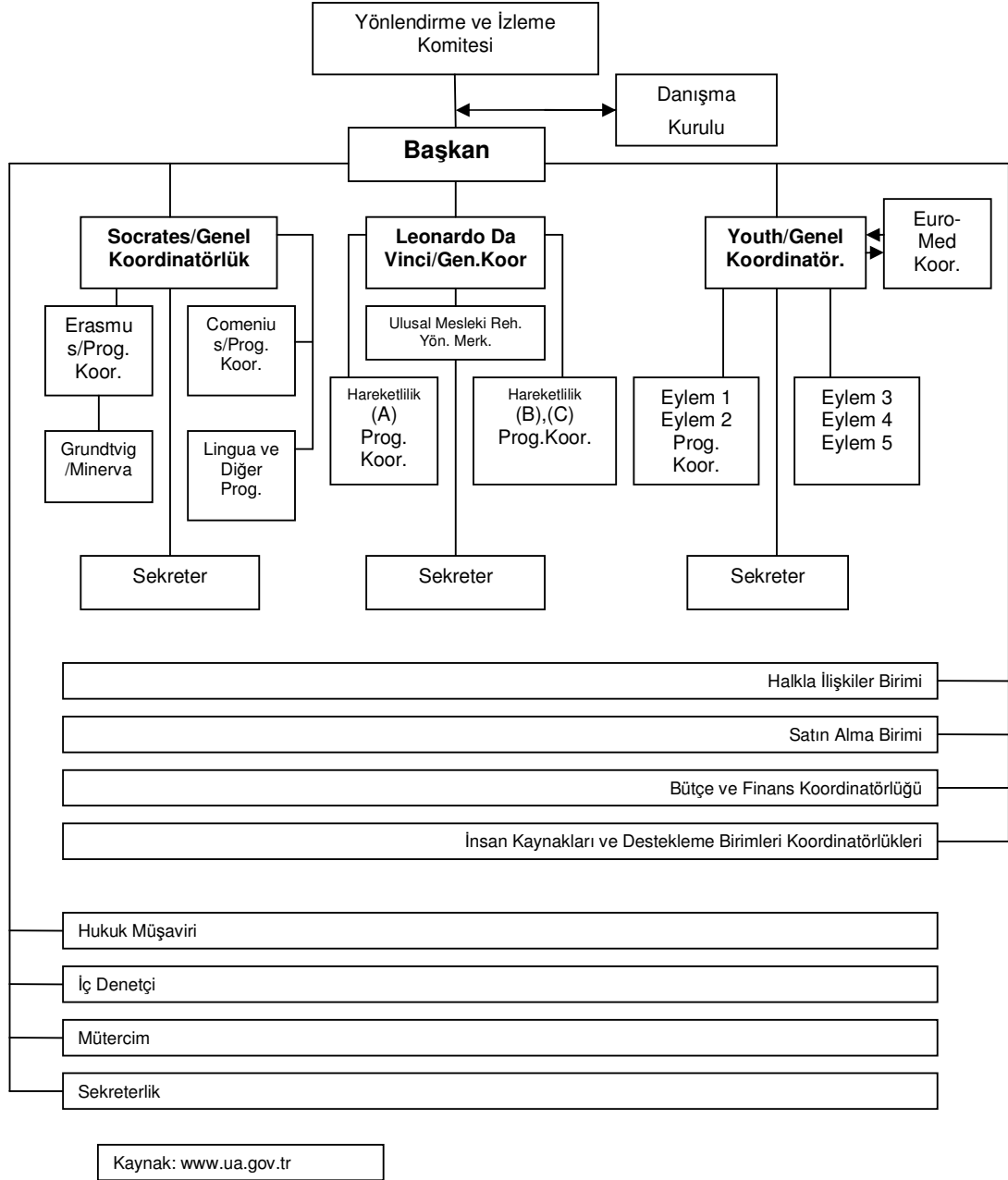
Şekil 6: Ulusal Ajans'ın Yapısı

Kaynak: Ulusal Ajans

Şekil 7’de, Ulusal Ajansın örgütsel yapısı görülmektedir. Buna göre Kurum Başkanının, Yönlendirme ve İzleme Komitesine karşı sorumluluğu görülmektedir. Eğitim program koordinatörlükleri ile destek birimleri koordinatörlükleri doğrudan başkana bağlı olan birimlerdenidir.

Şekil 7: Türk Ulusal Ajansı Örgüt Şeması

3.1.5.2.1. Başkan

Merkezin ita amiri olan Başkan, merkezin sevk ve idaresi ile Programlar için kullanılacak Avrupa Birliği fonlarının gereği gibi yönetilmesinden sorumludur. Ayrıca, yapılan anlaşmaların uygulanmasından Avrupa Komisyonu ve DPT'nin bağlı olduğu Bakana karşı da sorumluluğu mevcuttur.

Başkan, Komisyon ile Uygulama Anlaşmaları ve ülke merkezli faaliyet anlaşmaları imzalamakta ve bu anlaşmaların Merkezce uygulanmasını sağlamaktadır.

Başkan; Genel Koordinatörlükler, Program Koordinatörlükleri ve Destek Birimleri Koordinatörlüklerinin uyumlu, verimli, disiplinli ve düzenli biçimde çalışmasını sağlamakla yükümlüdür³³.

3.1.5.2.2. Genel Koordinatörlük

Genel Koordinatör, AB eğitim programları ile ilgili faaliyet ve projeleri yürütmekle görevli program koordinatörlerinden sorumlu merkez personelidir. Genel Program Koordinatörlükleri ise, Ulusal Ajans'ın, AB eğitim ve gençlik programları ile ilgili faaliyetlerini yürüten ana hizmet birimleridir. Her genel program koordinatörlüğü bir genel koordinatörden, ihtiyaca göre belirlenen program koordinatörü ile yeterli sayıda uzman ve diğer büro görevlilerinden oluşmaktadır.

Her bir program için oluşturulan genel koordinatörlükler şunlardır³⁴:

- a) Genel Eğitim (Socrates) Genel Koordinatörlüğü,
- b) Mesleki Eğitim (Leonardo da Vinci) Genel Koordinatörlüğü,

³³ Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Bütçe ve Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 30.04.2004 tarih ve 25448 sayılı R.G.

³⁴ <http://www.ua.gov.tr> (12.05.2006)

c) Gençlik (Youth) Genel Koordinatörlüğü.

Bu genel koordinatörlüklerin her birinin bünyesinde programlar ve faaliyetler için program koordinatörlükleri yer almaktadır.

Genel koordinatörlükler, programlarla ilgili seminer, konferans ve eğitimlere katılım konularını organize ve koordine etmektedirler. Program çalışmalarının, ulusal düzeydeki eğitim ve gençlik programları ile koordinasyon içinde yürütülmesini sağlamaktadırlar.

3.1.5.2.3. Program Koordinatörlüğü

Program Koordinatörleri, Genel Koordinatöre bağlı olarak, farklı program alanlarındaki faaliyetleri ve projeleri yürütmekten ve koordine etmekten sorumlu merkez personelidir. Program koordinatörleri, işlerin gereği gibi yürütülmesinden sorumlu olup, ilgili uzmanlar arasında koordinasyonu sağlamaktadır³⁵.

Program koordinatörleri, faaliyet alanına ilişkin yıllık çalışma planı ile Genel Koordinatörlükçe istenen diğer çalışma planlarını hazırlamakta, faaliyet alanına ilişkin mali yardım taleplerinin kayıtlarını tutmakta ve Genel Koordinatörlük tarafından belirlenen esaslara göre proje başvurularının mali yeterliliğini incelemektedirler.

3.1.5.2.4. Destek Birimleri Koordinatörlükleri

Destek Birimleri Koordinatörleri, Ulusal Ajansın, halkla ilişkiler, insan kaynakları, bilişim, finansman ve muhasebe gibi destek hizmetlerinin yürütülmesinden sorumlu personeldir. Merkezin eğitim ve gençlik programları

³⁵ Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı R.G.

ile ilgili faaliyetlerinin yürütülmesinde destek sağlamak üzere oluşturulmuşlardır.

Destek Birimleri Koordinatörlükleri; İnsan Kaynakları ve İdari İşler Koordinatörlüğü, Bütçe ve Finansman Koordinatörlüğü, Halkla İlişkiler Koordinatörlüğü ve Bilişim Koordinatörlüğü'dür. Bu koordinatörlüklerden başka destek birimleri koordinatörlüğü personelinde sayılan İç Denetçi ve Başkanlığa hukukî danışmanlık yapmak üzere Hukuk Danışmanlığı birimi mevcuttur. Ayrıca tüm bu birimler dışında Ulusal Ajans Başkanlığı'nın tasarrufuyla kurulan satın alma birimi mevcuttur.

3.1.6. Yönlendirme ve İzleme Komitesi

4968 sayılı kanunla, Ulusal Ajansın yanı sıra Avrupa Birliği eğitim ve gençlik programlarının uygulanması ile ilgili genel politikaların belirlenmesi, izlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla yine Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı bünyesinde Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Yönlendirme ve İzleme Komitesi kurulmuştur³⁶.

3.1.6.1. Oluşumu ve Görevleri

Yönlendirme ve İzleme Komitesinin çalışma usul ve esasları DPT Müsteşarlığı tarafından çıkarılan bir yönetmelikle düzenlenmiştir. Komite görevini yerine getirirken ulusal ajanslarla ilgili olarak ulusal otoritelerin ve komisyonun sorumluluklarını düzenleyen, özellikle Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth programlarına ilişkin AB mevzuatını dikkate almaktadır.

Yönlendirme ve İzleme Komitesi; DPT Müsteşar Yardımcısının Başkanlığında Milli Eğitim Bakanlığı (1), AB Genel Sekreterliği (1), Yüksek

³⁶ Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Yönlendirme ve İzleme Komitesi ile Danışma Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı R.G.

Öğretim Kurulu (1), Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (1), Türkiye İş Kurumu Genel Kurumu (1), Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (3), Ulusal Ajans(1) olmak üzere toplam (10) üyeden oluşmaktadır. Komitenin sekreteryâ hizmetleri Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yürütölmektedir.

Komite; Başkanlığa verilen görevlerin yerine getirilmesiyle ilgili her türlü çalışmayı izlemekte ve değerlendirmektedir. Başkanlığın malî ve idarî sorumluluklarını yerine getirebilecek yapıya ve donanıma sahip olmasını sağlamakla birlikte, Ulusal Ajans'ın uygulayacağı genel politikalar ile çalışma esas ve usullerini belirlemektedir.

Yönlendirme ve İzleme Komitesi, AB eğitim ve gençlik programlarının idarî ve malî bakımdan etkin bir şekilde yürütölmesinden hükümet adına yetkili makam olan DPT'nin bağılı olduğı Bakana karşı sorumludur³⁷.

3.1.6.2. Toplantıları

Komite, Komite Başkanının çağrısı üzerine düzenli olarak her ay toplanmaktadır. Toplantı gündemi Komite Başkanı tarafından belirlenerek en az iki gün önce yazılı olarak üyelere bildirilmektedir. Toplantı zamanını Komite tespit etmektedir. Ancak, Komite ayın belirli gün veya günlerini toplantı zamanı olarak önceden belirleyebilir.

Komite en az 6 üye ile Komite Başkanının, yokluğu halinde de Komite Başkan Vekilinin başkanlığında toplanmakta, kararlar, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla alınmaktadır. Oylamada eşitlik durumunda Başkanın oyu belirleyicidir.

³⁷ Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Yönlendirme ve İzleme Komitesi ile Danışma Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı R.G.

3.1.7. Danışma Kurulu

Danışma Kurulu, Yönlendirme ve İzleme Komitesinin teklifi ve DPT'nin bağlı olduğu Bakanın Onayıyla belirlenen kurum ve kuruluşlar tarafından görevlendirilen üyelerden oluşan bir kuruldur.

3.1.7.1. Oluşumu ve Görevleri

Danışma Kurulu, ilgili kamu kurum ve kuruluşları, eğitim ve öğretim kurumları, sivil toplum örgütleri ve gönüllü kuruluşlar, gençlik organizasyonları, meslek kuruluşları ve özel sektör kuruluşlarının temsilcilerinden oluşmaktadır³⁸. Kurulun; Milli Eğitim Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, bazı üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinden oluşturulacağı belirlenmiş ve anılan kurulda Milli Eğitim Bakanlığı'nın (5), diğer üyelerin ise (1)'er temsilci ile katılımı kararlaştırılmıştır³⁹.

Danışma Kurulu'nda hangi kuruluşların temsil olunacağı Komite'nin teklifi ve DPT'nin bağlı olduğu Bakanın onayıyla belirlenmektedir. Bu kurulun kararları istişari niteliktedir. Danışma Kurulu, Ulusal Ajans Başkanlığı'nın uygulayacağı alternatif politikalar üretmekle, Türkiye'nin AB eğitim programlarından azami ölçüde faydalanmasının yollarını aramakla ve eğitim programların uygulanmasında etkinliği artırıcı tavsiyelerde bulunmakla görevlidir.

³⁸ AB Eğitim ve Gençlik Programları Yönlendirme ve İzleme Komitesi ile Danışma Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik , 14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı R.G.

³⁹ AB Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığı: Eğitimde Diyalog, Genel Eğitim Programı Haber Bülteni, (Ankara: Ulusal Ajans Yayını, Sayı 1, Ocak 2004),4

3.1.7.2. Toplantıları

Danışma Kurulu ilk toplantısını 27 Ocak 2004 tarihinde yapmıştır. Kurul toplantıları Kurul üyeleri arasından seçimle oluşturulan divan başkanı tarafından yönetilmektedir. Divan, bir başkan iki üye ve iki katip üyeden oluşmaktadır.

Toplantı gündemi Ulusal Ajans Başkanlığınca belirlenmekte ve toplantıdan en az 15 gün önce üyelere bildirilmektedir. Danışma Kurulu, Merkez Başkanlığının oluşturacağı gündem çerçevesinde yılda bir defa toplanmaktadır. Danışma Kurulu çalışmalarını en üç gün içinde tamamlamak zorundadır. Kurul, çalışmaları sonunda aldığı kararları Yönlendirme ve İzleme Komitesine yazılı olarak sunmaktadır. Kararlar, Komite kararlarında olduğu gibi toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğuyla alınmaktadır. Oylamada eşitlik durumunda ise Başkanın oyunun olduğu taraf çoğunluk sayılmaktadır⁴⁰.

3.2. KURULUŞ NEDENLERİ VE TÜRK KAMU YÖNETİMİ İÇERİSİNDEKİ YERİ

Her ülke, idari sistemini temel olarak kendi anayasasında düzenlemektedir. Ülkelerin tarihi geçmişleri ve yönetime egemen olan gelenekleri bu manada anayasalarına da yansımaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 123. maddesinde ülkemizin idare sistemi hakkında temel kurallar konulmuştur. Buna göre; idare, kuruluş ve görevleriyle bir bütün olup kanunla düzenlenmektedir. İdarenin kuruluş ve görevleri ise, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına

⁴⁰ AB Eğitim ve Gençlik Programları Yönlendirme ve İzleme Komitesi ile Danışma Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik , 14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı R.G.

dayanmaktadır. Kamu tüzelkişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulabilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin merkezi idare teşkilatı, idari hizmetlere ilişkin yetki ve sorumlulukların toplandığı bir başkent teşkilatı ile bu hizmetlerin tüm ülke düzeyinde yürütülmesini sağlayan bölge, il ve diğer kademeli bölümlerin meydana getirdiği bir taşra teşkilatından oluşmaktadır. Merkezi yönetim, Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık ve bakanlıkların yanı sıra, başka birçok kurumdan oluşmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin merkez yönetiminin başkent örgütü temel olarak bakanlıklardan oluşmakla beraber yalnız onlardan meydana gelmez. Başka bir deyişle başkent örgütünün genişliği bakanlıklarla sınırlı olmayıp, bakanlıklardan başka belli uzmanlık görev ve işlevlerini yürüten, hükümete ve bakanlıklara yardımcı olan çok sayıda ve çeşitli kurul ve kuruluşları içerir.

Birden çok bakanlığı veya tüm bakanlıkları ilgilendiren dolayısıyla ortak nitelikte olan hizmet ve görevler bakanlık kuruluşu içerisinde yer almadığı gibi, bir bakanlığa da bağlanmamıştır. Bakanlık örgütünün dışında tutulmuş olan bu kurul ve kuruluşlar Başbakanlık ile ilgilendirilmişlerdir. Bu nitelikteki merkez kurum ve kuruluşlarından bazıları (Türkiye Atom Enerjisi Kurumu, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Vakıflar Genel Müdürlüğü, TÜBİTAK ve TODAİE) tüzel kişiliğe sahiptir. Diğerlerinin (DPT, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu, Devlet Personel Başkanlığı, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Basın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, MİT) tüzel kişiliği olmayıp, doğrudan Başbakanlığa bağlı kuruluşlardır.

Bağlı veya ilgili olan kuruluşların tüzel kişiliği ve dolayısıyla bunun sonucu olan bazı bütçe özellikleri varsa da, gerçek tüzel kişiliğe sahip olmayan diğer merkez kuruluşlarından özellikle ayrı kanunla kurulmuş olanlardan pek farklı bir konumda değildir. Tüzel kişiliğe sahip olma ve

onun sonucu olan idari vesayet, hukuksal nitelemeler olup, fiili durumda fazla bir anlamları yoktur⁴¹.

Ulusal Ajans da tüzel kişiliğe sahip merkez kuruluşlarından olan Devlet Planlama Teşkilatı'na bağlı, idari ve mali özerkliğe sahip bir kuruluştur.

3.2.1. Ulusal Ajans'ın Kuruluş Nedenleri

Türkiye ile AT arasında imzalanan anlaşmalarla elde edilen AB eğitim programlarına katılım işlemlerini yürütmek ve koordine etmek için, programlara katılan diğer Avrupa ülkelerinde de mevcut olduğu gibi, bir "Ulusal Ajans" kurumuna ihtiyaç duyulmuştur. Bu kurumun, yapılan mevcut anlaşmalar çerçevesinde AB eğitim ve gençlik programlarının ülke içerisinde yürütülmesinden ve koordinesinden sorumlu olması amaçlanmıştır.

Türkiye'de de, AB eğitim programlarına katılımını organize etmek üzere Ulusal Ajans (AB Eğitim ve Gençlik Programları Dairesi Başkanlığı), Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) bünyesinde, 15.01.2002 tarih ve 2002/3547 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuş 2003 yılında da yapılan bir yasal düzenlemeyle, tüzel kişiliği haiz, idarî ve malî özerkliğe sahip, DPT'nin ilgili bir kuruluşu haline getirilmiştir.

Türk Ulusal Ajansı, AB'nin eğitim ve gençlik programlarını Türkiye'de duyurmak; bu programlara katılım çalışmalarını yürütmek, koordine etmek, izlemek ve Avrupa Komisyonuna rapor halinde sunmak; bu programlar hakkında Avrupa Komisyonu ile gerekli görüşmeleri yapmak ve uygulama sözleşmelerini imzalamak amacıyla kurulmuştur.

⁴¹ Acar ÖRNEK: Kamu Yönetimi (İstanbul: PANO-BASSAN, 1998), 88-89

3.2.2. Ulusal Ajans'ın Kamu Yönetimindeki Yeri

Türkiye'nin 1999 tarihli Helsinki Zirvesi sonrasında aday olarak kabul edilmesiyle birlikte, ilişkilerin teknik anlamda daha iyi yürütülebilmesi ihtiyacı belirginleşmiştir. Bu nedenle, 26 Ocak 2000 tarih ve 2000/3 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile Türk idari yapısı içerisindeki AB örgütlenmesi yeni bir şekil almış ve yeni kurumlar oluşturulmuştur. Bunlar; *AB İç Ekonomik ve Teknik Koordinasyon Kurulu*, *İç Koordinasyon ve Uyum Komitesi ve Yürütme Sekreterliği*, *AB Danışma Kurulu*, *Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS)*, *Dış Ticaret Müsteşarlığı AB İcra Kurulu*'dur⁴². Bunlardan başka, Topluluğun eğitim programlarının ülke içinde koordine edilmesi görevini yürütmek üzere, 2002 yılında DPT bünyesinde bir daire başkanlığı olarak, 2003 yılında da DPT'nin ilgili kuruluşu olarak AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Ulusal Ajans) ihdas edilmiştir.

Uyum sürecinde Türk idare yapısı içinde oluşturulan bu kuruluşlara, merkezi idareye bir nevi teknik danışmanlık yapma anlamında, benzer faaliyet gösteren, başkent teşkilatında, aktif olarak idari faaliyet gösteren ve belli bir hizmeti doğrudan doğruya yürüten idare organları yanı sıra, bu idare organlarına görüş bildirme, öneri ve tavsiyelerde bulunma suretiyle yardımcı olan kurul ve kuruluşlar da mevcuttur⁴³. Bu kuruluşlardan bir tanesi de 30.09.1960 tarihinde 91 sayılı kanunla kurulan Devlet planlama Teşkilatı'dır.

DPT bugün, 1961 Anayasasında ifade edildiği şekliyle, iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek; bu amaçla milli tasarrufları artırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve kalkınma planlarını yapmakla görevli, Başbakanlığa bağlı bir yardımcı kurumdur. Kurum, Yüksek planlama Kurulu, Para Kredi ve koordinasyon Kurulu ve Müsteşarlık örgütünden oluşmaktadır. Müsteşarlık örgütü ise müsteşarın başında bulunduğu, ana hizmet birimleri, danışma

⁴² <http://www.deltur.cec.eu> (12.05.2006)

⁴³ Metin GÜNDAY: İdare Hukuku Dersleri (Ankara: İmaj Yayınevi, 1996),361

birimleri ve denetim birimlerinden oluşmaktadır. DPT müsteşarı kurumun en yüksek amiri olup Başbakanı veya görevlendireceği Devlet Bakanına bağlıdır.

DPT'nin görevlerini özetle şu başlıklar altında toplanabilir;⁴⁴

“Bakanlıkların kamu kurum ve kuruluşlarının ekonomik, sosyal ve kültürel politikayı ilgilendiren faaliyetlerinde koordinasyonu sağlamak uygulamayı etkin bir biçimde yönlendirmek ve bu konularda hükümete müşavirlik yapmak;

Hükümetçe belirlenen amaçlar doğrultusunda kalkınma planları ile yıllık planları hazırlamak;

Kalkınma planlarının ve yıllık programların başarı ile uygulanabilmesi için ilgili kurum ve kuruluşların ve yerel yönetimlerin kuruluş ve işleyişlerinin düzeltilmesi konusunda görüş ve önerilerde bulunmak;

Kalkınma planlarının ve yıllık programların uygulanmasını izlemek ve koordine etmek, değerlendirmek ve gerekli hallerde planlarda ve programlarda değişiklik yapmak. ”

Kurumun sahip olduğu bu tip görev ve işlevleri nedeniyle, Ulusal Ajans'ın DPT bünyesinde kurulması aşamasında, söz konusu AB eğitim programlarının, bütçe ve finansman boyutu da dikkate alınarak, kamu kurumları arasında koordineli bir şekilde yürütülmesini DPT'nin en iyi şekilde sağlayacağı vurgulanmıştır. Bu nedenlerle AB eğitim programlarını yürütmek ve koordine etmek üzere Avrupa Birliği ile İlişkiler Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak DPT bünyesinde “Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Daire Başkanlığı” olarak 2002 yılında kurulmuştur. Devam eden süreçte bu daire başkanlığı 2003 yılında 540 sayılı Devlet Planlama Teşkilâtı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapan 4968

⁴⁴ Metin GÜNDAY:a.g.e.,413

sayılı Kanunla, DPT ile ilgili olmak üzere idari ve mali özerkliğe sahip bir tüzel kişiliğe kavuşturulmuştur.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı'nın çalışma usul ve esaslarını belirleyen yönetmeliğin 5. maddesinde de kurumun hukuki yapısı; “ *Merkez, 540 sayılı Devlet Plânlama Teşkilâtı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına ilişkin 31/7/2003 tarihli ve 4968 sayılı Kanunda belirtilen görevleri yerine getirmek amacıyla Başbakanlık Devlet Plânlama Teşkilâtı ile ilgili olmak üzere kurulmuş, idari ve malî özerkliğe sahip, Kanunda belirtilmeyen durumlarda özel hukuk hükümlerine tâbi bir kamu tüzel kişisidir*⁴⁵. ” şeklinde ifade edilmiştir.

Kurum bu yönüyle Türk Kamu Yönetimi içerisinde yer alan, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'ndaki ifadesiyle⁴⁶, genel bütçeli ve özel bütçeli kuruluşlar dışında yer almaktadır. Ulusal Ajansın, kendine özel, başlı başına bir kuruluş kanunu bulunmamaktadır. Kurumun başında da DPT'nin bağlı olduğu Bakan tarafından atanan bir “Başkan” bulunmaktadır. Bu nedenle Ulusal Ajans'ın, işletme bütçesinin DPT bütçesinden aktarılan rakamlardan oluştuğunu düşünecek olursak, kurumu sadece işletme bütçesi yönüyle genel bütçe kapsamındaki kuruluşlar arasında değerlendirebiliriz. Ancak, Ulusal Ajans'ın program bütçesinin, Avrupa Komisyonu kararı sonucunda, AB üyesi veya aday ülkelerin katılım paylarıyla oluşturulan bir havuzdan karşılandığı ve bu bütçenin harcama usul ve esaslarının AB mevzuatlarına göre yapıldığı düşünüldüğünde, kurumu, genel veya özel bütçe içerisinde değerlendirmemiz mümkün görünmemektedir. Nitekim, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun I,II,III,IV sayılı cetvellerinde sayılan kurum ve kuruluşlar arasında Ulusal Ajans'a rastlanmamaktadır⁴⁷.

⁴⁵ Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik,14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı R.G.

⁴⁶ 24.12.2003 tarih ve 25326 sayılı R.G.

⁴⁷ 24.12.2004 tarih ve 25326 sayılı R.G.

Öte yandan kurum, bu kanunun “ Madde-2: Avrupa Birliği fonları işe yurtiçi ve yurtdışından kamu idarelerine sağlanan kaynaklarının kullanımı ve kontrolü de uluslararası anlaşmaların hükümleri saklı kalmak kaydıyla..” hükümleri ile Kurum 5018 sayılı kanundan istisna tutulmuştur.

Ulusal Ajans, merkezi idare teşkilatı içerisinde, başkentte bulunan yardımcı kurumlardan birisi olan DPT’nin ilgili bir kuruluşudur. Her ne kadar idari ve mali özerkliğe sahip bir kuruluş olarak söz edilse de DPT ve onun bağlı olduğu Bakan ile arasında idari vesayet mevcuttur. Her hangi bir taşra teşkilatına, bölge teşkilatına veya merkez dışında bir temsilciliğe sahip değildir. Ulusal Ajans, Ulusal Otorite’ye (Yönlendirme ve izleme Komitesi) ve Avrupa Komisyonu’na karşı sorumluluğu olan, yürüteceği politikaların ve eğitim ve gençlik programlarının ulusal önceliklerinin Yönlendirme ve İzleme Komitesi tarafından tespit edildiği bir kuruluştur. Kurum, bütçe ve yönetim usulleri bakımından da Türk Kamu Yönetimi içerisinde yer alan diğer kamu kurum ve kuruluşlarından farklı özelliklere sahiptir.

3.2.2.1. Gördüğü Hizmetler Bakımından Ulusal Ajans

Ulusal Ajans, sınıflandırma bakımından idari kamu hizmetleri içerisinde yer alan eğitim programlarının yürütülmesinde (Socrates, Leonardo da Vinci, Youth) ülke çapında koordinasyonu sağlayan bir kuruluş olmakla birlikte, sadece koordinasyonla kalmayıp, program yararlanıcılarına danışmanlık, proje sahiplerinin eğitimi gibi konularda da faaliyette bulunmaktadır. Bu yönüyle Ulusal Ajans’ın faaliyetlerini kamu hizmeti olarak sayılabilir. Nitekim bu hizmetler, kurumda istihdam edilen kamu personeli aracılığı ile yürütülmektedir.

Ulusal Ajans’ın yürüttüğü eğitim programları özel sektör tarafından yapılamadığı için tekelli kamu hizmetinden sayılabilir. Ancak bu görevler özel sektöre devredilemez nitelikte de değildir. Önceki bölümlerde de söz edildiği gibi, AB’ye üye bazı ülkelerde bu faaliyetler özel sektör ve benzeri kuruluşlar

aracılığıyla yapılabilmektedir. Faaliyetlerin, alanında teknik bilgi ve danışmanlık, uzmanlık gerektirmesi ve AB ile imzalanan anlaşmalar çerçevesinde yürütülmesi nedeniyle öncelikli olarak idare tarafından yürütülmesi öngörülmüştür. Bu hizmetler, kişilerin idare ile ayrı ayrı ilişki kurarak faydalanmaları şeklinde olduğu için, bireylerin yararlanma biçimine göre yapılan sınıflandırmada, “doğrudan doğruya ve bireysel yararlanma sağlayan kamu hizmetleri” kategorisine dahil olmaktadır.

3.2.2.2. Hizmet Yerinden Yönetim Kuruluşları Bakımından Ulusal Ajans

Bir kamu kurumu, belirli bir kamu hizmet ya da işinin yürütülmesi için örgütlenmektedir. Her hizmetin ise kendine özgü nitelik ve özellikleri olduğundan, örgütlenme buna göre biçim almakta ve sonuçta birbirinden çok farklılaşmış örgüt tipleri meydana çıkmaktadır. Kimi zaman kamu kurumları, niteliklerine göre sınıflandırılmaktadır. Bilimsel ve kültürel kamu kurumları, sosyal kamu kurumları, idari kamu kurumları, ekonomik kamu kurumları gibi. Bu sınıflandırma, daha çok kamu hizmetlerinin sınıflandırılmasına paralellik göstermektedir. Bilimsel ve kültürel kamu hizmetleri ve diğer benzerleri gibi. Fakat bu sınıflandırma, her kamu kurumuna uygulanacak hukuksal rejimi belirlemez⁴⁸.

Kamu kurumu biçiminde örgütlenen hizmet, bir kişilik, bir ölçüde özerklik, dolayısıyla belirginlik kazanır. Devletten ayrı bir tüzel kişiliğe ve bütçeye sahip olan, kararlarını kendi kendine alan, böylece bir anlamda kendi kendini yöneten kamu kurumları, bu yüzden yerinden yönetimin bir türü olarak kabul edilir. Ancak burada yerinden yönetimin dayandığı temel yöresel bir alan değil, bir faaliyet, iş alanı olduğu için buna, hizmet ya da teknik bakımdan yerinden yönetim denir.

⁴⁸ Acar ÖRNEK: a.g.e., 135

1982 tarihli T.C Anayasasının 123. maddesinin son fıkrasında da, hizmet yerinden yönetim kuruluşlarının, kanunla ya da kanunun açıkça verdiği yetki ile kamu tüzel kişilikleri kurulmak suretiyle oluşturulacağı belirtilmektedir.

Hizmet Yerinden Yönetim Kuruluşları, teknik bilgi ve uzmanlık isteyen belli bir hizmetin devletin tüzel kişiliği ve merkezi idare teşkilatı dışında örgütlenmesi ve tüzel kişiliğe kavuşturulması sonucu ortaya çıkan kuruluşlardır. Hizmet yerinden yönetim kuruluşlarının organları yürütme organı tarafından işbaşına getirildiği gibi aynı yöntemle görevlerinden alınabilmektedir. Bunların ortak özellikleri; kamu tüzel kişiliğine sahip olma, özerkliğe sahip olma, vesayet denetimine tabi olma, ayrı bir mal varlığına ve bütçeye sahip olmadır.

Ulusal Ajans'ın kamu tüzel kişiliğine, idari ve mali özerkliğe sahip, DPT ve onun bağlı olduğu Bakanın vesayet denetimine tabi, ayrı bütçeye (program ve işletme bütçesi) sahip bir kuruluş olduğu görülmektedir. Ayrıca, kurumun organları ve gerek yönetici, gerekse diğer görevliler DPT'nin bağlı olduğu Bakan tarafından, dolayısıyla yürütme tarafından atanmaktadır. Görevden alınmaları da aynı usule tabidir. Bu yönleriyle, 4968 sayılı kanunla kurulan Ulusal Ajans'ı, faaliyet konuları açısından, hizmet yerinden yönetim kuruluşlarından **Bilimsel, Teknik ve Kültürel Kamu Kurumu** olarak değerlendirmek mümkündür.

Kamu kurumlarının en yeni türünü oluşturan bu kurumlar, bilimsel, teknik, sanatsal ve kültürel hizmet ve faaliyetlerde bulunmak üzere kurulmuşlardır. Örnek olarak; TÜBİTAK, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu, Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü, Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu sayılabilir⁴⁹. Ulusal Ajans'ı da, yürüttüğü eğitim faaliyetleri itibariyle, bu kurumlar arasında saymak yerinde olacaktır.

⁴⁹ Metin GÜNDAY:a.g.e., 501

3.2.2.3. Diğer Kurum ve Kuruluşlarla İlişkileri

Ulusal Ajans, faaliyetleri açısından diğer kurum ve kuruluşlarla karşılaştırıldığında en çok Milli Eğitim Bakanlığı ile ilişkisi olan bir kuruluştur. Kurumun faaliyetleri eğitim ve gençlik programları olunca, bu programların hedef kitlesi de doğal olarak örgün ve yaygın eğitim çağındaki öğrenciler, resmi/özel eğitim kurumlarında görev alan personeller, yaygın eğitim gören yetişkinler, çeşitli sektörlerde proje geliştiren yararlanıcılar ve gençler olmaktadır. Ulusal Ajans'ın, faaliyetlerinin geniş bir çevreye duyurulabilmesi ve tüm hedef kitleye ulaşabilmesi için, Türkiye genelinde 81 İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nde koordineli olarak AB eğitim ve gençlik programlarından sorumlu birimler oluşturulmuştur. Bu birimlerle iletişimde, Milli Eğitim Bakanlığı'nın altyapısından yararlanılmaktadır. Böylece, faaliyetlerle ilgili olarak bütün illere kolayca ulaşmak mümkün olmaktadır.

Kamu kurum ve kuruluşlarının bünyelerinde oluşturulan AB Ofisleri/Şube Müdürlükleri gibi yapılarla ve üniversitelerde oluşturulan AB Ofisleri ile DPT anteti ile yazışmalar yapılmakta, programlar ve projelerle ilgili faaliyetler bu ofisler/şube müdürlükleri tarafından kendi kurumlarında yürütülmektedir. Bu amaçla, örnek vermek gerekirse, Leonardo da Vinci programı ile ilgili olarak MEB Erkek Teknik Genel Müdürlüğü bünyesinde bir AB Şube Müdürlüğü oluşturulmuştur. Bir şube müdürünün sorumluluğunda olan birim, Leonardo da Vinci eğitim programı ile ilgili iş ve işlemleri Bakanlık düzeyinde yürütmektedir. Bu büronun faaliyetleri sadece Leonardo da Vinci programı ile sınırlı değil, AB ile ilgili diğer konularda da genel müdürlük bünyesinde çalışmalarını sürdürmektedir.

Ulusal Ajans'ın, kamu kurumları dışında sivil toplum kuruluşları ve özel sektörle de münasebetleri söz konusudur. STK'lar ve özel sektörün yapısı, kamu sektöründeki bürokratik işlemlere tabi olmamaları sebebiyle, değişime ve AB vizyonuna daha kolay uyum sağlayabilecek niteliktedir. Ulusal Ajans, STK'ları ve ilgili özel sektör kuruluşlarını eğitim programları çerçevesinde

yönlendirmekte ve özellikle projeler konusunda bir nevi danışmanlık hizmeti vermektedir.

3.3. ULUSAL AJANS'IN HUKUKİ DAYANAKLARI VE KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR

AB eğitim ve gençlik programlarının yürütülmesi amacıyla ülkemizde koordinatör birim olarak düşünülen Ulusal Ajans'ın kuruluş kanunu olan 4968 sayılı Kanun çıkarıldıktan sonra kurumun ikincil mevzuatı tamamlanmıştır.

3.3.1. Ulusal Ajans'ın Hukuki Dayanakları

Ulusal Ajans ve Türkiye'nin AB eğitim programlarına katılımıyla ilgili, önceki bölümlerde de yer yer dile getirilen ikincil mevzuat niteliğindeki yasal düzenlemeler şunlardır:

- Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında, Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında imzalanan Çerçeve Anlaşma ve bu anlaşmanın onaylanması hakkındaki karar⁵⁰: 26 Şubat 2002 tarihinde Brüksel'de imzalanan ve 20.06.2002 tarih ve 4763 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan "Türkiye - AT Arasında, Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında imzalanan Çerçeve Anlaşma"nın onaylanması, Dışişleri Bakanlığının 03.07.2002 tarihli ve ABEY/247110 sayılı yazısı üzerine Bakanlar Kurulunca 22.07.2002 tarihinde kararlaştırılmıştır.

- Avrupa Topluluğu ile Türkiye Cumhuriyeti arasında Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programları Leonardo da Vinci II, Socrates II

⁵⁰ 01.09.2002 tarih ve 24863 sayılı Resmi Gazete

ve Gençlik Programlarına katılımı hakkında Mutabakat Zaptı⁵¹: Türk Hükümeti ile AT arasında, 15 Nisan 2004 tarihinde Brüksel’de imzalanan Mutabakat Zaptı’nda Türkiye’nin Topluluk Programlarına katılımı ile ilgili genel prensipler belirlenmiştir.

- AB Mali Yardımlarına İlişkin Çerçeve Antlaşma⁵²: Türkiye Cumhuriyeti ile AB arasındaki mali işbirliği çerçevesinde temin edilecek mali yardımların uygulanmasına ilişkin “Çerçeve Anlaşma” 14 Mayıs 2004 tarihinde imzalanmıştır.

- Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Ulusal Ajans) Kuruluş Kanunu⁵³: Yukarıdaki bölümlerde ayrıntılı olarak değerlendirildiği için burada ayrıca yer verilmeyecektir.

- Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik⁵⁴: Bu yönetmelik ile Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı’nın, çalışma usul ve esasları ile hizmet birimleri ve bu birimlerin görev, yetki ve sorumluluklarının belirlenmiştir.

- ABEGPM İnsan Kaynakları Yönetmeliği⁵⁵: Bu yönetmelik, 26/12/2003 tarihli ve 2003/6667 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulmuştur.

Yönetmeliğin amacı, Ulusal Ajansın insan kaynakları politikası ve planlaması ile çalışanların, nitelik, görev ve yetkilerini, hizmete alınma esaslarını, görevlendirme, görevde yükselme, ve görevden alınma şekilleri ile

⁵¹ 08.05.2004 tarih ve 25456 sayılı R. G.

⁵² 26.02.2005 tarih ve 25739 sayılı R. G.

⁵³ 06.08.2003 tarih ve 25191 sayılı R. G.

⁵⁴ 14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı R. G.

⁵⁵ 18.03.2004 tarih ve 25406 sayılı R. G.

sözleşme esaslarını, ünvan ve sayılarını, hak ve yükümlülüklerini, mali ve sosyal haklarını düzenlemektir.

Yönetmeliğin son bölümünde yer alan (I) sayılı cetvelde kurumdaki görev ünvanları ve sayıları belirlenmiştir. Buna göre; (1) Başkan, (3) Genel Koordinatör, (4) Destek Birimleri Koordinatörü, (9) Program Koordinatörü, (2) Hukuk Danışmanı, (46) Uzman, (2) Denetçi, (3) Mütercim, (25) Büro Görevlisi, (5) Sekreter olmak üzere toplam (100) görev ünvanı sayılmıştır.

- ABEGPM Personelinin Seçimine İlişkin Sınav Yönetmeliği⁵⁶: Bu yönetmelik, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı'nda görev alacak koordinatörler, uzman, mütercim, denetçi, danışman ile sekreter ve büro görevlilerinin seçiminde uygulanmaktadır.

Yönetmeliğe göre, kurumda çalışmak için başvuruların, ÖSYM Başkanlığı tarafından Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelik hükümlerine göre yapılan Kamu Personeli Seçme Sınavından, önceden belirlenmiş olan asgari puanı almış olmaları gerekmektedir.

- ABEGPM Yönlendirme ve İzleme Komitesi ile Danışma Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik⁵⁷: Bu yönetmelik, Yönlendirme ve İzleme Komitesinin oluşumu, görevleri ve toplantıları hakkında düzenlemeler getirmektedir. Öte yandan yine aynı yönetmelikle Danışma Kurulunun çalışma usul ve esasları da düzenlenmiştir. Danışma kurulunun oluşumu, görevleri ve toplantılarıyla ilgili hükümler içermektedir.

- ABEGPM Bütçe ve Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik⁵⁸: Hukuki dayanağını 4968 sayılı Kanunun

⁵⁶ 18.03.2004 tarih ve 25406 sayılı R. G.

⁵⁷ 14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı R. G.

⁵⁸ 30.04.2004 tarih ve 25448 sayılı R. G.

oluşturduğu bu Yönetmelik, ABEGPM Başkanlığı bütçesinin hazırlanması ve uygulanmasına ilişkin usul ve esaslarını düzenlemektedir. Yönetmelik, Ulusal Ajans'ın faaliyetleri ile AB eğitim programları altındaki ülke merkezli faaliyetlerin sevk ve idaresine uygulanmaktadır.

- Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Disiplin Amirleri Yönetmeliği⁵⁹: Yönetmelik, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığında görevli personelin disiplin amirlerini tespit etmekte ve uyulacak esasları düzenlemektedir. Buna göre Kurum Başkanının disiplin amiri DPT'nin bağlı olduğu Bakan; Genel Koordinatör, Destek Programları Koordinatörü, Hukuk Müşaviri, Denetçi, Mütercim kadrolarında görev yapan personelin disiplin amiri ise Ulusal Ajans Başkanı'dır.

Maliye Bakanlığınca, Türkiye – AB Çerçeve Anlaşması ile ilgili olarak “1 sıra nolu Genel Tebliğ” yayınlanmıştır⁶⁰. Bu tebliğe göre; Türkiye - AB Çerçeve Anlaşması uyarınca AB tarafından veya Türkiye - AB tarafından ortaklaşa finanse edilen projelerde katma değer vergisi, özel tüketim vergisi, damga vergisi ile veraset ve intikal vergisi istisnalarının uygulanması öngörülmüştür.

3.3.2. Karşılaştığı Sorunlar

Türkiye'nin eğitim ve gençlik programlarına fiili katılımının üzerinden yaklaşık üç yıllık bir süre geçmiştir. Programların uygulaması incelendiğinde geneli itibariyle katılımın yıllar itibariyle arttığı ortaya çıkmaktadır. Önümüzdeki dönemlerde de edinilen tecrübeler sonucunda ülkemizden programlara yönelik katılımın büyük ölçüde artış göstereceği tahmin

⁵⁹ 15.01.2005 tarih ve 25701 sayılı R. G.

⁶⁰ 11.04.2004 tarih ve 25430 sayılı R. G.

edilmektedir. Programları uygulayıcı konumda olan Ulusal Ajans faaliyetlerini yürütürken, gerek bürokrasiden, gerek mevcut kamu yönetiminden, gerekse dış etmenlerden kaynaklanan bir takım sorunlarla karşılaşmaktadır.

3.3.2.1. Ulusal Ajans'ın Hukuki Sorunları

Türkiye, AB'ye tam üye olmamakla birlikte, eğitim programlarını koordine eden Ulusal Ajans, AB'ye üye bir ülkenin kurumu gibi faaliyet göstermektedir. Türk Ulusal Ajansı, üye ülkelerdeki Ulusal Ajansların tabi olduğu yükümlülöklere ve prosedörlere tabidir. Bu durum Türk kamu yönetimi sistemi içerisinde, Türk bürokrasi yapısı içerisinde, mevzuat açısından hukuki sorunlara yol açmaktadır.

Bu sorunlardan bir tanesi Ulusal Ajans'ın yaptığı satın alma faaliyetlerinde ortaya çıkmaktadır. Kurum satın alma işlemlerini, Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliğı arasındaki mali işbirliğı çerçevesinde temin edilecek mali yardımların uygulanmasına ilişkin olarak 14 Mayıs 2004 tarihinde imzalanan “Çerçeve Anlaşma” ekinde yer alan “EK A” ya göre yapmaktadır. Buna göre kurumun yapacağı mal, hizmet ve iş sözleşmeleri, Avrupa Toplulukları genel bütçesinin tabi olduğı Mali Tüzük'te belirlenen kurallar ve prosedörlere (25 Haziran 2002 tarih ve 1605/2002 sayılı Konsey Tüzüğü) ve üçüncü ölkelerle işbirliğı kapsamında Komisyon tarafından 6 Mart 2003 tarihinde kabul edilen kurallar ve prosedörlere tabidir.

Kurum, genel ve özel bütçeli kuruluşlar ile diğör kamu kurum ve kuruluşlarının mal ve hizmet satın alma ile ilgili iş ve işlemlerinde uygulanmakta olan 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümlerine tabi değildir. Öte yandan 2005 yılı içerisinde yapılan yasal bir düzenlemeyle de 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu kapsamından çıkarılmıştır. Bu durum kuruluşun iş ve işlemlerinde uygulayıcılar açısından bir karmaşaya yol açmaktadır. Konsey Tüzüğü'nde satın almalarla ilgili detaylar yer almamaktadır. Bu durumda ortaya çıkan boşluklar Kamu İhale Kanunundaki

prosedürlerin ve Ulusal Ajans Başkanlığı tarafından çıkarılan genelgelerin uygulanmasıyla doldurulmaktadır.

Ulusal Ajans'ın satın alma işlemleriyle ilgili olarak bir başka sorun ise KDV işlemleriyle ilgili olarak karşılaşılan problemlerdir. Komisyon bütçesinde aktarılan paralarla yapılan mal ve hizmet alımlarından KDV kesintisi yapılması Komisyon ile Ulusal Ajans arasında sorunlar çıkmasına neden olmuştur. Bir taraftan da Maliye Bakanlığı ile Ulusal Ajans arasında problem kaynağı haline gelmiştir. Ulusal Ajans'ın satın alma faaliyetlerini yürütürken hangi usul ve esaslara tabi olacağının net bir şekilde ortaya konmaması sorunların çözümünü de uzatmaktadır.

3.3.2.2. Ulusal Ajans'ın İdari Nitelikteki Sorunları

Ulusal Ajans'ın karşılaştığı idari sorunlardan en çok dile getirileni, personel yetersizliği konusudur. Bu sorun Ulusal Ajans yetkilileriyle yapılan görüşmelerde sık sık ifade edilmiştir. Kurumda, istisnalarla birlikte, İnsan Kaynakları Yönetmeliği ile belirlenmiş niteliklere ve özelliklere uygun personel istihdamı sağlanmıştır. Ancak yürütülen faaliyetlere bağlı olarak proje başvuru sayılarındaki yıldan yıla aşırı artış ve yoğunluk nedeniyle personel ihtiyacı doğmuştur. Hali hazırda kurumda toplam 82 personel görev yapmaktadır.

Ulusal Ajans'ın programlara ilişkin uygulama sonuçları bakımından (özellikle Erasmus), yeterli istatistiki veri toplamada zorlanması bir diğer sorunu oluşturmaktadır. Gerek yüksek öğretim kurumlarından gerekse Ulusal Ajans'tan kaynaklanan nedenlerden dolayı kamuoyunun programların uygulama sonuçları hakkında ayrıntılı şekilde bilgilendirilmesi henüz tam anlamıyla mümkün olmamaktadır.

Ulusal Ajans'ın programların uygulanması aşamasında karşılaşılan problemlerden en önemlilerinden bir tanesinin, hedef kitlenin yabancı dil

yetersizliği olduğu, bu durumun, faaliyetlerden yararlanacak olan kesimin nicelik daralması ile sonuçlandığı kurum yetkililerince ifade edilmektedir.

Programların uygulanması esnasında karşılaşılan bir başka problem ise, yararlanıcıların yurt dışına çıkış için gerekli olan vize işlemlerinde yaşanan sıkıntılardır. Vize almada yaşanan gecikmeler ve bürokrasi fazlalığının yararlanıcının şevkini kırabilmekte ve değişim faaliyetlerinin iptal edilmesi ile sonuçlanabilmektedir⁶¹.

Yine, AB eğitim programlarından “Erasmus” kapsamında yüksek öğretim kurumları ve Ulusal Ajans cephesinde uygulamaya yönelik bazı sorunlar olduğu anlaşılmaktadır. Yüksek öğretim kurumları bakımından, programların etkin bir şekilde uygulanabilmesi için akademik personelin bu konuda çalışma yapmasını teşvik edecek mekanizmalar geliştirilmelidir.

Türkiye’deki 83 yüksek öğretim kurumundan 65’i 2004 yılında, 19’u 2005 yılında olmak üzere toplam 79’u Avrupa Komisyonu’ndan Erasmus Üniversite Beyannamesine onay almıştır. Böylece başvuruda bulunan yüksek öğretim kurumlarından hemen hemen hepsi beyanname alma başarısını göstermişleridir.

Akademik personelin bu süreçte etkin bir şekilde görev alması sağlanmadıkça uygulamada başarıya ulaşılması mümkün görünmemektedir. Ülkemizdeki yüksek öğretim kurumlarının önemli kısmında eğitim dilinin Türkçe olması ve genel anlamda yoğun dil kurslarının süresinin yetersiz olması hareketlilik faaliyetinin önündeki engellerden biri haline gelmiştir.

⁶¹ AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı’nın 25.04.2006 tarih ve 213/1265 sayılı yazısı.

3.4. AB İLERLEME RAPORLARINDA ULUSAL AJANS'A BAKIŞ

12-13 Aralık 1997'de gerçekleştirilen Lüksemburg Zirvesi'nde, Avrupa Komisyonu'ndan, Kopenhag kriterlerinin yerine getirilmesi konusunda aday ülkelerdeki gelişmeleri ayrı ayrı inceleyen yıllık “İlerleme Raporları (Regular Reports)” hazırlaması istenmiştir. Bu çerçevede, Komisyon, 1998-2005 yılları arasında tüm aday ülkeler için, ayrı ayrı olmak üzere ilerleme raporu hazırlamıştır.

Aday ülke konumunda olan ülkemiz hakkında da, Avrupa Komisyonu tarafından müktesebatla ilgili yıllık değerlendirmelerin yapıldığı ilerleme raporları düzenlenmiştir. Ancak biz burada, Türkiye'nin AB eğitim ve gençlik programlarına katılımını sağlayan Çerçeve Antlaşma'nın ve Ulusal Ajans'ın hazırlık/kuruluş döneminin 2002 yılına rastlamasından dolayı, önceki yılı da kapsamak üzere 2001 yılından bu yana olan ilerleme raporlarında Ulusal Ajans ile ilgili eleştiri ve tavsiyeleri incelemekle yetineceğiz. Zira, 2001 yılından önceki ilerleme raporlarında Ulusal Ajans ile ilgili yapılan her hangi bir değerlendirme bulunmamaktadır.

3.4.1. 2001 Yılı İlerleme Raporu

Avrupa Komisyonu tarafından 2001 yılının Kasım ayında yayınlanan raporda eğitim ve gençlik programlarına ilişkin olarak da Türkiye'nin öncelikli, üç ana programı başarıyla yönetmek için gereken Ulusal Ajans'ın kurulmasına yönelik adımları atması gerektiği ifade edilmiş ve bu konunun Türkiye'nin söz konusu programlara katılması için çok önemli bir koşul olduğu belirtilmiştir⁶².

⁶² Commission of the European Communities: 2001 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession, (Brussels: European Communities, 2001), p.74-75.

3.4.2. 2002 Yılı İlerleme Raporu

Avrupa Komisyonu tarafından 2002 yılının Ekim ayında yayınlanan raporda, eğitim ve gençlik programlarına yönelik hazırlık çalışmalarını yürütmek amacıyla, DPT bünyesinde bir Daire Başkanlığı kurulmasının olumlu karşılandığı belirtilmiştir.

Daire Başkanlığı'na yasal statü kazandırılması ve başkanlığın işlevsel hale getirilmesi amacıyla, Devlet Planlama Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik yapılması yönündeki çalışmaların sürdürüldüğü bilgisi verilmiştir. Ayrıca Türkiye'nin 2004 yılında programlara tam katılımının sağlanması için çalışmaların hızlandırılması gerekliliği vurgulanmıştır⁶³.

3.4.3. 2003 Yılı İlerleme Raporu

Komisyonun 2003 yılının Kasım ayında yayınladığı raporda, DPT'nin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede daha önce Başkanlık olarak kurulmuş olan birimde Türkiye Ulusal Ajansı olarak hukuki statüsü, mali ve idari özerkliğini belirten değişiklik Temmuz 2003'te TBMM tarafından onaylandığına ilişkin gelişme aktarılmıştır. Ancak, Türkiye'nin 2004 yılında programlara tam katılımının, her üç program için de hazırlık çalışmalarının tatminkâr düzeyde gerçekleştirilmesine bağlı olduğu vurgulanmıştır⁶⁴.

Türkiye tarafından 2003 yılında hazırlanan ulusal programda da eğitim ve gençlik programlarına ilişkin olarak Türkiye'nin eğitim ve gençlik programlarına katılımını sağlayan anlaşmalardan bahsedilmiş ve Ulusal

⁶³ Commission of the European Communities: 2002 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession, (Brussels: European Communities, 2002),p.103-105.

⁶⁴ Commission of the European Communities: 2003 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession, (Brussels: European Communities, 2003),p.99-101.

Ajans'ın kurulduğu ifade edilmiştir. Ayrıca eğitim alanında iki öncelik belirlenmiştir. Birincisi eğitim alanında AB mevzuatına uyumun sağlanması ve diğeri zaten gerçekleştirilmiş olan Ulusal Ajans'ın kurulması ve topluluk programlarına tam katılımın sağlanmasıdır⁶⁵.

3.4.4. 2004 Yılı İlerleme Raporu

2004 yılının Ekim ayında yayınlanan raporda, son ilerleme raporundan beri AB eğitim ve gençlik programlarına ilişkin olarak Türk Ulusal Ajansı tarafından önemli yol alındığı belirtilmiş ve programlar konusunda gerekli çalışmaların tamamlanarak, Nisan 2004'ten itibaren tam katılımın sağlandığı bilgisi verilmiştir⁶⁶.

Türk Ulusal Ajansı'nın, hem personel hem de altyapı bakımından uygulama kapasitesini geliştirmekte olduğunu ve ilk uygulama sonuçlarının büyük ölçüde tatmin edici bulunduğunu ifade edilmiştir. Ancak yine de Türkiye'nin programlardan etkin bir şekilde faydalanabilmesi için gerekli geliştirme çalışmalarını yapması gerektiği de vurgulanmıştır.

3.4.5. 2005 Yılı İlerleme Raporu

2005 yılı ilerleme raporunda ise, Ulusal Ajans ve eğitim programlarıyla ilgili olarak; eğitim ve kültür başlığı altındaki 26. fasılda, Türkiye'nin eğitim ve öğretim alanında, Nisan 2004 ayından bu yana AB eğitim programlarına son derece başarılı bir şekilde katıldığı, Türk Ulusal Ajansı'nın, projelerle ilgili seçim, sözleşme, faydalanıcılara ödeme, proje denetleme ve Komisyona bilgi verme dâhil, programların dağıtılmış faaliyetlerin yönetimine ilişkin görevlerini

⁶⁵ Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı, 24 Temmuz 2003 tarih ve 25178 Mükerrer sayılı R.G., s.552-553.

⁶⁶ Commission of the European Communities: 2004 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession, (Brussels: European Communities, 2004),p.102-103.

tatminkâr bir şekilde yerine getirdiği, Türk Ulusal Ajansı'nın, başvuru sayılarındaki önemli artışla baş edebilmek için yönetim kapasitesini takviye etmeye yönelik çabalarını sürdürmesi gerektiği, Yönlendirme ve İzleme Komitesi'nin, birlik programlarının uygulanmasına yönelik genel politikalar belirlediğini ve Ulusal Ajans'ın çalışmasını izlediği ve değerlendirmek için düzenli toplantılar yaptığı, programların, bu alandaki ulusal politikalara da faydalı olmasını sağlamak için, sektörel bakanlıkların Yönlendirme ve İzleme Komitesine etkin katılımlarının gerektiği ifade edilmiştir⁶⁷.

3.5. ULUSAL AJANS'IN BUGÜNE KADAR YAPTIĞI FAALİYETLER

Türk Ulusal Ajansı kuruluşundan bu yana Türk insanını Avrupa Birliği'ne ve onun ürettiği uluslar arası topluma fiilen hazırlayan kurumlardan birisi olarak, yurtiçinde 400'e yaklaşan bölgesel bilgilendirme toplantıları, seminerler, çalıştaylar ve konferanslarla, yılda yaklaşık 8.000 kişiye birebir ulaşmış⁶⁸, toplumu AB üyeliğine ve Avrupa vatandaşlığına hazırlayan pek çok çalışmaya imza atmıştır⁶⁹. Türkiye'de, 2005 yılı itibariyle Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth programlarına katılımı Türk Ulusal Otoriteleri ve Türk Ulusal Ajansı tarafından kayda değer bir ilerleme sağlanmıştır. Programlara katılım başvuru sayısındaki artış kamu ve özel sektörün hareketlilik aktivitelerine katılımı bir hayli motive edildiğini göstermektedir⁷⁰.

Tablo 3'te 2004, 2005 ve 2006 yıllarında ülkemizde uygulanan üç temel programa ilişkin yararlanıcı sayıları ve hibe miktarlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Rakamlardan da görüleceği üzere programlara katılım yıllar

⁶⁷ Commission of the European Communities: 2005 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession, (Brussels: European Communities, 2005),p.104-106.

⁶⁸ Ulusal Ajans Başkanlığı'nın 25.04.2006 tarih ve 213/1265 sayılı yazısı.

⁶⁹ AB Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığı: Eğitimde Diyalog, Socrates Bülteni, (Ankara:Ulusal Ajans Yayını, Sayı 6,Ekim 2005),3

⁷⁰ European Comission: Implementing The 'Education And Training 2010' Work Programme, Progres Report, (Brussels: December 2005), p.18

itibariyle hatırı sayılır bir derecede artış göstermiştir. Bu da Ulusal Ajansın görevlerini yerine getirmedeki etkinliğini yansıtmaktadır.

Tablo 3: Türkiye’de Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth (Ülke Merkezli)

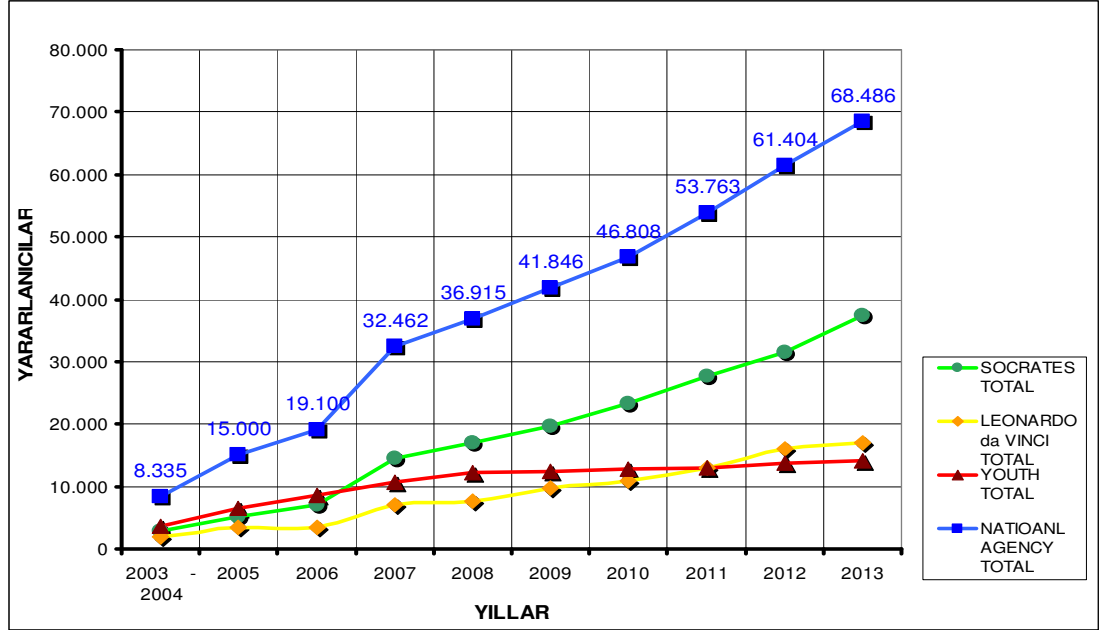
	2004	2005	2006	TOPLAM
Yararlanıcı Sayısı	8.335	15.000	16.940	40.275
Hibe Miktarı (milyon €)	13,5	19,2	34,6	67,3

Kaynak: Ulusal Ajans

IX. Beş Yıllık Plan Taslağında da, Türkiye’nin 1 Nisan 2004 tarihinden itibaren AB eğitim ve gençlik programlarına başarıyla ve aktif bir şekilde katılımının sağlandığı, bütün eğitim programlarından bugüne kadar yaklaşık 49.300 kişinin yararlanmış olacağı ifade edilmektedir⁷¹.

Şekil 8’de 2004-2013 yılları arası döneme ilişkin yararlanıcı sayıları ile ilgili veriler ve tahminler yer almaktadır. Bu tahminlere göre 2013 yılında bu üç ana programdan toplam 68.486 kişinin yararlanacağı tahmin edilmektedir. İçinde bulunduğumuz 2006 yılında 16.940 kişinin yararlandığını düşündüğümüzde, 2003-2006 yılları arasındaki artışın, 2006-2013 yılları arasındaki artıştan yüzde olarak daha fazla olduğu göze çarpmaktadır. Bu husus, programlara ilişkin kabul edilen proje sayıları ve Türkiye’nin ödeyeceği katılım payı ile ilişkili bir durumdur. Zira, yararlanıcı sayısının daha çok artması, kabul gören proje sayılarındaki artışa ve katılım paylarının büyüklüğüne bağlıdır.

⁷¹ DPT: IX. Beş Yıllık Kalkınma Planı Taslağı, s.41.

Şekil 8: Ulusal Ajans 2004-2013 Yararlanıcı Projeksiyonu

Kaynak: Ulusal Ajans

Ulusal Ajans'ın koordine ettiği AB programları sayesinde, daha çok kişinin de yararlanmasıyla beraber, Türkiye'de bireyler ile büyüklüğüne bakılmaksızın kurum ve kuruluşlar kendi çevrelerindeki sorunlara özgün çözümler üretebilmektedirler⁷².

Tablo 4'te, AB eğitim ve gençlik programlarından (Socrates, Leonardo da Vinci, Youth) 2003-2004 yıllarında toplam 8.335; 2005 yılında 15.000, 2006 yılında ise 16.940 kişi olmak üzere toplam 40.275 kişinin yararlandığı görülmektedir. Böylelikle Ulusal Ajans'ın kuruluşundan bu güne kadar (2003-2006) Socrates Programı'ndan 15.100; Leonardo da Vinci Programı'ndan 8.730; Youth Programı'ndan 18.605 olmak üzere toplam 42.435 kişinin faydalanması sağlanmıştır.

⁷² AB Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığı: Altın Bilezik, AB Mesleki Eğitim Programı (Leonardo da Vinci), (Ankara: ABEGPMB, Kasım 2005), 3.

Tablo 4: Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth Programları Yıllara Göre Yararlanıcı Değişimi

	2003 -2004	2005	2006	TOPLAM
SOCRATES TOPLAM	2.900	5.200	7.000	15.100
LEONARDO da VINCI TOPLAM	1.830	3.400	3.500	8.730
YOUTH TOPLAM	3.605	6.400	8.600	18.605
ULUSAL AJANS TOPLAM	8.335	15.000	16.940	40.275

Kaynak: Ulusal Ajans

Socrates'in alt programlar bazında yararlanıcı sayıları ise şu şekildedir: Comenius programından 2004-2006 yılları arası dönemde 2.250 öğrenci ve 3.050 öğretmen yararlanmıştır. Yine aynı program kapsamında 2004-2006 yılları arasında toplam 2.028 proje başvurusundan 814'ü kabul edilmiştir. Diğer alt program Erasmus sayesinde 2004-2006 yılları arasında 4.100 üniversite öğrencisi ve 1.000 akademik personel yer değiştirme imkanı bulurken, 2006-2007 öğretim döneminde de 4.500 üniversite öğrencisi ve 900 akademik personelin programdan yararlanması öngörülmektedir. Bir başka alt program Grundtvig kapsamında 2004-2006 yılları arasında 434 proje başvurusundan 119'u kabul edilmiş, programdan toplam 937 kişi yararlanmıştır⁷³.

Leonardo da Vinci programı kapsamında 2004 yılında 1.830, 2005 yılında 3.400 olmak üzere toplam 5.230 kişi programdan yararlanmış olup

⁷³ 16.11.2005 tarihli Ulusal Ajans Ayrıntılı Tarama Sunumu

2006 yılında 3.500 kişinin yararlanması öngörülmektedir. 2004-2006 yılları arası dönemde toplam 1.169 Leonardo projesi (A ve B tipi) kabul edilmiştir⁷⁴.

Youth programından ise 2004 yılında 3.605, 2005 yılında 6.400 kişi olmak üzere toplam 10.005 kişi yararlanmış olup, 2006 yılında 8.600 kişinin yararlanması öngörülmektedir.

3.6. TÜRK ULUSAL AJANSI'NIN DİĞER ULUSAL AJANSLARLA KARŞILAŞTIRILMASI

Yönetimi Avrupa Komisyonu tarafından üstlenilen AB eğitim ve gençlik programlarının, katılımcı ülkelerde işleyişini sağlayabilmek için kurulan Ulusal Ajans adındaki birimler/yapılar; ülkeden ülkeye yapılanma bakımından farklılıklar göstermekte, programların sağlıklı bir şekilde işlemesi yönünden önemli fonksiyonlara sahip olmaktadır. Katılımcı ülkeler arasında Ulusal Ajans'ın yapılanması, programdan yararlanan ülkelerde, değişik şekillerde görülebilmektedir. Nitekim önceki bölümlerimizde de bahsedildiği gibi Macaristan, Romanya, Yunanistan gibi ülkelerde programların sorumluluğu tek bir ajans tarafından üstlenilmekte iken İrlanda, İngiltere ve Belçika gibi ülkelerde birden fazla ajans programları paylaşmış durumdadır.

Türkiye, 1 Nisan 2004 tarihinden bu yana Topluluğun, Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth, programlarına tam olarak katılmaktadır. Bu programları ülke içinde duyurmak, koordine etmek ve Avrupa Komisyonu ile ilişkileri sağlamak üzere 2002 yılında kurulan Ulusal Ajans bütüncül, merkezi bir örgüt yapısına sahiptir. Topluluğun üç ana eğitim programı ve diğer alt programlar Ulusal Ajans'ın çatısı altında yürütülmektedir.

⁷⁴ <http://www.ua.gov.tr> (15.05.2006)

Türkiye’de AB eğitim programlarının merkezi bir kuruluş aracılığıyla tek elden yönetilmesi yönteminin seçilmesinde Türkiye’nin üniter yapısının etkili olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Türk Ulusal Ajansı kamu kurumu niteliğinde olması hasebiyle kamu gücüne sahiptir. Personeli de kamu personeli olup, kurum olarak Türk Kamu Yönetiminde yeni bir oluşumdur. Oysa Macaristan’da aynı görevi ifa etmekle yükümlü olan kuruluş vakıf niteliğinde bir kuruluştur. Vakıfta görev yapan personel sayısı ülke nüfusu ve yararlanıcı sayısına paralel olarak, Türkiye’de benzer görevlerde bulunan personele nazaran az olmakla birlikte Macaristan Ulusal Ajansı’nın ve Romanya Ulusal Ajansı’nın bütçeleri yaklaşık olarak Türk Ulusal Ajansı bütçesinin yarısı kadardır. Portekiz Ulusal Ajansı’nın bütçesinden de büyük olan Türk Ulusal Ajansı’nın bütçesi ise İngiltere Ulusal Ajansı bütçesinin yaklaşık yarısına tekabül etmektedir.

Türkiye, AB’ye henüz aday konumda bulunmasına rağmen, tezimizde incelenen ve AB üyesi olan Macaristan ve Portekiz’den, diğer aday ülke olan Romanya’dan daha geniş bir program bütçesine, dolayısıyla daha fazla yararlanıcıya ve daha geniş bir kitleye sahiptir.

Karşılaştırmamızda esas alınan ulusal ajanslarda görev yapan personellerin yabancı dil yeterlilikleri ve işe alınma yöntemleri bakımından Türk Ulusal Ajansı’na nazaran daha objektif kriterlere dayandırıldığı ve her türlü çalışmada öncelikle programların başarısının hedeflendiği söylenebilir.

Türkiye’deki siyasi yapı ve siyasetin bürokrasi ve kamu personeli üzerindeki etkisi, programlardaki verimliliği, dolayısıyla başarıyı etkileyebilecek derecededir. Bu duruma Türkiye, Romanya gibi gelişmekte olan ülkelerde daha fazla rastlanmaktadır.

Türk Ulusal Ajansı’nın merkezi örgütlenmesine karşın İngiltere’deki yapı tamamen farklıdır. Merkezi olmayan bir örgütlenme söz konusudur. Socrates, Erasmus, Leonardo da Vinci, Youth gibi programlar farklı kuruluşlar aracılığıyla yürütülmektedir. Hatta özel şirketler kanalıyla dahi yürütüldüğü

gözlenmektedir. İngiltere Erasmus programında, herkesin tercih ettiği bir ülke konumunda bulunmasından dolayı diğer ülkelere öğrenci gönderme noktasında sıkıntılarla karşılaşmaktadır.

Portekiz ve Romanya Ulusal Ajansları da Türkiye'deki örneğe benzemektedir. Ulusal Eğitim Bakanlıkları bünyesinde örgütlenmiş ve çalışanları kamu personeli niteliğindedir. Kurum çalışan sayıları da Türk Ulusal Ajansı çalışanlarından daha az sayıdadır.

İngiltere, Macaristan, Portekiz ve Romanya'nın AB eğitim programlarından Türkiye'nin katılımından önce yararlanmaya başlamalarına rağmen, dolayısıyla ulusal ajans yapılarının erken kurulmasına rağmen, Türkiye'nin gerek bütçe bakımından gerekse yararlanıcı bakımından İngiltere dışındaki diğer ülkelere göre önde olması, Türkiye'de programlara gösterilen ilgi ve ilgili genç nüfusun, programların genel hedef kitleleri olan eğitim öğretim çağı nüfusunun fazlalığı ile açıklanabilir.

Ulusal Ajansların karşılaştıkları problemler açısından bir karşılaştırma yaptığımızda, ortaya çıkan sorunların hemen hemen aynı olduğunu görürüz. İngiltere ve Portekiz dışında Macaristan, Romanya ulusal ajanslarının dile getirdikleri sorun, program yararlanıcılarının karşılaştıkları vize problemidir. Hepsinin genel sorunu ise program bütçelerinin zamanında onaylanarak kurumlarına aktarılamaması, bunun da programların devamını ve başarısını tehlikeye attığıdır.

Ulusal Ajanslar, Socrates programının yürütülmesi sırasında başlıca iki engelle karşılaşmışlardır. Bunlar; finansman eksikliği ve programın yapısal ve operasyonel işlevinden gelen sorunlardır. Bunlar arasında koordinasyon eksikliği, programda çok sayıda eylemin olması, proje sonuçlarının yeterince yayılamaması sayılabilir⁷⁵.

⁷⁵ Birol ÖZÖNCEL: a.g.t.,120

SONUÇ

20. yüzyılın en önemli gelişmelerinden biri olan ve uluslar arası alanda dünyadaki supranasyonel tek örgüt olarak, en etkin aktör olmayı hedefleyen Avrupa Birliği öncelikle Batı Avrupa'nın siyasi, ekonomik ve sosyal yapısında, daha sonra da dünyadaki güç dengelerinin değişiminde önemli rol oynamıştır. AB'nin oluşumundan itibaren Avrupa kıtası en uzun süreli barış sürecini yaşamıştır¹.

Avrupa'nın yeniden inşası sürecinde, Avrupa Birliği düşüncesinin savunucuları, aralarındaki işbirliğini ilerletmeyi amaçlamışlardır. Farklı ulusların birbirlerini daha iyi anlamaları ve bu sayede çatışmaların ve savaşların önüne geçilmesi için "eğitim" önemli bir araçtır. Eğitim ve gençlik programlarının, en önemli işlevlerinden biri, ulusları sosyal ve kültürel anlamda birbirlerine yakınlaştırarak işbirliği düşüncesini geliştirmesi ve yaygınlaştırmasıdır.

AB'de eğitimle ilgili çalışmalar direkt olmasa bile birçok kurucu anlaşmalarda yer almıştır. 1951 yılında imzalanan Paris Antlaşmasından başlayarak, 1957 Roma Antlaşması, AB sürecinde kilometre taşı olarak kabul edilen ve 1992 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması (126. ve 127. maddeleri), kurucu anlaşmaları birleştiren ve 1997 yılında imzalanan Amsterdam Antlaşması (149. ve 150. maddeleri) eğitim ile ilgili maddelere de yer vermektedir.

AB'nin eğitim alanındaki aktivitelerinin dünyayı dolaşması 1980'li yıllarda Comett, Lingua, Petra, Force, Erasmus v.b. pilot programlarla başlamıştır. 1995 yılında da bu konular üzerine odaklanılarak üç yeni ana program ortaya çıkarılmıştır. Bunlar; Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth

¹ Arzu KİHTİR: a.g.t.,307

programlarıdır. Bu üç ana programın ortaya çıkmasıyla birlikte bu programların katılımcı ülkelerde koordinasyonunu sağlayacak, yürütecek kurumlar/yapılar oluşturulmaya başlanmıştır. Bu kurumlara/yapılara “Ulusal Ajans” adı verilmiştir. Halihazırda mevcut bulunan ve yukarıda bahsedilen programları yürüten yapılar da ulusal ajans adını almıştır. Ulusal Ajanslar görevleri aynı olmakla birlikte örgütlenme bakımından az da olsa farklılıklar göstermektedirler.

Türk Ulusal Ajansı’nın faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması ve faaliyetlerini yürütürken karşılaştığı sorunların çözümü için benzer örneklerden de yola çıkarak aşağıda bazı öneriler getirilmiştir.

Günümüzde eğitim ve gençlik programları, Türkiye ile birlikte 31 ülkede uygulanmaktadır. Programların bu derece geniş bir alanı hedeflemesi ve ülkeler arasında görülen farklı uygulamalar, doğal olarak bazı sorunların yaşanmasına neden olmaktadır. Türk Ulusal Ajansı yetkilileriyle yapılan görüşmelerde gerek uygulamaya yönelik, gerekse idari yapıya ilişkin bir takım problemler ifade edilmiştir. Öncelikle kısaca bunlara değinelim:

Türkiye, Avrupa Birliği’ne tam üye olmamakla birlikte, eğitim programlarını koordine eden Ulusal Ajans, AB’ye üye bir ülkenin kurumu gibi faaliyet göstermektedir. Üye ülkelerdeki Ulusal Ajansların tabi olduğu yükümlülöklere ve prosedörlere tabidir. Bu yönüyle Türk Ulusal Ajansı, AB ve aday ülkeler arasında tek örnektir. Bu durum Türk kamu yönetimi sistemi içerisinde, Türk bürokrasi yapısında ve meri mevzuatta sıkıntılara yol açmaktadır. Bu sıkıntılardan bir tanesi Ulusal Ajans’ın yaptığı satın alma faaliyetlerinde ortaya çıkmaktadır. Kurum satın alma işlemlerin hangi usul ve prosedüre göre yapacağı, Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği arasındaki mali işbirliği çerçevesinde temin edilecek mali yardımların uygulanmasına ilişkin olarak 14 Mayıs 2004 tarihinde imzalanan “Çerçeve Anlaşma” ekinde yer alan “EK A” da yer almıştır. Buna göre kurumun yapacağı mal, hizmet ve iş sözleşmelerinde Avrupa Toplulukları genel bütçesinin tabi olduğu Mali Tüzük’te belirlenen kurallar ve prosedörlere(25 Haziran 2002 tarih ve

1605/2002 sayılı Konsey Tüzüğü) ve üçüncü ülkelerle işbirliği kapsamında Komisyon tarafından 6 Mart 2003 tarihinde kabul edilen kurallar ve prosedürlere tabidir. Ancak yukarıda sayılan bu yasal düzenlemelerde satın alma iş ve işlemlerine ilişkin, yöntemler hakkında detaylı düzenlemeler bulunmamaktadır. Bu durumda ortaya çıkan boşluklar Kamu İhale Kanunundaki prosedürlerin ve Ulusal Ajans Başkanlığı tarafından çıkarılan genelgelerin uygulanmasıyla doldurulmaktadır. Bu yönleriyle Ulusal Ajans'ın yaptığı mal, hizmet ve iş sözleşmelerinde tek tip bir yasal düzenlemenin olmamasından dolayı sıkıntılarla karşılaşmaktadır.

Satın almalarla ilgili olarak bir başka sorun ise KDV işlemleriyle ilgilidir. Komisyon bütçesinden aktarılan paralarla yapılan mal ve hizmet alımlarından KDV kesintisi yapılması Komisyon ile Ulusal Ajans arasında sorunlar çıkmasına neden olmuştur. Bir taraftan da Maliye Bakanlığı ile Ulusal Ajans arasında problem olmuştur. Ancak bu sorun 14 Mayıs 2004 tarihinde imzalanan “Çerçeve Anlaşma” ile ve Maliye Bakanlığı'nın Ulusal Ajansa verdiği KDV istisnası sertifikalarıyla çözümlenmiştir.

Bu prosedürlere ilişkin diğer sorunların çözülmesi ve tek tip bir prosedürün oluşturulabilmesi için ulusal otorite tarafından Ulusal Ajans'ın satın alma faaliyetlerini yürütürken hangi usul ve esaslara tabi olacağının net bir şekilde ortaya konması gerekmektedir. Satın alma ile ilgili usullerin tek tip olması ve bu usullerin düzenli olarak uygulanması, mevzuat çakışmalarından dolayı ortaya çıkabilecek sorunları giderecektir.

Personel yetersizliği bir diğer sorundur. Bu sorun Ulusal Ajans yetkilileriyle yapılan görüşmelerde sık sık dile getirilmiştir. Kurumda istisnalarla birlikte İnsan Kaynakları Yönetmeliğiyle belirlenmiş niteliklere ve özelliklere uygun personel istihdamı sağlanmıştır. Ancak yürütülen faaliyetlere bağlı olarak proje başvuru sayılarındaki yıldan yıla aşırı artış ve yoğunluk nedeniyle personel ihtiyacı doğmuştur. Bu ihtiyacı karşılamak için diğer kamu kurum ve kuruluşlarından personel nakletmek yerine aranan özellikte personel temini için özel sektörde ilana çıkılmalı ve objektif kriterlere

göre seçim yapılmalıdır. Yeni alınacak personel ile yapılacak iş sözleşmeleri süreli olacağı için kurum istihdam politikasını kendi içerisinde belirleyebilecektir. Bununla beraber siyasi istismara da fırsat vermeyecektir. Ancak halen kurumda görev yapacak personel, kurum Başkanının teklifi ve DPT'nin bağlı olduğu Bakanın onayıyla belirlenmektedir. Ulusal Ajans'ın, idari ve mali özerkliğe sahip bir tüzel kişilik olmasına rağmen Başkanlığın kendi bünyesinde istihdam etme yetkisini, ilgili olduğu kuruluşun bağlı olduğu otoriteyle paylaşması, kurumun istihdam politikasında objektif ve serbest hareket etme yetkisini kısıtlamaktadır.

Kurumda mevcut görev yapan “memur” statüsündeki personeller, kendi asıl çalıştıkları kurumlarından geçici olarak ayrılmakta ve Ulusal Ajans'ta sözleşmeli olarak görev yapmaktadır. Sözleşmeleri her hangi bir nedenden dolayı yenilenmediğinde ise asıl bağlı oldukları kurumlarına dönebilmektedirler. Bu durum, kurumda görev yapan personelin güvenceli bir memuriyet kadrosunda bulunması hasebiyle yürütülen iş ve işlemlerden daha yüksek verim alınmasına engel teşkil edebilmektedir. Kurum Başkanı, Genel Koordinatörler ve Program Koordinatörleri dışındaki personelin, diğer bazı AB üyesi örneklerinde olduğu gibi işgücü piyasasından mülakat yoluyla aranılan niteliklere en uygun olanların seçilmesi çok daha nitelikli personelin istihdamına imkân sağlayacaktır. Öte yandan kurumun siyasi istismarını da önleyecektir.

Kurum çalışanlarının ikinci bir yabancı dil bilgisine sahip olmaması dile getirilen başka bir sorundur. AB eğitim programları ile ilgili dokümanlar ve belgeler, daha sonra Birliğin diğer resmi dillerine çevrilmekle birlikte Komisyonun merkezinin bulunduğu Brüksel'de öncelikle Fransızca olarak basılmaktadır. Halihazırda kurum personelinin büyük bir çoğunluğu iyi derecede bir yabancı dil (genellikle İngilizce) bilmektedir. Zaten kurumda istihdam edilmenin şartlarından bir tanesi de KPDS (B) düzeyinde yabancı dil bilgisine sahip olmaktır. Kurum personelinin ikinci bir yabancı dil (özellikle Fransızca) kullanma bilgi ve becerisine sahip olması faaliyetlerin

yürütülmesinde etkinliğin artmasına katkı sağlayacaktır. Bu eksiklik iki şekilde giderilebilir. Birincisi; mevcut personelin ikinci bir yabancı dil öğrenebilmesi için kurslar düzenlenmesi ve dönem dönem hizmetiçi eğitime alınmasıdır. İkincisi ise yeni işe alınacak personelde iki yabancı dil bilme şartı aranması veya iki yabancı dil bilen adaylara işe almada öncelik tanınmasıdır. Bu önerilerden birincisinin kuruma yükleyeceği ekstra maliyetleri düşünüldüğünde ikinci öneriyi dikkate almak daha rasyonel bir davranış olacaktır.

Kurumun faaliyetleri kapsamında, proje yararlanıcıları yurt dışına çıkışlarda vize sorunuyla karşılaşmaktadırlar. Türkiye’de hazırlanan ve kabul edilen projelerin yararlanıcılarının ilgili bazı AB üyesi ülkelere girişlerinde vize alınması işlemlerinde sorunlar çıkmaktadır. Bu sorunun aşılabilmesi AB komisyonu ile yapılacak mutabakatlara ve ikili anlaşmalara bağlıdır. Öte yandan Macaristan Ulusal Ajansı örneğinde olduğu gibi ilgili ülkelerin Büyükelçilik nezdindeki temsilciliklerine konu ile ilgili mektuplar yazılarak sorunun aşılması sağlanabilir. Vize süresinin uzunluğu, vize masrafının düşük olması, AB eğitim ve gençlik programları yararlanıcılarına özel bir uygulama yapılması programların başarısını artıracaktır

Türkiye’de başta Socrates ve Erasmus olmak üzere eğitim ve gençlik programlarının daha etkin şekilde uygulanması için; eğitim ve gençlik programlarına ilişkin önemli işlevler gören ve bu konuda tek yetkili olan Ulusal Ajans’ın idari ve mali özerkliği korunmalı ve daha etkin şekilde faaliyet göstermesini sağlayacak önlemler uygulamaya konulmalıdır.

Yüksek öğretim kurumlarının, Erasmus programına etkin bir şekilde katılımını sağlamak için akademik personelin bu faaliyetler konusunda yürütülen çalışmalarda yer almasını teşvik edecek mekanizmalar geliştirilmelidir. Akademik personelin bu süreçte etkin bir şekilde görev alması

sağlanmadıkça arzulanan katılım hedefine ulaşılması mümkün görünmemektedir².

Avrupa Birliği, gelecek on yıl içinde yaşam boyu öğrenme konusunda dünyaya iyi bir örnek sunmak istediğini, dinamik ekonomik büyümeyi başarmanın ve sosyal uyumu güçlendirmenin mümkün olduğunu ve bunu yapabileceğini göstermek zorunda olduğunu ifade etmektedir³.

AB’de eğitim ve öğretim sistemleri ile öğretim programlarının içeriği, üye ülkelerin sorumluluğundadır. “Destekleyicilik” prensibine paralel olarak AB, üye ülkelerdeki eğitim ve öğretimin kalitesini artırmak için eğitim ve öğretimin belirli alanlarında faaliyetleri destekleme ve tamamlama yoluna gitmektedir. Katılımcı ülkeler arasında eğitim alanındaki işbirliğini geliştirmeyi, eğitim ve öğretimin kalitesini yükseltmeyi amaçlayan eğitim ve gençlik programları, değişik AB zirvelerinde belirlenen hedeflere ulaşma, Avrupa kıtasında yaşayan farklı uluslara mensup halklara ortak bir Avrupalı fikrini yayma, işgücü piyasasının ihtiyacını karşılama gibi gerekçelerle hayata geçirilmiştir. Değişik tarihlerde yapılan zirvelerde (Lizbon Zirvesi, e-Avrupa ve e-Öğrenme kararları, yaşam boyu öğrenim politikası, Bologna Süreci ve Avrupa Eğitim Alanı çalışmaları) alınan kararlarla geliştirilen programlar, halen değişim içerisinde. En iyiye ulaşma çabası içinde olan AB tarafından uygulamada yaşanan sorunların ortadan kaldırılması amacıyla yapılan çalışmalar sürdürülmektedir.

Erasmus haricinde, 2006 yılı sonunda uygulama dönemleri sona erecek olan AB eğitim ve gençlik programları, 2007 yılından itibaren yeni ve farklı bir yapıya kavuşacaktır. Mevcut dönemde uygulanan programlara ilişkin karşılaşılan sorunları çözebilmek amacıyla Avrupa Komisyonu tarafından yürütülen çalışmalar doğrultusunda daha esnek süreçler içeren, adem-i

² Ali RENÇBER: a.g.t.,40

³ Ahmet MAHİROĞLU: “Avrupa Birliği Ülkelerinde Yeni Eğitim Politikaları ve Yaşam Boyu öğrenme”, Milli Eğitim Dergisi, Sayı 167,(2005)

merkeziyetçi bir yapının hakim olduğu, işbirliğine dayalı, daha büyük bir bütçe büyüklüğüne sahip, 2007-2013 yılları arası dönemi kapsayacak yeni nesil programların (yaşam boyu öğrenim, gençlik işbaşında, Medya 2007, Kültür 2007) uygulamaya konulması düşünülmektedir. Erasmus, Leonardo da Vinci, Grundtvig ve Comenius gibi mevcut dönemdeki bazı programları kapsamına alan yaşam boyu öğrenim alanında birleştirilmiş programlar, yeni nesil programların ana unsurunu teşkil etmektedir.

Bugün uygulanmakta olan eğitim ve gençlik programları altında yer alan program, alt program ve faaliyetlerin fazla sayıda olması, bürokratik, esnek olmayan ve karmaşık bir yapıya sahip olması, hem uygulamada sorunlarla karşılaşılmasına neden olmakta hem de potansiyel yararlanıcıların cesaretini kırarak, programlara olan ilginin azalmasına neden olmaktadır. Programlara ilişkin daha basit başvuru ve değerlendirme süreçlerinin belirlenmesi ve uygulanması yönetsel yükleri azaltarak, programlara yönelecek ilgiyi ve programların etkinliğini artıracaktır.

Programların önündeki engellerin azaltılması amacıyla katılımcı ülkelerin çözüm için işbirliğine gitmeleri programların sürdürülebilirliği bakımından hayati öneme sahiptir.

Programlar kapsamında mümkün olduğu kadar çok faaliyetin yönetiminin ulusal ajanslara bırakılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu sayede halkın öncelikli ihtiyaç ve genel durumlarını bilen ulusal ajanslar, programlara katılımcı ülkelerden yönelecek talebi olumlu yönde etkileyebilecektir.

Socrates, Leonardo ve Youth For Europe gibi programların üst hedefi Avrupalılık fikrini geliştirmek ve gençliği toplumsal yaşantıya katmaktır. Bu programların uygulanabilmesi için sürdürülebilirlik ve mali kaynakların yeterli olması koşullarının sağlanması gereklidir. Ulusal Ajans'ın görevi ise AB nezdinde Türkiye'de bu programların koordinasyonunu gerçekleştirirken toplumun ilgili kesimlerine bilgi dağılımını sağlamaktır. Ulusal Ajans

konusunda Avrupa Birliği'nin ön şartı yürütücü kurumun yararlanıcı olmamasıdır.

Ülkemizde özellikle Ulusal Ajans'ın kuruluşu ile birlikte programların tanıtımına yönelik ve programlara katılım amaçlı çalışmalar hızlanmıştır. Bütüncül bir yapıya sahip olan Türk Ulusal Ajansı, eğitim ve gençlik programları adı altında Türkiye'nin katıldığı tüm programlardan sorumludur. Ayrıca yüksek öğretim kurumları bünyesinde, uluslararası ilişkiler ofisleri-birimleri kurulmuştur. Bu birimler genelde öğrenci ve öğretim elemanı hareketliliğine ilişkin yüksek öğretim kurumu bünyesinde organizasyon faaliyetlerini yürütmekte ve AB hakkında eğitim ve araştırma faaliyetlerini yerine getirmektedir.

Türkiye'deki ulusal ajans uygulamasında programların parçalanarak uygulanması (Comenius, Erasmus v.b.) daha yararlı olmuştur. Ulusal Ajans bünyesindeki alt grupların yapısı bilgilendirme ağı ve uygulama olmak üzere ikiye ayrılması gerekmektedir. Yönetim kavramının yani devlet ve sivil toplumun beraber çalışmasının özellikle uygulama yapısında esas alınması gerekmektedir. Ayrıca ana stratejiyi Yönlendirme ve İzleme Komitesi'nin belirlemesi uygulamayı ise Ulusal Ajans Yönetimi'nin gerçekleştirmesi yönetim açısından etkin bir uygulamadır. Kamuoyu ve medya ile ilişkilere de önem verilmesi kurumun etkinliği açısından faydalı olacaktır.

Türkiye dışındaki diğer katılımcı ülkelerin uygulaması dikkate alındığında, eğitim ve gençlik programları konusunda ülkemizin önemli aşama kaydettiği ortaya çıkmaktadır. Özellikle, Erasmus programında bu yöndeki gelişme daha belirgindir. Erasmus kapsamında yer alan hareketlilik, en yoğun katılımın görüldüğü faaliyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna paralel olarak Erasmus'a ayrılan bütçeden en fazla pay da hareketlilik faaliyetlerine aktarılmaktadır. Yoğun programlar, müfredat geliştirme projeleri, akademik uzmanlık ağları gibi Erasmus kapsamında yer alan ve programların geleceği açısından önem taşıyan diğer faaliyetlere daha fazla katılım sağlamaya yönelik çalışmalar da sürdürülmektedir.

Ulusal Ajans'ın organik olarak Türk idare yapısı içerisindeki yerini ve organizasyonunu dikkate alarak bir değerlendirme yapmak, faaliyetleriyle ilgili olarak gerek kurumsal yapısı gerekse idari önerilerde bulunmak, kurumun işleyişinin ve idare yapısı içerisindeki bağlantılarının tekrar gözden geçirilerek yeniden yapılandırılması düşüncesinin gündeme gelmesini sağlayabilecektir. Böylelikle Ulusal Ajans'ın yönetim bakımından etkinliğini artırıcı, idari sorunlarını çözümleyici önlemler alınmasıyla bu tip kurumların kamu yönetimi sistemi içerisinde uyumu daha kolay sağlanacaktır.

Ulusal Ajans'ın ilgili kuruluşu olan DPT, ülkemizde önemli görevler üstlenmiş, AB ile ilişkilerimizin başladığı 1963 yılından beri, ilişkilerimizin yürütülmesinde temel işlevleri yerine getirmiştir. Bu nedenle DPT bünyesinde AB ile ilişkiler konusunda bilgi birikiminin olduğu, bu durum dikkate alındığında Ulusal Ajans'ın, DPT ile ilgili bir kuruluş olmasının doğru bir yaklaşım olduğu savunulsa da, planlı kalkınma sürecinde önemli görevler üstlenen DPT'nin, eğitim alanında Millî Eğitim Bakanlığı ile TÜBİTAK gibi uzman kamu kuruluşları, ya da AB ile ilgili uzman bir kuruluş olan Avrupa Birliği Genel Sekreterliği gibi kuruluşlar varken, eğitim faaliyetleri ile görevlendirilmesi doğru değildir.

Görevi, stratejik planlama yapmakla sınırlı bir kurum olması gereken DPT'nin yapısı, zaman zaman uğradığı kurumsal değişiklikler nedeniyle, karmaşık bir hale gelmiştir. Türkiye AB' ye girerken devleti küçültmeyi, bürokrasiyi azaltmayı hedeflemektedir. AB'nin izlediği politika da bu yöndedir. DPT ile ilgili bu birimin oluşturulması ve bu birimde kamu personelinin istihdamı bu amacın tam tersine davranıldığını göstermekte ve yeni bir bürokratik birim oluşturmaktadır. Bu nedenle bu görevi yerine getiren Ulusal Ajans'ın yukarıda sayılan uzman kurumlardan birisi ile ilişkilendirilmesi ve üst kademe yöneticileri hariç diğer personelinin de objektif kriterlere dayanan mülakat yoluyla seçilmiş özel sözleşmeli personelden oluşması daha uygun olabilir. Kurumda görev yapacak personel seçilirken, görev alacak personelin,

bilgi, birikim sahibi, araştırma ruhu taşıyan, üstün vasıflı kişilerden oluşmasına dikkat edilmelidir.

Başkanlık idari ve mali özerkliğe sahip bir yapı olarak tasarlanmış olduğundan Başkanın ve belirli düzeydeki yöneticilerinin, siyasi etkilerden uzak kalmalarının sağlanmış olması gerekir. Bu nedenle, atanan kişilerin siyasi iktidardan bağımsız olarak çalışmalarını sürdürebilmesi gerekir ki, bu da, Başkan ve belirli düzeydeki görevlilerin, en az belirli süre için atanmış olmaları güvencesinin sağlanmış olması koşuluna bağlıdır. Bu konuda AB'ye üye ülkeler ve aday ülkeler arasında son derece farklı örnekler bulunmaktadır.

Uygulamalarla ilgili olarak; Ulusal Ajans, hedef kitlesi ile kendisi arasında iletişim sağlayacak olan altyapıyı, iletişim araçlarını etkin biçimde kullanmalıdır. Özellikle Milli Eğitim Bakanlığı'nın teknolojik altyapısı daha geniş bir kitleye ulaşmak ve programların tanıtımını yapabilmek için oldukça yeterli seviyededir.

Programın ülke içinde tanıtımı için yapılan çalışmalar arasında Socrates-Erasmus Rehberi veya diğer tanıtıcı broşürlerin çok sayıda basılarak daha fazla yayınlanması, daha çok yere ulaştırılması, henüz programdan haberi olmayan birçok kişi ve kurumu bilgilendirmekte kullanılabilecek yollar arasındadır.

Türkiye gibi büyük bir ülkede tüm bu işlemlerin tek merkezden yapılması, dolayısıyla merkeziyetçiliğin getireceği bürokrasi ve sorunları, coğrafi bölgeler dikkate alınarak açılacak, ulusal ajansı temsil eden ofislerle gidermek mümkündür. Bu ofisler bilginin yayılımı ve işlerin yerelleşmesi için yararlı olabilecektir. Tavsiye edilen bölgesel ofisler Romanya örneği göz önünde bulundurularak belirlenmeli, daha çok bilgilendirme ve teknik destek amaçlı olmalıdır. Bu ofisler hazırda kurulu olan AB Bilgi Merkezleri altında da kurulabilir. Ayrıca, kurumun finansmanı konusu da önemli bir sorundur. Değişen hükümetlerin bütçeden ayırdıkları paylar yerine belirli kurum yada

kuruluşların belirli bir yüzdesi gibi sürekli bir fon akımının olması kurumun faaliyetlerini daha etkin kılacaktır.

Türkiye-AB ilişkileri 40 yılı aşkın bir süredir devam etmesine karşın, eğitim alanında AB'yle bütünleşme araştırmalarının çok az sayıda olduğu görülmektedir. Bunun nedenleri arasında; AB'nin başlangıçta ekonomik temelli bir birlik olması ve Türkiye'de de bu konunun salt ekonomik bağlamda anlaşılması olduğu söylenebilir. İlgili kurum ve kuruluşlar ile akademik çevreler AB ile bütünleşmeyi çoğunlukla ekonomik, hukuksal ve siyasal açıdan değerlendirmektedir. Oysa ki günümüzde AB, ekonomik olduğu kadar sosyal bir birliktir. Diğer bir deyişle, AB ile bütünleşme sürecinde eğitim, sağlık, insan gücü, istihdam v.b. toplumsal politikalar da, en az ekonomik politikalar kadar belirleyici bir rol oynayacaktır.

AB eğitim ve gençlik programlarıyla insanların eğitim ile fert bazında ve toplum bazında refah ve mutluluğunun en üst düzeyine erişmesi amaçlanmaktadır. Bu programlardan bu güne kadar en büyük payı AB üye ülkeleri ve bunlar içinde de İngiltere, Almanya, Fransa ve İtalya almıştır. AB aday üye ülkeleri de proje hazırlama kapasiteleri ve ulusal ajanslarını kurma kabiliyetleri ölçüsünde programlardan 1997 yılından beri yararlanmaktadırlar.

Türkiye'nin programların ikinci aşaması olan 2000-2006 döneminden azami yararlanması için her türlü çalışmaların etkinliğini artırması gerekmektedir. Bu da Ulusal Ajans'ın idari ve personel yapısının gözden geçirilmesi ve Türk Kamu Yönetimine uyumunda karşılaşılan problemlerin çözümlenmesine yönelik tedbirler alınmasıyla gerçekleştirilecektir. Böylece Türkiye, programlardan yararlanma nispetinde insanını ve toplumunu kalkındıracak ve Avrupa ailesinin bir üyesi olabilecektir.

AB'ye tam üyeliğin eşiğinde ve çok genç bir nüfusa sahip ülkemiz her yönüyle AB eğitim programlarını çok iyi değerlendirmelidir. Faaliyetler, AB'ye kabul edilmişçesine yürütülmelidir. Türkiye, AB ile eğitim alanında yapılacak her türlü iş birliğine açık olmalıdır. Tüm bunlar yapılırken Ulusal Ajans gibi

Türk İdare yapısında AB süreciyle beraber baş gösteren yeni kurumlar, ihtiyaca ve mevcut yapıya göre optimal düzeyde örgütlenmeli, bireysel menfaatlerden ziyade, ülke menfaatleri gözetilmelidir. Bu nedenlerle, eğitim ve gençlik programlarından daha etkin sonuçlar alınabilmesi ve sorunların ortadan kaldırılabilmesi için, Türk Ulusal Ajansı'nın kurumsal yapısı yeniden gözden geçirilmesinin, ideal örnekler göz önüne alınarak, genel uygulamaya ilişkin yukarıda belirtilen önlemlerin/önerilerin dikkate alınmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Türkiye, uzun süredir tam üye olmak istediği AB hedefine bugün, her zamankinden daha yakın bir durumdadır. Müzakereler başlamış ve devam etmektedir. Aday ülke statüsü kabul edilen Türkiye'nin önünde tam üyelik için kat etmesi gereken bir müzakere süreci vardır. Bu süreç bir fırsat bilinerek, bireylerden başlayarak, tüm kamu/özel sektör kuruluşları, STK'lar, medya kuruluşları vb. örgütlenmeler, kendi yapılarını ve faaliyetlerini gözden geçirmeli, ülkeye ve ülke insanına en iyi hizmeti nasıl sağlayabileceklerinin, toplum refahını ve yaşam standartlarını nasıl yükselteceklerinin yollarını aramalıdır.

KAYNAKÇA

Kitap, Dergi, Makale ve Raporlar:

AB Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığı. AB Eğitim ve Gençlik Programları. Ankara, 2005.

AB Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığı. Altın Bilezik, AB Mesleki Eğitim Programı (Leonardo da Vinci), (Kasım 2005), 3-4.

AB Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığı. Comenius 1, Okullar İçin El Kitabı. Ankara, 2004.

AB Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığı. Comenius Okullarda Yol Gösteriyor, Ankara, 2006.

AB Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığı. Eğitimde Diyalog, Genel Eğitim Programı Haber Bülteni, Sayı 1 (Ocak 2004),4.

AB Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığı. Eğitimde Diyalog, Genel Eğitim Programı Haber Bülteni, Comenius Özel Sayısı, Sayı 3 (2005),1

AB Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığı. Eğitimde Diyalog, Socrates Bülteni, Sayı 6,(Ekim 2005),3.

AB Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığı.Eğitimde Diyalog, Socrates Bülteni, Sayı 7, (2005),8

AB Eğitim ve Gençlik programları Merkezi Başkanlığı. Socrates Eğitim Alanında Topluluk Faaliyet Programı (2000-2006) Başvuru Rehberi. Ankara, 2000.

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı, 24 Temmuz 2003 tarih ve 25178 Mükerrer sayılı R.G., s.552-553.

AB Uyum Komisyonu Raporu, Türkiye Büyük Millet Meclisi Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Raporu, 23.07.2003, Esas No: 1/650, Karar No: 4.

AKYÜZ, Alper, Bertan ÖĞÜT. Macaristan ve Romanya Socrates Ulusal Ajanslarına Yapılan Ziyaretlere İlişkin Rapor. İstanbul, 1999.

ARSLAN, Berna.“Avrupa Birliği Yüksek Öğretim Alanı Ve Yüksek Öğretimde Kalite Çerçevesinin Belirlenmesi”, Milli Eğitim Dergisi, sayı 167, Ankara 2005.

Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu. AB Türkiye Görünüm. Avrupa Komisyonu Türkiye delegasyonu Periyodik Yayını, Sayı 1,(2006),12.

Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu. Avrupa Birliği'nin Türkiye'de Desteklediği

Avrupa Komisyonu. Müktesebatın Uygulanması İçin Gereken Ana İdari Yapılar Genel Bakış - Bilgilendirme Amacına Yönelik Çalışma Belgesi. Brüksel, 2001.

Avrupa Komisyonu. Socrates, Eğitim Alanında Topluluk Faaliyet Programı(2000-2006), Başvuru Rehberi.

AYDIN, Senem ve KÖSTEPEN Can. AB Tam Üyeliğinin Türkiye Vatandaşlarına Sağlayacağı Faydalar. İstanbul, 2005

BALOĞLU, Nihal. "Socrates Eğitim Programı Çerçevesinde Erasmus", Eğitim Araştırmaları Dergisi, Sayı 12, (2003),40

Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. AB Sözlüğü. Ankara, 2004.

BAYRAKÇI, Mustafa. "AB ve Türk Eğitim Politikalarında Bilgi ve İletişim Teknolojileri ve Mevcut Uygulamalar", Milli Eğitim Dergisi, Sayı 167, (2005).

BİLKAN, Ali Fuat. "AB'ye Geçiş Sürecinde İstihdamı Geliştirici Bir Model Olarak 'Yaşam Boyu Eğitim'(Life Long Learning)" AB Sürecinde Eğitimde Reform İhtiyacı Sempozyumu Bildiriler Kitabı . Ankara, 2004.

BOLAYIR, Cenk. Amsterdam Antlaşması.İstanbul, 2000.

British Council. Annual Report and Accounts 2004-05. Manchester, 2005.

Commission of the European Communities. 2001 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession. Brussels, 2001.

Commission of the European Communities. 2002 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession. Brussels, 2002.

Commission of the European Communities. 2003 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession. Brussels, 2003.

Commission of the European Communities. 2004 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession. Brussels, 2004.

Commission of the European Communities. 2005 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession. Brussels, 2005.

Commission Of The European Communities. Commission Staff Working Paper Progress Towards The Lisbon Objectives In Education And Training. Brussels, Report 2005.

ÇETİN, Filiz. “Avrupa Birliği Gençlik Eğitim programları”. Milli Eğitim Dergisi, Sayı 155-156,(2003), 14-20.

DEMİR, Tuncer. İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi’nce Organize Edilen Avrupa Birliği’nin Socrates-Erasmus Eğitim Programı Konulu Seminer Hakkında Raporu. İzmir, 2002.

DPT. IX. Beş Yıllık Kalkınma Planı Taslağı. Ankara, 2006.

DPT’nin (540 Sayılı) Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısına İlişkin Komisyon Raporu.

DUMAN, Tayip. Avrupa Birliği Eğitim Programları “Leonardo da Vinci Programı”. Millî Eğitim Dergisi, Sayı:150,(2002), 77-78.

DURA, Cihan ve Hayriye ATİK. Avrupa Birliği, Gümrük Birliği ve Türkiye. Ankara, 2000.

European Comission. Community Social Policy Current Status. Luxemburg, 1996.

European Comission. Guide to Programmes and Actions. Belgium, 2004.

European Comission. Implementing The ‘Education And Training 2010’ Work Programme, Progres Report. Brussels, December 2005.

European Comission. Romania 2005 Comprehensive Monitoring Report. Brussels, 2005.

European Comission. The EU’s education and culture programmes 2000–06 ‘Want to get involved?’ Bruxelles, 2000.

European Commission. Arion Study Visits For Education Specialists, Catalogue. Bruxelles 2004-2005.

Eylem 1 İçin İrtibat Kurma Semineri ve İşbaşı Eğitimi Raporu, Visegrad-Budapeşte-Macaristan (14-22 Ekim 2003).

FONTAINE, Pascal. 12 Derste Avrupa. Brüksel, 2004.

GÖNÜLAÇAR, Şener. Türk Eğitim Sisteminin Avrupa Birliği’ne Entegrasyonu. Ankara, 2005.

GÜLCAN , Murat Gürkan. AB ve Eğitim Süreci. Ankara, 2005.

GÜNDAY, Metin. İdare Hukuku Dersleri. Ankara, 1996.

Higher Education Authority. Higher Education Authority Quality Customer Service Plan, Ireland, 2004.

Hungary Ministry of Education. The Evaluation of the First Three Years of the Second Phase of the Socrates Programme In Hungary 2000-2002. Hungary,2003.

İLHAN, Ayşe Çakır. Avrupa Birliği ve Eğitim. Ankara, 2003.

KAVALALI, Murat. AB Genişleme Süreci: Avrupa Birliği-Romanya İlişkileri. Ankara, 2006.

KAVALALI, Murat. Avrupa Birliği'nin Genişleme Süreci, AB'nin Merkezi Doğu Avrupa ve Batı Balkan Ülkeleri ile İlişkileri. Ankara, 2005.

KİHTİR, Arzu. Avrupa Birliği'nin Eğitim Politikası. İstanbul,2003.

KURGUN, Ata Tefik. Avrupa Topluluğuna Yeni Katılanlar ve Türkiye. İstanbul,1993.

MAHİROĞLU, Ahmet. "Avrupa Birliği Ülkelerinde Yeni Eğitim Politikaları ve Yaşam Boyu öğrenme", Milli Eğitim Dergisi, Sayı 167,(2005),30-34.

NEUWAHL, Nanette ve Haluk KABAALIOĞLU. European Union and Turkey: Reflection on the Prospects for Membership. İstanbul, 2006.

ÖRNEK, Acar. Kamu Yönetimi. İstanbul, 1998.

ÖZÖNCEL, Birol. Maastricht Antlaşmasından Sonra AB'de Uygulanan Mesleki Eğitim Politikaları.İstanbul, 2001.

Programlar 2004-2005. Ankara, 2005.

RENÇBER, Ali. Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları: Genel Eğitim Programı Çerçevesinde Yüksek Öğretim Alanında AB Programı (Erasmus), Ankara, 2005.

SEZGİN, S. İlhan. "Avrupa Birliği'nde Eğitim, Öğretim ve Gençlik Politikaları", Türkiye AB İlişkileri. Ankara, 2001.

SUNER, Derya ve Özlem YONAR. "6 Ekim Tarihli Komisyon Raporu'nun 5. Genişleme Ve Diğer Aday Ülkeler İle Karşılaştırılması", Turkish Weekly, (01.01.2005),4

ŞİMŞEK, Muhittin. "AB'ye hazırlık aşamasında, Mesleki Eğitimde Politika ve Stratejiler", Sayı 4, (2005),12.

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu, Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonu, 25.07.2003, Esas No: 1/650, Karar No: 51.

The European Parliament And Of The Council. Establishing the Community action programme Socrates, Article-1, Decision No 819/95/EC. Brussels, 14 March 1995.

TURKAB. Öğretmenler için AB Klavuzu. Ankara, 2005.

TÜBİTAK. Türkiye'nin Adaylık Sürecinde AB Araştırma ve Teknoloji Geliştirme Faaliyetlerine Bir Bakış-Teknik Koordinasyon Toplantısı. Ankara, Mayıs 2000.

UK Socrates Erasmus. Erasmus for Academic Staff. Cunterbury, The University Cunterbury.

Ulusal Ajans Başkanlığının 25.04.2006 tarih ve 213/1265 sayılı yazısı.

ÜLGER, İrfan Kaya. Avrupa Birliği Ansiklopedisi, Ankara, 2003.

ÜSTEL, E.Leyla. Öğretmenler için AB Klavuzu. Ankara, 2005.

YAYAN, Melik. "AB Eğitim Programları ve Türkiye'nin Yararlanma Kabiliyeti", Milli Eğitim Dergisi, Sayı 158 (2003), 35

Mevzuat Kaynakları:

AB Mali Yardımlarına İlişkin Çerçeve Antlaşma ve bu anlaşmayı uygun bulan 22.02.2005 tarih ve 5303 sayılı kanun, 26.02.2005 tarih ve 25739 sayılı R.G.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (ABEGPM-Ulusal Ajans) Kuruluş Kanunu (540 Sayılı Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 06.08.2003 tarih ve 25191 sayılı R.G.)

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Bütçe ve Muhasebe Uygulamalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 30.04.2004 tarih ve 25448 sayılı R.G.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı R.G.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Personelinin Seçimine İlişkin Sınav Yönetmeliği, 18.03.2004 tarih ve 25406 sayılı R.G.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, İnsan Kaynakları Yönetmeliği

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Yönlendirme ve İzleme Komitesi ile Danışma Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı R.G.

Avrupa Topluluğu ile Türkiye Cumhuriyeti arasında Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programları Leonardo da Vinci II, Socrates II ve Gençlik Programlarına katılımı hakkında 8 Mayıs 2004 tarihli Mutabakat Zaptı.

Maliye Bakanlığı'nın, Türkiye – Avrupa Birliği Çerçeve Anlaşması ile ilgili olarak yayınladığı 1 sıra nolu Genel Tebliğ.

Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında, Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında imzalanan Çerçeve Anlaşma ve bu anlaşmayı onaylayan 4615 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (1 Eylül 2002 tarihli Resmi Gazete)

Web Siteler:

Ankara Üniversitesi Web Sitesi: <http://www.ankara.edu.tr/sonEcts/> (Erişim Tarihi: 19.04.2004).

Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Web Sitesi: <http://www.deltur.cec.eu.int/guncel> (Erişim Tarihi : 11.03.2006)

Avrupa Komisyonu Web Sitesi: <http://publications.eu.int/> (Erişim tarihi: 13.04.2006)

Avrupa Komisyonu, Eğitim Kültür Genel Müdürlüğü Web Sitesi: www.europa.int (Erişim Tarihi: 09.08.2006)

İktisadi Kalkınma Vakfı Web Sitesi: www.ik.v.org.tr (Erişim Tarihi: 12.05.2006)

İngiltere Socrates-Erasmus Ulusal Ajansı Web Sitesi: www.erasmus.ac.uk/statistics (Erişim Tarihi 15.07.2006)

İstanbul Teknik Üniversitesi Web Sitesi: www.itu.edu.tr (Erişim Tarihi: 11.02.2006)

Macaristan Mobilitas Web Sitesi: www.mobilitas.hu (Erişim tarihi: 13.05.2006)

Milli Eğitim bakanlığı Web Sitesi: <http://yayim.meb.gov.tr/yayimler/htm> (Erişim Tarihi: 19.04.2006).

Ondokuzmayıs Üniversitesi Web Sitesi: www.omu.edu.tr/erasmus.htm (Erişim Tarihi: 11.02.2006)

Portekiz Ulusal Ajansı Web Sitesi: www.socleo.pt (Erişim tarihi: 24.07.2006)

Ulusal Ajans Web Sitesi: <http://www.ua.gov.tr/> (Erişim Tarihi:10.02.2006)
[www.english.tpf.hu.pages'subpage.htm](http://www.english.tpf.hu/pages/subpage.htm) (Erişim tarihi:11.06.2006)
www.erik.langbraten@cec.eu.int/21.08.2006
www.europa.eu.int/comm/education (Erişim Tarihi: 10.03.2006)
[www.helen.fisher@dfes.gsi.gov.uk /14.08.2006](mailto:www.helen.fisher@dfes.gsi.gov.uk/14.08.2006)
[www.info@erasmus.ac.uk /17.05.2006](mailto:www.info@erasmus.ac.uk/17.05.2006)
[www.madalina.vicol@leonardo.ro /14.07.2006](mailto:www.madalina.vicol@leonardo.ro/14.07.2006)
[www.nikki Poupard /mailto:ncp@erasmus.ac.uk/08.08.2006](mailto:www.nikki.Poupard/mailto:ncp@erasmus.ac.uk/08.08.2006)
www.publications.eu.int/(Erişim Tarihi:13.04.2006)
[www.sue Hopkinson.Info/ info@erasmus.ac.uk/ 17.05.2006](http://www.sue.Hopkinson.Info/info@erasmus.ac.uk/17.05.2006)
www.yayim.meb.gov.tr/yayimler/sayi27/atabay.htm (Erişim Tarihi 20.05.2006)

Resmi Gazeteler:

01.09.2002 tarih ve 24863 sayılı Resmi Gazete.
24.07.2003 tarih ve 25178 Mükerrer sayılı R.G.
06.08.2003 tarih ve 25191 sayılı Resmi Gazete.
14.01.2004 tarih ve 25346 sayılı Resmi Gazete.
18.03.2004 tarih ve 25406 sayılı Resmi Gazete.
11.04.2004 tarih ve 25430 sayılı Resmi Gazete.
30.04.2004 tarih ve 25448 sayılı Resmi Gazete.
08.05.2004 tarih ve 25456 sayılı Resmi Gazete.
21.09.2004 tarih ve 25590 sayılı Resmi Gazete.
24.12.2004 tarih ve 25326 sayılı Resmi Gazete.
15.01.2005 tarih ve 25701 sayılı Resmi Gazete.
26.02.2005 tarih ve 25739 sayılı Resmi Gazete.

ÖZET

ÜNSAL Hasan. Türkiye'nin AB'ye Üyeliği Sürecinde Türk Ulusal Ajansı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.

AB eğitim ve gençlik programlarıyla insanların refah ve mutluluğunun en üst düzeye çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu programlardan bugüne kadar en büyük payı İngiltere, Almanya, Fransa ve İtalya almıştır. AB aday ülkeleri de proje hazırlama kapasiteleri ve Ulusal Ajanslarını kurma kabiliyetleri ölçüsünde programlardan 1997 yılından beri yararlanmaktadırlar.

Türkiye'nin Topluluk Programları'na katılımını öngören Çerçeve Anlaşma, 21 Haziran 2002 tarihinde TBMM tarafından onaylanmıştır. Topluluk programlarından Socrates (Genel Eğitim), Leonardo da Vinci (Mesleki Eğitim) ve Youth (Gençlik) Programlarına katılma çalışmalarına, öncelikle Ocak 2002'de Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) bünyesinde kurulan, Ağustos 2003'te yürürlüğe giren bir Kanunla bağımsız bir Merkez haline gelen, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Ulusal Ajans) tarafından başlanmıştır.

Ulusal Ajans, AB eğitim ve gençlik programlarının ülke içinde tanıtılması, koordinasyonu ve yürütülmesi görevini yerine getiren bir kuruluştur. Ulusal Ajans, aynı zamanda; bu programlardan faydalanacak projelerin yurtiçinde değerlendirilerek seçilmesi, AB Komisyonu tarafından yapılacak projelerin müracaatlarının derlenmesi ve ön değerlendirmelerinin yapılması görevini de yürütmektedir.

Ulusal Ajans, gerek personeli, gerek çalışma şekli ve gerekse kurumsal yapısı bakımından Türk Kamu Yönetiminde yeni bir kurumsal anlayışı da beraberinde getirmektedir. Kurumun, Türk bürokrasi yapısına göre en uygun organizasyon şeklinin nasıl olması gerektiğinin tartışılması, AB kaynaklı yeni kurumların Türk İdare yapısı içerisinde nasıl örgütlenmesi

gerektiği, hangi grup kamu kurumları arasında yer alacağı konusunda bir fikir vermektedir. Diğer bazı AB üyesi ölkelerdeki benzer yapıların incelenmesi de kıyaslama yapılması açısından fayda sağlamaktadır.

Türkiye'nin, programların ikinci aşaması olan 2000-2006 döneminden azami yararlanması için çalışmalarının etkinliğini artırması gerekmektedir. Bu da Ulusal Ajans'ın idari ve personel yapısının gözden geçirilmesi ve Türk Kamu Yönetimine uyumunda karşılaşılan problemlerin çözömlenmesine yönelik tedbirler alınmasıyla gerçekleştirilecektir. Böylece Türkiye, programlardan yararlanma nispetinde toplumunu kalkındıracak ve Avrupa ailesinin bir üyesi olabilecektir.

Bu çalışmada, Ulusal Ajansların kuruluşu, gelişimi ve görevleri incelendikten sonra, AB üyesi ölkelerden Macaristan, Portekiz ve İngiltere Ulusal Ajansları ile 2006 yılı itibarıyla aday ölkelerdeki Romanya Ulusal Ajansı hakkında bilgiler verilmiştir. Ölkemizde 2002 yılında kurulan Türk Ulusal Ajansı çeşitli yönlerden irdelendikten sonra, Türk Kamu Yönetimi içerisindeki yeri değerlendirilmiş ve karşılaştığı sorunlar analiz edilmiştir. Sonuç bölümünde de karşılaşılan problemlere çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler

1. Ulusal Ajans
2. Avrupa Birliği
3. Komisyon
4. Türkiye
5. Eğitim

ABSTRACT

ÜNSAL Hasan. The Turkish National Agency in the process of Turkey's membership of EU, Master Thesis, Ankara, 2007.

EU with education and youth programmes aims to improve quality of life of people and enhance the peace and prosperity in public. So far Germany, England, France and Italy profited from this programmes most. Parallel to their project organising ability and the capability of establishing their National Agencies, EU countries have been benefiting from the programmes since 1997.

The frames convention that suggest Turkey's participation in the programmes of EU has been approved by TBMM in 21 June 2002. Participation efforts to the programmes of union Socrates, Leonardo da Vinci and Youth was started by EU Education and Youth Programmes Center (National Agency) which was firstly establish in January 2002 in the constiution of State Planning Organisation (SPO) and than became an independent institution with a law came into force in August 2003.

National Agency is an establishment that introducts, coordinate and carries out the education and youth programmes of EU. At the same time National Agency maintains selections of projects that will benefit from these programmes, evaluation and pre-evaluation of the application of projects that will be carried out by EU Comission.

National Agency both with its staff, the way of work and institutional system suggests a new institutional understanding in the Turkish Public Administration. Establishment gives idea about discussion of the way of the organisation that suits the Turkish bureacracy most and how should new establishments that maintained by EU be organised in the Turkish bureacracy. The investigation of the similliar establishments in some other EU countries helps with comparison.

Turkey should increase the effectiveness of its working for profiting the 2000-2006 period -second stage of programmes- most. And it will be realised

by the revision of National Agencies administrative and staff construction and by taking precautions to solve the problems encountered in its accomodation with public administration. Thus, parallel to its making use of programmes, Turkey will improve the quality of life in public and became a member of EU family.

In this study, after examining the foundation, development and duties of National Agency, information about the Hungary, Portugal, England's National Agencies and National Agency of Romania - candidate for EU in 2006- has been given. After analysing the National Agency in Turkey built in 2002 from different aspects, its places in Turkish public administration has been evaluated and the problems National Agency encoutered has been analysed. In final part possible solutions to the problems of National Agency has been developed.

Key Words

- 1.Natinol Agency
- 2.European Union
- 3.Comission
- 4.Turkey
- 5.Education